Жовтоблакитна Долярохапна ПЕРЕЗВА

М. ВОЛИНЕЦЬ

Вчора справили весілля,
А сьогодні на похмілля
Ми справляєм перезву.
Що там буде — не питаю,
А сьогодні погуляю
Поживу.
В. Валентін.

Накладом
ничо-Фармерського Видавничого Товариства
Вінніпеґ, Ман., Канада
1932

FC
106
U5
S543
1932
HSS

EX LIBRIS
UNIVERSITATIS
ALBERTÆNSIS

Жовтоблакитна Доларохапна ПЕРЕЗВА

ЯК ЛІДЕРИ УКРАЇНСЬКИХ ЖОВТОБЛАКИТНИХ ОРҐАНІЗАЦІЙ В КАНАДІ "РЯТУВАЛИ" СТАРИЙ КРАЙ І "ДОПОМАГАЛИ СИРОТАМ"

М. ВОЛИНЕЦЬ

Присвячую цю розвідку тодовирназівцям, рядовим членам стрілецьких громад та українській робітничо-селянській повоєнній еміґрації в Канаді.

Автор.

Накладом
Робітничо-Фармерського Видавничого Товариства
Вінніпеґ, Ман., Канада
1932

З друкарні
Товариства Український Робітничо-Фармерський Дім
Вінніпеґ, Ман., Канада

UNIVERSITY LI
UNIVERSITY OF ALBERTA

ПЕРЕДМОВА

Останніми часами попало мені в руки кілька документів, що свідчать про розпочаття нової "доларохапної політики" лідерами українських "патріотичних", "націоналістичних" та "самостійницьких", як вони себе називають, орґанізацій в Канаді.

Деякі з цих документів-апелів видані в Канаді й розіслані на різні адреси. Інші видані у Львові, ще інші в Празі, Чехословаччині. У всіх них закликається українське населення Канади складати жертви на різні цілі: на "Рідню Школу", на "Просвіту" в старому краю, на "старий край" взагалі, на "господарську академію" в Подєбрадах (Чехословаччина), на "пропаґанду української справи", на "народні інституції" в Канаді, одним словом на все. Й то складати так **"щоби не висихало жерело нашої культури в Старому Краю; ми повинні його своїми жертвами підливати"** — от як складати.

Час від часу провадиться кампанія за "підливання цього жерела" і в жовтоблакитних ґазетах в Канаді, але не дуже ударно. Скорше провадиться так, аби збутися. Зате листівками та лістами, що їх розсилається усюди — провадиться таки досить енерґійно. Насувається запитання:

Чому українські пани й підпанки перейшли на “нелеґальну” роботу? Чому не роблять цього славно-явно через свою пресу, як в минулому робили? Криза, безробіття спиняють? Але ж бо криза так само впливає й на “нелеґальну” доларохапну політику.

Ні, річ не в кризі. Пани ховаються під лісти, щоб не викликати вовка з ліса, щоб не дати більшовикам нагоди виступити із демаскуванням цих панків. Щоб не дати більшовикам нагоди пригадати людям про доларохапну політику жовтоблакитних лідерів в минулому.

А пригадувати є що.

Був колись “славний” час! Був час, коли ці панки “визволяли” Україну доларами. Було це тоді, коли молодша, повоєнна українська іміґрація, яка тепер поневіряється на “реліфових” суп-кухнях, яку тепер депортують, боролася зі зброєю в руках на різних фронтах імперіялістичної війни та українсько-польської війни. Було це в тих роках, коли тисячі нинішніх українських “реліфників” міряли своїми босими ногами степи України, коли Петрушевич, Назарук, Кравс, Тарнавський гонили їх проти Радянської України, то до Денікіна, то до Польщі, Румунії, доки не загнали до таборів на польськім Помсрю. Було це в тих часах, коли тисячі жовнірів галицької армії гинули в ровах під Винницею від тифу й червінки, коли Петрушевич, Назарук і ін. по злодійськи вночі втікли з Камянця Подільського до Відня, забравши з собою гроші армії, а саму армію залишили в Камянецькім чотирокутнику голу, босу, голодну, хору на ласку Денікіна та польської шляхти. — От тоді то

побратими цих панів в Канаді, лідери "патріотичних" орґанізацій, доларами "рятували" рідний край". Ще й як рятували!

О, вони тоді дбали про "старий край", про "рідний край", про "батьківщину", про "соборну й незалежну", про "сироту Івася", про делеґації в Парижі, в Оттаві, в Римі, в Хшанові, про "уряди" свої, про "республіки на колесах" в Тарнові, Відні, Празі, Варшаві. От тоді була долярохапна перезва! Олесю, "славний" поете, сховайся зі своєю віденською іміґрантською перезвою!

Про них то ми вам, товариші й розкажемо — не голословними фразами, а фактами, їхніми власними звітами, статтями, маніфестами з їхньої преси. Розкажемо без ніяких прекрас, звичайними зрозумілими словами.

Про таку "народню роботу" ви повинні знати. Про такі "патріотичні" діла цих людців, що натягнули українських робітників і фармерів в Канаді на грубі десятки тисяч долярів і все це просвистали, розтратили по Віднях, Парижах, Прагах та й таки в самій Канаді, що й сліду за ними не залишилося, крім гіркого спогаду — нині й завжди повинні українські робітники й фармері знати й не забувати, щоб кожного разу, коли ці людці звертаються до них за долярами, пригадати їм про цю долярохапну перезву.

КІЛЬКА СЛІВ ПРО БІЖУЧІ "СТАРОКРАЄВІ СПРАВИ"

Півторяємо, до пригадання всього цього спонукала нас нова доларохапна політика, що тихцем починається в Канаді за заохочуванням "старого краю". Спонукав нас новий провал жовтоблакитників, що недавно закінчився з Лігзі Націй рішенням т. зв. "української справи" — "пацифікації" Польщею Західньої України.

В "старому краю" "Просвіта" банкротує. Михайло Галущинський, що недавно помер, разом з іншими ундо-угодовцями своєю злодійською господаркою допровадили "Просвіту" до руїни й далі руйнують. Палками своїх студентсько-фашистських "ударних бриґад" розбивали вони голови селянським делеґатам на з'їздах "Просвіти", "Рідньої Школи" та кооператив. Польську поліцію закликали вони, ставили в дверах вчасі з'їздів "Просвіти", "Рідньої Школи" та кооператив, щоб не впускала до салі селянських делеґатів, хоч вибрані вони були місцевими сільськими "Просвітами", читальнями, кооперативами, хоч прибули вони до Львова з далеких місцевостей, нераз пішки. Попівня, адвокати, їхні синки-палкарі розбивали цим селянським делеґатам голови, не впускали їх до салі нарад, щоб не перешкаджали робити угоду.

В селах, де селяни не хотіли йти за проводом ундівців, Шептицьких, Хомишиних — там ундівці розвязували, або замикали “Просвіти”, читальні, а то просто за допомогою польської поліції, судів відбирали в селян та робітників збудовані ними будинки “Просвіти”, викидали селянських членів з “Просвіт” і читалень, туди вводили своїх хрунів.

Ось послухайте, що каже дописувач з Яворова до львівської ґазети “Наша Земля” з 10 січня 1932 року:

ГАНЕБНА РОБОТА ГОЛОВНОГО ВИДІЛУ “ПРОСВІТИ”.

ЯВОРІВ. Щоби догодити Хомишиним, Назарукам і Шептицьким щоби догодити польському фашизмові, а тим самим промостити дорогу для польсько-української угоди, Головний Виділ “Просвіти” “прочищує освітний терен від соціялістичних елементів. Жертвою ганебної ундівської роботи Головного Виділу впало 16 читалень в Заболотівщині, ряд читалень в Комарянщині, Брідщині, Старосамбірщині і других повітах. Останній “подвиг” цего угодовецького кодла, це розвязання читальні “Просвіти” в Яворові на Малім Передмістю.

На леґальний культурно-освітній рух іде нагінка від ряду літ і то з двох боків. В 1924 р. розвязала польська влада робітниче Т-во Волю. В 1927 р. розвязала цяж влада дубенську, рівенську й ковельську повітову “Просвіту” з усіма філіями. В цім самім часі розвязано кількадесять читалень “Просвіти” в Галичині. Дальше розвязано на Холмщині “Рідну Хату”. А в останніх роках польська влада виручає себе в розвязуванню читалень Головним Виділом. І треба признати, що ундо-радикальний Головний Виділ “Просвіти” виконує цю поліцейську роботу “совісно”. Не багато є вже таких читалень, що не опановані ундо-клерикалами, встоялись перед насильством з боку Головного Виділу. Одною з тих нечисленних буля читальня “Просвіти” в Яворові на Малім Передмістю.

Місцеві Ундо-радикали, пани Яворівські, Фільци, Галущаки, Неділки докладали всіх заходів, щоби позбути-

ся соціялістів з читальні на Малім Передмістю. Не помогли ніякі провокації. Часті поліційні наскоки на читальню не дали ніколи "бажаного матеріялу", який послужив би до закриття читальні. Коли ж всі поліційні ревізії були "без успіху" не лишилось іншого виходу, як закриття читальні Головним Виділом.

Перед кількома тижнями ЯВОРІВСЬКЕ СТАРОСТВО ПОВІДОМИЛО ЧИТАЛЬНЮ НА МАЛІМ ПЕРЕДМІСТЮ, ЩО ВОНА РОЗВЯЗАНА ГОЛОВНИМ ВИДІЛОМ, та що Головний Виділ назначив кураторію в особі попа. Виділ розвязаної читальні не хотів передати кураторові-попові читальняного маєтку з цеї простої причини, що від рішення Головного Виділу прислугує читальні право відкликатися до загальних зборів, а загальні збори можуть це безпідставне рішення Головного Виділу знести. Одначе ундо-радикалам з Головного Виділу спішиться. Вони внесли скаргу до суду, а дня 15 грудня 1931 р. відбулася в яворівськім суді розправа. Головний Виділ заступав адвокат Фільц. Як підсудні станули всі члени Виділу читальні "Просвіти" в Яворові на Малім Передмістю. Підсудні оборонця не мали. Боронилися всі солідарно так, що рішення Головного Виділу є противорічне статутові, що від цього протистатутового рішення прислугує їм право відклику до загальних зборів. Підсудні вказали на розправі, що дійсна причина розвязання читальні є політична, "бо в читальні на Малім Передмістю" в Яворові обєднується біднота, яка є проти ундо-радикальної угоди з польським фашизмом.

НА РОЗПРАВІ, ГОЛОВНИЙ ВИДІЛ І ДР. ФІЛЬЦ ВИГРАЛИ. СУДДЯ СКАЗАВ, ЩО ВИРОК ДАСТЬ НА ПИСЬМІ. Підсудні заявили, що вносять проти вироку спротив

Ось серед яких умов приходиться вести нашим товаришам культурно-освітню роботу. Яворівець.

***

Ми навели цей довший цитат тільки як яскравий приклад, що роблять ундівці з тими "Просвітами", які не хочуть танцювати під їхню угодовську дудку. Таких прикладів є повно по

цілій Зах. Україні й ми про них говоримо тільки загальниково, бо на меті у нас є писати про що інше. Згадуємо тут про "Просвіту" спеціяльно тільки тому, що вона зараз дала почин і по цей бік океану до нової долярохапної політики, що тут появилися вже заклики і в пресі і в розісланих листах, щоб "рятувати Просвіту" в старому краю.

Така погромщицька політика ундо-радикалів спричинилася до того, що селяни, відчувши на своїй голові спільного кулака ундо-радикальних угодовців та польського поліцая й суду, побачивши, що лідери "Просвіти" роблять з тої культурно - освітної установи засіб боротьби проти визвольних змагань робітників і селян — перестали платити свої вкладки та жертви й взагалі перестали допомагати "Просвіті". Трудящі Західньої України побачили, що "Просвіта" стала осередком роздору, що попівня, адвокати, кооператори, провід "Просвіти" пішли на угоду з польською шляхтою проти трудящих, боряться за відібрання "Просвіти" від цих панів. Сама ж попівня, "інтеліґенція", адвокати ніколи "Просвіті" фінансово не допомагали. Вони вважали, що вони мають тільки "давати провід", тобто, розкрадати зложене селянами та робітниками майно "Просвіти", "Рідньої Школи", кооператив й дбати про те, **"щоби не висихало жерело національної культури"** та пильнувати, щоб селяни й робітники **"його своїми жертвами підливали".**

Коли трудящі перестали підливати — жерело почало швидко висихати й "Просвіта" стала над безоднею банкроцтва.

Але це тільки один бік справи.

Другий бік — це господарка бувшого голови "Просвіти" М. Галущинського та цілої тепленької зграї, що засіла там в проводі. Ми спинемося коротко ще на цій важливій ділянці господарки панів з "Просвіти".

Лідери жовтоблакиті кричать, що на Радянській Україні "урядують жиди". Робітників та незаможніх фармерів, що належать до революційних робітничих організацій, вони називають "жидівськими наймитами", "груликами" і т. ін.

Коли б так ми такими способами хотіли воювати, ми показали б, як ті жовтоблакитні жидоїди самі лижуть патинки "жидам", звичайно, багатим, спекулянтам, аґентам. Ми не будемо голословними, але покажемо це на фактах.

Коли петлюрівщина й петрушевичівщина "будували власну державу", то різні жовтоблакитні поети й письменники, що повтікали від революційної боротьби закордон, почали там показувати свій письменницький хист. Вони за кусок гнилої ковбаси писали свої "твори", складали підручники для "власної держави". Все це вони дешево продавали спекулянтові Оренштайнові в Берліні. Цей купував, сподіючись, коли буде "самостійна й незалежна", засипати її цими "творами" та добре на них заробити. І таки самі петлюрівські міністри замовили у його видавництві багато книжок.

Але... не сталося так, як гадалося. "Власна держава" поїхала на колесах, а стоси книжок залишилися на складі в Оренштайна. Та Оренштайн не дурний. Він порозумівся з головою "Просвіти" Михайлом Галущинським і тихцем,

без відома навіть Головного Виділу, добив з ним успішного торгу. Він продав "Просвіті" ці, цілком "Просвіті" не потрібні, бо не відповідні, книжки щось за 40 тисяч доларів.

Мих. Галущинський, як необмежений диктатор "Просвіти", підписав повний контракт на купівлю цих книжок, заручившись за них цілим майном "Просвіти". Книжки ці собі лежать, гниють. "Просвіта" платить Оренштайнові 12 відсотків за довг, але ось вже треба й довг сплачувати, бо Оренштайн готовий продати все майно "Просвіти", яке йому записав Галущинський.

Що ж робить Головний Виділ? Він бере ці книжки й розсилає їх по всіх "Просвітах" та читальнях та каже їм платити собі за них. Книжок тих ніхто не хоче купувати й місцеві "Просвіти" не хочуть платити своїй "матці".

А пан Оренштайн натискає — пече, давай гроші. Йому наплювати на те, що "жерело національної культури висихає".

Що ж на це пани українські?

Вони в крик: "Рятуйте "Просвіту"! "Висихає жерело національної культури!" "Підливайте"!

Кричав, кричав отак Головний Виділ "Просвіти", видумував різні способи, як би то ще таки піддурити "щирих українців" й видумав "три шляхи", як каже він сам в "Ділі" з 1 січня 1932 р.—**"підписування й сплачування позички, закупу книжок і сплати довгів за куплені книжки в Просвіті і накінець шляхом дару "Просвіті"** — це були три шляхи рятування "Просвіти".

Давненько поїхав Головний Виділ цими тро-

ма шляхами на села людей дурити, але нічого з того не вийшло. Тому в новорічнім числі "Діла" він ось якими словами вітає з новим роком "українське громадянство":

"Не зважаючи на ці заходи (на три шляхи — В.) **Головний Виділ рішив приступити до частинної парцеляції земельної посілости "Просвіти" (Угерці Винявські) для покриття найпекучіших зобовязань".**

Спитаєте: що значить — "рішив приступити до частинної парцеляції земельної посілости "Просвіти"?

А значить це, що Головний Виділ починає продавати (парцеляція!? — "культурне" слово — нехай не висихає жерело "національної культури"! — В.) землі та маєтки "Просвіти".

Люди питають: що сталося? **"хто довів "Просвіту" до такої фінансової кризи і хто винен?"** (гляди питання в статті дра Костя Левицького в "Ділі" з 3 січня 1932 р.)

Др. Кость Левицький старається відповісти, бо мовляв, тепер таких питань іґнорувати не можна.

І відповідає: **"самі читальні "Просвіти" залягають з вкладками на 250,000 злотих".**

Про Оренштайна ані пари з уст. Замість відповісти, хто справді довів "Просвіту" до цього банкроцтва, хто винен, др. Кость Левицький, зваливши всю вину на читальні, що "залягають з вкладками", підносить "українському громадянству" плян санації (!—що це за звір з "жерела національної культури"? — В.), **"плян маєткової санації "Просвіти", бо без цього неможемо знати, скільки треба гроша в найближчо-**

му часі (році) на започаткування санації, та чи можливо цю санацію перевести" — каже др. К. Левицький в "Ділі" з 3 січня 1932 р.

Отже др. Кость Левицький, як старий член Головного Виділу й бувший член Ревізійної Комісії, без пляну не знає, скільки треба грошей для врятування "Просвіти", на започаткування санації і чи взагалі можливо цю санацію (оздоровлення?) перевести.

Він навіть вираховує: як би так з членських вкладок 30,000 злотих, 80,000 злотих дару і 50,000 злот. внутрішньої позички, а дотого треба перевести "парцеляцію" (продаж — В.) маєтку в Милуванні та Угерці Винявській, зліквідувати видавництво "Життя і Знання", платний персонал у Львові (16 осіб), що коштує річно 60,000 злотих, зменшити і т. д., то може вдалося б частину "Просвіти" врятувати. "Забув" ще К. Левицький додати 20,000 злотих, що їх польський уряд виплачує ундівцям річно на школу в Милуванні, але які доходять туди в незначній сумі.

Вже з цьої програми "санації" після Костя Левицького видно, що лідери "Просвіти" збираються по частинах спродувати маєтки "Просвіти", бо іншого виходу не мають. Але й тут виринає питання: можуть частинами всі маєтки спродати й проте самого головного будинку у Львові не вирятувати й він таки опиниться в руках Оренштайна. Бо то такі докторі, що коли почнуть отак "оздоровлювати" "Просвіту", то вона під ножем їхньої "санації" й ноги протягне.

Бо знаємо ми, як ці пани "власну державу будували", як "сиротів Івасів" рятували, як по-

вінь в 1927 році в Галичині доларами з Канади заливали — знаємо про все це з їхньої власної преси й пригадаємо та розкажемо всім тим, хто знати про це хоче й хто повинен знати.

СКІЛЬКИ Б ТОГО "ЖЕРЕЛА НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ" НЕ ПІДЛИВАЛИ — ВОНО ПРОТЕ ВИСИХАЄ.

3 квітня 1931 року екзекутива СУС-а розіслала до "високоповажаних добродіїв" в Канаді листа, в якому повідомляла про різні українські справи, але і перестерігала, що **"треба було до сього часу вести акцію з тиха, а не голосно"**, й просила **"з нагоди великого свята Воскресенія Христового... поспішити з жертвами в першій мірі на Фонд Інформаційного Бюра"**, що його закладено в Лондоні **"завдяки анґлійському послові Малонові й визначному американському громадянинові п. Я. Макогонові"**.

Від того часу минув вже цілий рік. Те інформаційне бюро, що його засновано в Лондоні завдяки Малонові й Макогонові повідомило "Укр. Голос" 1 лютого 1932 р. телеґрафічно, що ціла Ліґа Націй мовчала, так "українське питання" обороняла, й проте це питання вирішено на некористь українцям.

Від того часу, від часу вислання того "нелеґального" листа з 3 квітня 1931 року Виконком СУС-а висилав вже інші листи. В одному з них, що його він розіслав недавно, звертається вже не лише до високоповажних добродіїв", але просто до "канадійських українців, **"що любите свій український народ"** та каже, що **"не досить е словами свій нарід любити, треба й ді-**

лами свою любов доказувати. А доказувати свою любов до рідного народу можна в перцій мірі жертвами на його потреби".

Чуєте, як сусівські соловейки солодко щебечуть? О, вони щебетати вміють. Вони в тому листі далі кажуть, що **"добрі Українці між канадійськими Українцями є ті, що дають свої жертви на українські національні цілі"**. Хто ж не дає, той не варта понюху табаки, а не то назви українця.

Що ж то за ті "національні цілі"?

А от хоч би такі, як от та "Просвіта", що її Галущинський так славно "знаціоналізував" з Оренштайном, а його наслідники разом за допомогою польської поліції й судів викидають з неї українських робітників і селян. Це, бачите, "національна справа" й СУС (Союз Українців Самостійників в Канаді) кличе підливати це "жерело національної культури" доларами.

Далі, "тюрми Польщі та Совітського Союзу переповнені" каже СУС і кличе складати гроші. Оскільки нам відомо, ніхто з ундівців в польських тюрмах не сидить, СУС з УВО не погоджується, тож годі думати, щоб СУС висилав гроші увовцям — кому ж думає він нести допомогу в польських тюрмах? В кожному ж разі не комуністам. Про тюрми в Радянському Союзі, це, звичайно, блоф, що його СУС також хоче використати для збирання доларів. Кому він буде туди посилати гроші? Єфремівцям? Львівські жовтоблакитні ґазети доносили, що всі єфремівці на волі.

А далі ось на що треба ще доларів СУС-ові: щоб "говорити світові про наші кривди, бо хоч

би діялася нам і найстрашніша кривда, але коли **ми самі не будемо про сю кривду світові говорити, то світ буде думати, що нам зовсім добре".** (Мабуть Ліґа Націй думала, що українцям зовсім добре, коли їх Польща "пацифікує", що одобрила "пацифікацію" Західньої України. Чому ж СУС не розказав її про всі кривди?).

Як же можна говорити світові про свої кривди? Звичайно, доларами.

А до якого світа ці пани про кривди говорять? До доларового. Їздив, наприклад, пан Лучкович недавно до Европи, то кому він оповідав там про кривди? Румунському королеві, якимсь російським білоґвардійським князям та польським ґрафам (принцеві Маврокордато, принцесі Кантакузеновій, польському ґрафові Дідушицькому й румунському королеві).

Скільки ж то буків дістало українське населення Буковини від румунської сиґуранци — чи оповідав Лучкович про це румунському королеві? Чи може він говорив з ґрафом Дідушицьким про "пацифікацію" Західньої України? Щось нічого ми не читали про це ні в українській ні в анґлійській пресі, в яких пан Лучкович хвалився такими своїми "високими" приятелями.

Ні, не про кривди українських селян і робітників говорять ці українські пани. Вони говорять про свої власні кривди, про те, що їх не зроблено міністрами, амбасадорами, що шляхта не хоче заплатити УНДО-ві за "пацифікацію".

Ви спитаєте, на що ж саме, на яку то це іншу справу збирають пани долари? А ось по-

слухайте, що каже Виконком СУС-а на закінчення свого останнього поклику:

"Не дуріть себе тим, що як тепер в світовій політиці ніби то тихо з українською справою, то не треба української пропаганди і не треба на ню грошей. Пропаганди треба тепер більше, чим коли, бо теперішня тишина є зрадлива. Се тишина перед бурею і горе нам, як вибухне буря, а ми не будемо до неї приготовані, як не були приготовані в 1914 р."

Тут, як бачите, є "тонкий намек на толстыя обстоятельства" (тоненький натяк на грубі обставини). **Не дуріть себе, що тепер у світовій політиці з українською справою ніби то тихо.** На що тут натякає СУС? Натякає на те, що з "українською справою" зовсім не тихо, бо у Варшаві польські фашисти з маршалом Пілсудським, з недобитками петлюрівщини, з ундорадикальними угодовцями за чорною кавою вкладають пляни й угоду про "українську державу над Дніпром", про похід через Варшаву на Київ. А лорд Сесил як "прихильно" говорив про "українську справу" в Лідзі Націй! Чому ж проте її відкинено? Тому, що він "прихильно ставився" до "української справи" над Дніпром, а не на Зах. Укріані. На Зах. Україні "українська справа" раз назавжди прикована Лойд Джоржами та Сесилами до польсько-фашистської тарадайки й буде прикована доти, доки хтось не порубає коліс під тою тарадайкою. Та певна річ, що це не буде лорд Сесил, ані лорди взагалі, ані долари СУС-а, що він їх збирає на пропаґанду. Це буде та сила, яка пору-

бала колеса під петлюрівською республікою й проти тої сили СУС і вся жовтоблакить збирає долари на пропаґанду тепер, як збирала й в минулому, а не на "визвольну справу".

Тою силою є — революційний рух українського селянства й робітництва за визвіл західньо-українських земель зпід польського та румунського фашизму й зпід чеської буржуазії. Цього руху всі УНДО, СУС-и, УВО, вся жовтоблакить багато гірше боїться, як Пілсудського, польської шляхти, румунських бояр. З тими панами у них завжди є спільна мова, а з робітниками й селянами вони ніколи не зговоряться.

ЧЕХОСЛОВАЦЬКА БУРЖУАЗІЯ ПІДЛИВАЄ "ЖЕРЕЛО НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ".

Візьмім Чехо-Словаччину, яка має під собою Закарпатську Україну. Ця частина української землі є найбіднішою не тільки зі всіх поневолених західньо-українських земель, але найбіднішою, може, на цілому світі. Там тисячі людей забули, який смак має хліб.

Розуміється, самі землі не є бідні, але селянство, що жиє на них таке страшенно бідне, бо у них все землі й ліси пограбовано. Чеська жандармерія страшенно знущається над тамошнім українським населенням. Там знищено й зчехізовано українську школу й українську культурv взагалі. Самих селян карають там просто дротяними нагаями. Цю справу комуністичні посли не раз вже підносили й висвітлювали в чеському парляменті.

А проте чеська буржуазія, яка одною рукою душить українську культуру й освіту серед у-

країнських трудящих мас Закарпаття й самих селян хапає за горло, то другою рукою в Празі "батько" Масарик, Бенеш, чеська буржуазія дають контрреволюційним жовтоблакитним професорам гроші, закладають для них школи, щоб ці мали роботу й творили в Празі контрреволюційний осередок.

От перед нами поклик дванацятьох професорів "Української Господарської Академії" в Подєбрадах **"до українського грамадянства всіх укранських земель та закордону"**, щоб давали гроші, бо вже й чеська буржуазія вриває. Десять літ давала, а зараз вриває.

Чому чеська буржуазія душить на Закарпаттю все, українське, а в Празі, **"українській академії була забезпечена матеріяльна можливість"?**

Тому, що на Закарпаттю жиє українська біднота, у якої чеська буржуазія забрала ліси й полонини, й там українська культура та освіта є небезпечна, вона дає знання трудящим, а трудящі виковують з неї революційну зброю в боротьбі за своє визволення.

А в Празі зібралася виметена з Радянської України контрреволюція й ті школи, що їх дала їм чеська буржуазія, є розсадниками контрреволюції, є осередками протирадянської пропаґанди. Чи був хоч один випадок, щоб ті жовтоблакитні професори запротестували проти замикання українських шкіл, проти їх чехизації на Закарпатській Україні? Ніколи вони цього не робили й не зроблять.

Жовтоблакитники "господарську академію" в Подєбрадах вважають "розсадником культур-

ної творчости". Але де ж вона розсаджуватиме ту свою творчість, коли чеська буржуазна свиня порила всі грядки (українські школи) на Закарпаттю? Це для жовтоблакитних професорів байдуже. Вони знають, що не для трудящих Закарпаття є "академія" розсадником своєї "культури", а для контрреволюції, яка хоче розсадити Радянську Україну.

Але ось прийшла економічна криза й "українські вчені" з тої подєбрадської бояться, що навіть "батько" Масарик, який "розуміє наші стремління", може кожної хвилі спинити виплату. Тому професори постановили вчасно заосмотритися більше менше **30-ма тисячами доларів на рік** і вдалися з цьою справою, звичайно, до українського громадянства по цей бік океану, до країн, де валюта є в доларах.

Ці "вчені", між якими бачимо й Соломона Ґольдельмана, як заступника голови управи тої академії, склали кращий плян "рятування" академії, як львівські ундівці склали плян "санації" "Просвіти".

Вони кажуть: три тисячі людей, товариств, спілок, громад і т. ін. по 10 доларів — от вам і трицять тисяч доларів. А коли цих трицять тисяч доларів вони розміняють на чеські корони, то **матимуть один мільйон чеських корон** і справа врятована. Бачите, яку плянову пятилітку встругали, геть і на чеські корони завчасу розміняли.

Хоч справа ця дуже виглядає проста, то, проте, коли "батько" Масарик не вивезе — то сумніваємося, чи українське громадянство по-

спішить із трицятьма тисячами доларів. Сумніваємося.

Але пани апелюють. Вони не встидаються. Вони, для своєї контрреволюційної роботи апелюють до трудящих, щоб їм допомагали.

Чому? Бо навчилися. Бо вони кушали вже смак доларів, що їх вимантено було різними способами від українських робітників і фармерів в Канаді й Сполучених Державах.

Шкода! Минулися вже ті роки, що долари розпирали боки. Тепер іншим духом віє між українськими робітниками й фармерами в Канаді, не говорячи про те, що третина їх тепер без праці — голодує в країні долара й бореться в рядах революційної частини пролетаріяту проти своїх визискувачів.

НА ПОЧАТКУ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Гей, гей, була це перезва — хто зна, чи доживуть жовтоблакитники ще до такої перезви.

І про неї ми починаємо говорити. Та поки розкажемо — кличемо українських робітників і фармерів не дати ані цента жовтоблакитникам на ніяку нову перезву. Бо що дасте — все пропаде, як пропало вже тисячі, а тисячі доларів, як пропала ось найновіша "українська справа" в Лідзі Націй, якою цілий останній рік дурили вас СУС-и, Стрілецькі Громади, Ліґи Британських Українців та інші прихвостні капіталістів.

В кожному разі, коли ви таки "дуже хочете дати", то перечитайте до кінця це оповідання, то бодай знатимете, кому й нащо даєте.

ПЕРЕЗВА.

Вчора справили весілля,
А сьогодні на похмілля
Ми справляєм перезву.

Що там буде — не питаю,
А сьогодні погуляю,
Поживу.

Той на спину взяв Горпину,
Той натяг стару ряднину,
Той кожух...

Гей, од шлюбу аж до шлюбу
Погуляєм на всю губу,
На ввесь дух.

І пішло... Омелько в боки,
А Данило скоки, скоки, —
Аж гуде!

Стогнуть бубни, закаблуки,
А Микита став на руки,
Та й іде.

Клим бряжчить в тарілку
мідну,
Гриць циганам матір рідну
Продае.

Той схопив за полу тата,
І до рук старого ката
Віддае.

А дитина пробігае:
"Люди, хатонька палае,
Рік чи два!"

А музики! чики, чики,
Тупу, тупу черевики,
Перезва!

І Європа лупить очі:
І відкіль ці поторочі
Тут взялись?

Викидають ріжні штуки,
Показилися з роспуки,
Запились.

Цей вірш — не один цей вірш, а цілу збірку таких віршів — присвятив жовтоблакитним "дипльоматам" у Відні український поет О. Олесь під псевдонімом В. Валентін. Сам Олесь був одним з учасників тої перезви, то йому ж і книги в руки. В тягу дальнього нашого огляду нам прийдеться покликатися більше на "поезію" й на "прозу" цих жовтоблакитних "дипльоматів" по обидвох боках океану.

В Канаді жовтоблакитна перезва "рятування старого краю" почалася не з початком "будування власної держави", а з початком світової війни, а навіть ще скорше.

Коли в повітрі таки дуже вже засмерділо порохом світової війни — жовтоблакитна преса в Канаді й Сполучених Державах почала горячково підготовляти ґрунт серед тутешнього українського населення для "оборони вітчини". Іншої "вітчини", як цісарська Австрія з "найяснішим цісаром" Францом Йосифом — жовтоблакитна преса собі й не уявляла.

Коли ж розпочалася війна, то епископ Будка видав маніфест в "Канадійському Русинові", в якому закликав орґанізувати українські батальйони для "оборони вітчини" й "найяснішого"

цісаря перед царатом, катом українського народу.

Як відомо, Анґлія вступила у війну кілька днів пізніше. Отже жовтоблакитники не з'орієнтувалися (ой, тож то клопоту було з тою орієнацією!), яку їм позицію заняти. Вони знали тільки одно: рятувати Австрію.

І всі в один голос "рятували": "Укр. Голос" (орґан народовців і учителів), "Канад. Русин" (орґан епископа Будки й католицького клєру), едмонтонські "Новини" (орґан атабаських ріл-естейтників — редаґував його тоді нинішній редактор православного "Укр. Голосу", а тодішній "соціяліст" М. Стечишин).

Кожний з них один наперед другого в кожному числі клав "душу й тіло" за Австрію й "найяснішого цісаря". Коли ж почалася війна — то всі вони стали (на папері) на оборону Австрії.

Але ось, як грім з ясного неба — Анґлія проголосила війну Німеччині й Австрії.

Ох, господоньку ж ти наш! Що тепер робити? Тут то й починається:

"Вчора справили весілля,
А сьогодні на похмілля..."

Епископ Будка й частина жовтоблакитників, що тримала з Будкою, або що Будка тримав з ними, видали новий "маніфест" до українського громадянства в Канаді, щоб ставали на оборону "новоприбраної вітчини", тобто, щоб йшли воювати проти Австрії за Канаду.

Так в протягу тижня змінили свій патріотизм і орієнтацію. Гірка була ця зміна. Кож-

ний бачив, що серце їх крається за Австрією. Головно ж канадська влада не повірила в щирість зміни цієї орієнтації. Тай між ними самими не було згоди. "Канадський Фармер" почав "демаскувати" Будку, як висланця Австрії. Почалося наввипередки запобігання ласки коло канадської буржуазії. Одні других демаскували, одні на других доносили—

"Той схопив за полу тата,
І до рук старого ката..."

Дійшло до того, що один з "православних" українців в Саскечевані вибрав варант і арештував епископа Будку, як австрійського шпіона.

Розуміється, нікому з них і волос з голови не впав. Всі вони не тільки вийшли з води сухими, але деякі з них, ті, що напочатку закликали до оборони Австрії, потім наділи канадські військові уніформи й почали орґанізувати з українців "айришський батальйон" (здається, потім його перейминували на "форестрі батальйон").

Коли пани повиходили з води сухими, то зате тисячі зааґітованих ними українських робітників і фармерів кинено було у військові табори по цілій Канаді, як "небезпечних горожан ворожої країни". Вистарчило робітникові на секції, чи денебудь при роботі сказати одно слово в обороні Австрії, як це його навчили жовто-блакитні лідери, зараз же його, "раба божого" хапали й таскали до Капускейсінґ, Бенф, Вернон, чи інший табор, кидали за колючі дроти на цілі роки. Багато там їх погинуло, по закінченні війни багатьох, головно революційних робітників, депортували до старого краю.

А пани, австрійсько-цісарські патріоти понатягали на себе канадські військові мундури, деякі "вчені" навіть з ранґою ляйтнанта, й ходили вулицями міст та аґітували українських робітників ставати до війська. Звичайно, більшість часу проводили вони коло "бар" в готелях (тоді не було в Канаді прогибіції). І диво дивне! Коли зорґанізовані ними батальйони поїхали на війну, то ці "ляйтнанти" спокійненько залишилися дома, скинувши мундури й взявшись знову до "народньої роботи".

Ціла ця "патріотична" перезва закінчилася тим, що канадський уряд позбавив горожанських прав всіх, хто походив з Німеччини й Австрії, отже в тому числі й всіх українців, що походили зпід Австрії, як горожан ворожої держави.

ПОЧИНАЄТЬСЯ ДОЛАРОХАПНА ПЕРЕЗВА.

Епископ Будка десь саме перед війною спровадив зі Львова до Канади "високовченого" чоловіка д-ра Олександра Сушко. Був це чоловік "широчезних" плянів і коли щось робив, то все в "державному" розмірі. Він за час свого перебування в Канаді був греко-католиком, пресбитеріянином, соціялістом, знову греко-католиком, лектором, "лікарем" і бутлеґером.

Цей доктор, як редактор "Канадійського Русина" (тоді ще всі "патріоти" були русинами, або "рутеніян": "рутенська народня торговля, "рутенська елеваторська спілка" і т. ін.) склав перший плян збирання в Канаді доларів на "народні цілі".

Збирання цих грошей почали ці жовтобла-

китники з будко-сушківського табору під назвою **"повоєнний фонд"** в 1915 році, тобто зараз же в другому році війни. Вони казали: війна все понищила в старому краю, то цей фонд буде на відбудову. Ці гроші мали бути зложені тут в банку, щоб по війні ці гроші віддати на "відбудову зруйнованого війною краю".

Почалася долярохапна перезва: в церквах, читальнях, народніх домах — всюди аґітували за нею, найбільше, на шпальтах "Канадійського Русина", якого потім перехрестили на "Канадійського Українця".

Пани з "Укр. Голосу" побачили, що долярохапна перезва може відбутися без них, почали й собі збирати "повоєнний фонд".

Це був початок долярохапної політики в Канаді під фірмою рятування та відбудови старого краю. Апелювали ці пани до патріотизму, до національного почуття, до людської совісти, до всіх, хто має серце, честь, людську гідність, хто відчуває горе свого народу і т. ін. Хто був проти, хто висловлював сумнів, чи справді ці гроші підуть на відбудову старого краю, того лаяли, виклинали, зрадником, запроданцем називали.

Так Будка із Сушком і всі ті, що були з ними, зібрали кілька тисяч долярів. Люди, що гуртувалися коло "Укр. Голосу", "спізнилися" й не зібрали стільки, однак також зібрали поважну суму.

Де ті гроші поділися? Ніхто не знає, ніхто за них нікому звіту не давав. Коли "Укр. Роб. Вісти" пізніше, вже по війні домагалися, щоб ті гроші було вислано до старого краю, то пани

або збували це домагання мовчанкою, або лайкою.

А лаятися вони завжди вміли: "жидівські наймити", "срулики", "зрадники" і десятки інших епітетів — це була їхня відповідь.

СКІЛЬКИ БУЛО ТОГО ПОВОЄННОГО ФОНДУ Й ДЕ ВІН ДІВСЯ?

Коли відбувалася, або започатковувалася ота перша долярохапна перезва в 1915 році, робітнича преса була тоді надто слаба, щоб стати активно на перешкоді. Пізніше, коли започатковувалися й провадилися інші долярохапні кампанії — на "сироту Івася", на "чверть мільйоновий фонд", на "Укр. Червоний Хрест", на делеґацію до Парижа — тоді "Робочий Народ" було заборонено й говорити, виснювати та перестерігати людей не було кому. Коли ж "Укр. Роб. Вісти" почали виходити в 1919 році, то на початках мусіли виходити в двох мовах, що значно затруднювало редакцію в писанні, а весною 1919 року вибух у Вінніпеґу ґенеральний страйк, а "Укр. Роб. Вісти" після цього зазнали ще наїзду й знову сталася перерва. А був це час, коли долярохапна перезва розперезалася на цілому фронті.

Під кінець 1920 року, а головно в 1921 році "Укр. Роб. Вісти" виступили вже повною силою з демаскуванням цих фондів та стало почали запитувати, де жовтоблакитні пани поділи ці гроші, бо всім було ясно, що до старого краю вони цих грошей не післали.

Треба додати, що пани й між собою часто сварилися за ці збірки, тому не раз одні других

викривали й видавали. Правда, вони тільки кидали камінням одні на других із-за плота, відкрито говорити стримувалися, щоб і себе не оскандалити, бо кожний з них мав своє за собою й одні про других вони знали.

В часі війни надто не було згоди між "Кан. Фармером" а "Кан Русином", а від того часу, як Свистун і "Укр. Голос" почали орґанізувати православну церкву — то завзята війна почалася між "Укр. Голосом" і "Кан. Русином", який пізніше "зукраїнізувався" на "Кан. Українця".

"Укр. Роб. Вісти" з 5 січня 1921 року вмістили довгу статтю, в якій зажадали звіту за **"повоєнний фонд"** та за інші фонди (але ми зараз говоримо тільки про "повоєнний фонд"). В тій статті, під заголовком **"куди йдуть гроші"**, "Укр. Роб. Вісти" вказували, що вже пять літ минуло, як пани з "Кан. Русина", Будка, Сушко і Ко. зібрали кілька тисяч доларів на **"повоєнний фонд"** для старого краю, що вже поверх два роки, як війна закінчилася, ті гроші й досі до старого краю не вислані й ніхто з людей, за винятком того гуртка, що забрав ці гроші, не знає де вони поділися.

Ось що тоді писали "Укр. Роб. Вісти":

> **"Панове від "Кан. Українця"! Коли ви дійсно бажаете помочи потерпівшим від війни в Галичині, коли ви вірите, що цю поміч може принести оголошуваний вами "укр. черв. хрест" в Канаді, — то ПЕРШЕ ВСЕГО ПЕРЕДАЙТЕ НА РУКИ ТОГО "ЧЕРВ. ХРЕСТА" ТИХ КІЛЬКА ТИСЯЧ ДОЛАРІВ "ПОВОЄННОГО ФОНДУ", КОТРИЙ БУВ ЯКРАЗ ПРИЗНАЧЕНИЙ ДЛЯ ПОТЕРПІВШИХ ВІД ВІЙНИ ВДІВ І СИРІТ".**

А далі "Укр. Роб. Вісти" писали:

"Другим, що збирав подібний "повоєнний фонд" був "Укр. Голос". І гроші з цього фонду мали також піти по скінченню війни на підмогу потерпівшим від війни. Правда, "Укр. Голос" не зібрав так багато грошей, як "Кан. Українець", бо лише, як він сам признався, кілька сот доларів, однак... ці гроші призначені були для бідних селян і робітників в Галичині, а не для "Укр. Голосу". Однак ніхто також ніколи не чув, де "Укр. Голос" подів зібрані гроші".

"Укр. Роб. Вісти" кликали й "Укр. Голос", щоб він передав ці гроші "укр. черв. хрестові" в Канаді, що був під заряджуванням майже тих самих людей. Отже ходило про те, щоб пани бодай сказали, що ці гроші є ще й от вони передають їх цій "добродійній" орґанізації, яку вони самі створили для нової доларохапної перезви. Але за тими грішми "повоєнного фонду" й слід загубився.

Чотири тижні пізніше, а саме 2 лютого 1921 року "Укр. Роб. Вісти" знову запитали панів з "Укр. Голосу" й "Кан. Українця" де поділися гроші з повоєнного фонду, пригадуючи:

"До нині ніхто, крім редакцій згаданих ґазет, не знає, де ті гроші поділися. Ніхто ніде не бачив справоздання з цих грошей, ані не чув, на що вони були обернені".

І ще раз "Укр. Роб. Вісти" запитували:

"Де поділися гроші, зібрані редакціями "Кан. Українця" ("Кан. Русина") і "Укр. Голосу" на т. зв. "повоєнні фонди", які були призначені виключно для потерпівших від війни в Східній Галичині?"

Але у відповідь на це посипалися на "Укр. Роб. Вісти" епітети: "ви московські запроданці", "жидівські наймити" і т. ін.

11 березня 1921 року "Кан. Фармер" збіраючи гроші "для українських студентів у Львові", вмістив "відкритого листа" до епископа Будки, д-ра М. Бодруга та "Канадійського Українця", щоб вони сказали, де вони поділи різні збірки, в тому числі й повоєнний фонд.

"Кан. Українець" з 16 березня 1921 року відповів на цей лист, в якому каже таке:

"Що до **"Повоенного Фонду"**, то, як довідуємося, — гроші **уже вислано** до старого краю". (Підкреслення "Кан. Укр.")

> **"Що до фонду "СИРОТИ ІВАСЯ", то за него відповідае лише Укр. Народня Рада. Ми можемо сказати лише, що о скільки нам відомо, велика часть того фонду пішла на висвітлення і оборону української справи в Оттаві, яку затемнив своїми негідними доносами шеф "Кан. Фармера" при помочі його редактора і його фамілії підчас війни".**

Так відповів "Кан. Українець" 16 березня 1921 року на того відкритого листа. "Кан. Фармер" не питав тоді "Укр. Голосу", що цей зробив з **"повоєнним фондом"**, бо в той час обидва вони співпрацювали за іншими фондами (редактор "Кан. Фармера" був в екзекутиві "Українського Канадійського Горожанського Комітету", який збірав гроші на делеґацію до Парижу.

Отже 16 березня "Кан. Українець" пише, що **"повоєнний фонд" уже вислано до старого краю.**

Розуміється, ніяких посвідок не навів **коли вислано, скільки вислано й кому вислано.** "Укр.

Роб. Вісти" пекли цих панків, щоб сказали, а вони лаяли редакторів "Укр. Роб. Вістей", по штубацькому різно називали, але відповіди не давали.

Тимчасом приїхав до Канади митрополит Шептицький. А др. Сушко, оббивши пороги пресбитеріянів, посмакувавши соціялізму, ще раз висповідався і вернув назад до "Кан. Українця", тобто в лоно католицизму. З нагоди приїзду Шептицького він ушкварив на цілу першу сторону "Кан. Українця" рабськи-слинявого акафиста Шептицькому, склавши до його ніг не тільки власну приблудну голову, але ліси, землі, води й гори Канади.

18 вересня 1921 року відбувалося у Вінніпеґу в присутности чи при участи митрополита Шептицького посвячення й закладання угольного каменя під будинок "Просвіти". І от з приводу цього читаємо ми в "Канадійському Українці" з 21 вересня 1921 р. на першій стороні новинку такого змісту:

"ПОВОЄННИЙ ФОНД ВІДДАНИЙ НА УКРАЇНСЬКІ СИРОТИ В СТАРІМ КРАЮ.

> **В своїй промові на торжестві посвячення і заложення угольного каменя під Дім Інституту Просвіти в Вінніпеґу дня 18 вересня с. р. Преосвящений Епископ Н. Будка, В КОТРОГО РУКАХ НАХОДИВСЯ ПОВОЄННИЙ ФОНД, жертви канадійських Українців для Старого Краю, зложені в перших роках війни, — ЗАЯВИВ, ЩО ПЕРЕДАЄ ВСІ ГРОШІ РАЗОМ 2,000 ДОЛАРІВ, В РУКИ ЇХ ЕКСЦЕЛЕНЦІЇ МИТРОПОЛИТА ШЕПТИЦЬКОГО для українських сиріт в Старім Краю".**

Це вам цілий звіт! Це вам ціла брехня,

якою закінчилася одна частина жовтоблакитної доларохапної перезви.

Перше: самий "Кан. Українець" **ще 16 березня 1921 року писав, що повоєнний фонд вислано вже до старого краю.** "Кан. Українець" був органом епископа Будки. Самі редактори "Кан. Українця" були ініціяторами й збирали цей фонд. Тому **свідомо брехали** вони 16 березня, що "повоєнний фонд вислано вже до старого краю". Коли ж ті, що запитували Будку й "Кан Українця" тою заявою невдоволилися й домагалися **виказати посвідки, — коли, кому й скільки грошей вислано?,** — то ці спекулянти в реверендах і в цивільному рішили пустити людям в очі ще одного блахмана, не рахуючись з тим, що відкрито роблять себе брехунами, що тою заявою самі себе демаскують — та побожними устами епископа Будки проголошують шість місяців пізніше ще одну брехню, що гроші в сумі 2,000 доларів передають Шептицькому.

Як можна було передати Шептицькому ті гроші 18 вересня 1921 року, які вислано до краю 16 березня того самого року, тобто цілого півроку скорше? Може ці побожні спекулянти спроваджали ті гроші назад із старого краю до Канади, щоб тут власноручно передати їх такій сироті, як граф Шептицький?

І перше й друге — **брехня!** І перше написане й друге сказане — брехня, замилювання людям очей. Будка виступив з черговою брехнею 18 вересня на закладанню каменя просто тому, що 17 вересня "Укр. Роб. Вісти" в довгій статті п. н. **"З католицько-патріотичного**

багна" ще раз гостро питали цих панків і єґомосців, де вони поділи "повоєнний фонд"?

"Скажіть вже раз, де ви поділи тих кілька тисяч доларів з т. зв. "повоєнного фонду", що їх люди зложили не для вас, а для вдів і сиріт в старім краю?" — так пекли "Укр. Роб. Вости" цих панів. І от вони на другий день після того, як "УРВ" це написали, а шість місяців після того, як вже раз ті гроші до старого краю "відіслали" — виступають з заявою, що передають 2,000 доларів "старокраєвій сироті" ґрафові Шептицькому. От що то значить —

Вчора справили весілля,
А сьогодні на похмілля
Ми справляєм перезву.

Якщо пани та епископи з "Кан. Українця" викручувалися отак брехнями, та пани з "Укр. Голосу" просто набрали води в рот і мовчали, що вони зробили із своїм "повоєнним фондом", чи вони його вислали кому, чи просто уважали за непотрібне витрачуватися ще на пересилку.

Та це був тільки вступ до доларохапної перезви жовтоблакитників.

ДЕЛЕҐАЦІЯ ДО ПАРИЖУ

Другим натяганням українських робітників і фармерів було — збирання доларів на вислання з Канади української делеґації до Парижу на мирову конференцію. Для українських жовтоблакитників мало було того, що в Парижі сиділи з України петлюрівські метелики — Сидоренки, Шелухіни та десятки інших, а з Гали-

чини Панейко з цілим штабом, і які там сварилися між собою, хто й кого має право репрезентувати. Канадські жовтоблакитники рішили вислати ще хоч двох з Канади, щоб допомогли там сваритися та людей смішити.

Так воно й сталося. А щоб вислати людей до Парижу — треба грошей. Ні, навпаки: висилаймо людей до Парижу, бо треба грошей. В кого ж тих грошей взяти? В українських робітників і фармерів. Як їх взяти? Висилаймо людей до Парижу, а тоді зберемо гроші.

4 грудня 1918 року появляється в "Укр. Голосі", "Кан. Фармері", "Ранку" й "Кан. Українці" відозва:

> **"Родимці і Приятелі! Гарматна війна скінчилася, одначе заведене справедливости, переміна границь і освободжене поневолених народів доперва зачинається. Наближаючася мирова конференція дасть поле для полагодження повисших проблем.**
>
> **Алянти, як вірні речники демократичних принціпів, приняли права самоозначення народів як підставу освободження поневолених народів в Европі, та без сумніву будуть робили все, що зможуть в сій справі".**

Отже, "наша справа" стоїть добре, тільки **"гнобителі поширюють брехні та уживають своєї дипльоматичнаї машинерії"**, а **"тому кожний член аліянтських держав повинен бути добре поінформований про цілі і належні права наших родимців в Европі".**

А щоб інформувати членів аліянтських держав, **"мусимо вислати також делеґата на Мирову Конференцію".**

А далі:

"Ся війна відбувалася за справедливість і права. Тому нехай усі ті, які бажали справедливости і права, порозуміваються між собою, аби справедливість і правда не були побідженими в послідній хвилі. Отже ми повинні робити все, щоб довести до такого порозуміння".

А щоб та **"справедливість і правда небули побідженими в послідній хвилі"**, то —

"Українсько-Канадійський Горожанський Комітет, при співучасти з ріжними орґанізаціями наших родимців по цілім заході, рішив помочи нашим родимцям в Европі розголосом української справи після повисше означених напрямів, висилаючи п. Івана Петрушевича і можливо що і п. Юрія Шкварка як делеґатів до Парижу".

Далі оповідається, які то вони, ці намічені делеґати є здатні люди, говорять різними мовами, а тому —

"Родимці! Таке підприняте вимагає фондів, отже ми апелюємо до вас, аби ви жертвували і то обильно. Кожний пожетрвуваний вами цент, видасться на шляхотну ціль для помочі нашим братам і сестрам в їх власнім краю, поможе їм визволитись з сеї крізи як вільний і независимий нарід між народами світа та спричинити дружні віднусини з державою, якої маемо честь і привілей бути горожанами".

Під тою відозвою підписані були за екзекутиву Українського Канадського Горожанського Комітету "найвидатніші народні діячі", з яких тільки один віддав богові душу, а інші всі й далі є на "визначній народній роботі". Діячі ці, як і треба було в такім "врочистім" випадку сподіватися, належали до різних таборів, тобто, і до православних і до греко-католицьких,

а саму відозву вмістили у всій жовтоблакитній пресі в Канаді. Отже, бачимо єдиний фронт, — аж душа радується. Найзавзятіші вороги з православного й греко-католицького таборів обєдналися.

"Вони зійшлися, небораки,
В імя найвищої мети,
Щоб всім єдиним фронтом йти..."

Валентін.

Коли ж тільки вийшов "Кан. Русин" з тою відозвою, то видно було, що обєднаний фронт заломлюється. Бо хоч відозву підписали представники всіх таборів, в тому числі й табору "Кан. Русина", в якій погодилися, щоб грішми завідував табор "обєднаний", то проте коли відозва появилася в "Кан. Русині", там було сказано, щоб гроші посилати до "Кан. Русина", а не до секретаря УКГК.

З цього бачимо, що фронт один, мета одна, а гроші "fifty fifty". "Укр. Голос" проти цього збунтувався й 11 грудня 1918 року в редакційній статті його читаємо, що недивлячись на **"шляхотну і обовязкову задачу помогти нашим родимцям в Европі",** апель в "Кан. Русині" "сфальшовано".

"Апель Комітету, поміщений в Укр. Голосі, Кан. Фармері і Ранку є якраз таким який видав Комітет. Зміни пороблені в Канадійськім Русині були упляновані і виконані редакторами тамтої часописи без відомости або уповажненя Комітету. Се значить безлична фальсифікація публичного документу" — так писав "Укр. Голос" 11 березня 1918 р.

З цього бачимо, що люди, які беруться ін-

формувати світ справедливо про **“родимців в Европі”**, з першого дня самі себе починають називати “безличними фальсифікаторами”. (Це у Вінніпеґу — а що то було в Парижі, де тих “безличних фальсифікаторів” було повно з великої й Західньої України?!)

В тій же статті “Укр. Голос” обіцяє поговорити з цими “безличними фальсифікаторами” іншим разом, **“одначе тепер, ради оминення домашнього роздвоєння...** апелюємо до наших читачів... жертвувати **ОБИЛЬНО І СКОРО”**, бо... **“пан Петрушевич поробив кроки до виїзду до Европи...”**

Найголовніше в тій статті було не так напятнування “безличних фальсифікаторів”, як те, щоб гроші **обильно й скоро** посилати не на адресу “безличних”, але на тих, що мають обличчя... бо пан Петрушевич вже лагодиться до Европи.

Тиждень пізніше бачимо вже в “Укр. Голосі” поквітування збірки на $1,022,94, а під нею:

> **“Український Народе! Сли ми хочемо вільної України, мусимо взятися як один до спільної праці. Від нас самих залежить доля наша. Не позволимо на нашій рідній землі зайдам панувати!... Гроші і спис жертводавців просимо слати лише на руки...” і т. д.**

В редакційній ж в тому самому числі (“Укр. Голос” з 18 грудня 1918 р.) апелюється вже за доларами проллятою кровю братів в старому краю, бо “в якнайкоротшім часі має виїхати до Парижа делеґація від канадських українців”.

> **“Наші братя в Европі богато вже крові проляли і ще проливають, а супроти цего наша жертва є**

нічим. Що значить 10, 100, або 1,000 доларів супроти жертви Житя!"

Далі вказується, що ця делеґація коштуватиме кілька тисяч доларів, що поляки в Америці зібрали 10 мільйонів, що "українці в Франції основували Українську Національну Раду", яка "підготовляє ґрунт", що **"стукати треба, кричати треба — кричати в світовій пресі... і сей крик вимагає людей, праці і коштів".**

Як бачите, це "но фон". Було крику, а крику. А все в імя "шляхотної мети". Тиждень пізніше каже "Укр. Голос", що є дві тисячі доларів, але того мало, бо до Парижа з сотками й не показуйся. А для українських робітників і фармерів в Канаді тисячі — дурниця:

"Дві тисячі, чотири, десять, а хоч би і сто тисяч є нічим для 300,000 українців в Канаді" — так — розпалився "Укр. Голос" в редакційній з 25 грудня 1918 р.

Ми трошки довше спинилися на цитатах з "Укр. Голосу" тому, щоб показати, яким то "патріотизмом" підігрівалоси цю дoларохапну перезву.

Може спитаєте: якої ж України пани хотіли? Бо коли апелювали отак за доларами, коли говорили про "шляхотну мету", то яка саме була та мета?

ОРІЄНТАЦІЯ, КУДИ ВІТЕР ВІЄ.

Скільки було на Україні урядів та "республік на колесах", стільки в канадських жовтоблакитних безхребетників було орієнтацій. Йшли вони хоч би з чортом — тільки аби проти радянської влади.

Була Центральна Рада — вона була ідеалом, чимсь святим, шляхотним, її бувало жовтоблакить, головно з "Укр. Голосу" й не знала, якими словами описати та оспівати.

Запросила та ж таки Центральна Рада потім на Україну німців, а ті розігнали й Центральну Раду, витягнули старого Грушевського за бороду з Педаґоґічного музею, посадили на гетьманський трон царського ґенерала Скоропадського, відібрали в селян землі, почали вивозити з України збіжжя, цукор, все, а селян катувати — то думаєте, що канадські жовтоблакитники поклали свою "душу й тіло" за Центральну Раду й виступили проти Скоропадського? Ніколи в світі.

Вони навіть історичне виправдання найшли запрошенню німців на Україну.

Едмонтонська ґазета, орґан атабаських рілестейтських діячів, "Новини", написала статтю п. н. **"Не доливайте до огню оливи"**, яку радо передрукував і "Укр. Голос" з 19 червня 1918 року. В цій статті ось як жовтоблакитні пани виправдують запрошення німців на Україну й катування ними разом із Скоропадським українських селян:

> **"Хмельницький не тому кликав на поміч татарів, щоби він їх любив, або не знав ціни їх помочі, але тому, що знаючи невільничу плазунську душу української черни, він знав, що опиратися на її бойову вартість, е чистим божевілем. Доказів з того мав повно з попередніх козацьких повстань, де голота, щоби ратувати свою шкіру, сама видавала в найкритичніших моментах своїх "ідеальних" проводирів хитрому ворогови. І се власне, що Хмельницький не хотів тратити часу на переконуванне**

буйних непокірних, а дурних голов, а їх стинав, се робить його одиноким українським державним мужем на цілій пятьсотлітній колотнечі безбарвної української історії".

Виправдавши отак "прикладами" з історії, в якій трудове населення, що не хотіло по рабськи хилити своєї голови перед гетьманами і було для панів ніщо інше, як чернь, голота, якій слід було стинати голови, а не переконувати, жовтоблакитні автори тієї статті переходять до сучасности й так говорять про неї:

"Нарід в якім забитий ідеал своєї державности, се велика, ДУРНА, розбазґрана дитина, яка мішає поняте волі з сваволею... А МИ і взагалі всі наші ІДЕАЛЬНІ (!?) народні діячі, що ПОСВЯТИЛИ ЖИТЄ (!?) для піднесення того, що ми називаємо "народ", дивимося на сю велику дитину, на сей витвір нашої уяви, так як кождий батько дивиться на свою любу дитину — через рожеві окуляри — доки дитина не виросте і не дасть батькові по голові, що аж окуляри розсиплються".

Отже бачите з тих двох вище наведених цитатів із статті "Новин" (ми цитуємо її з "Укр. Голосу" з 19 червня 1918 р.), як ці жовтоблакитні пани дивилися (й дивляться) на український народ. Дивилися на него в 1918 році так само, як і Хмельницький в 1650 році. 270 літ для них різниці не зробило, для них, як і для Хмельницького — українські робітники й селяни — це чернь, голота, і **"ідеальні народні діячі"** в 1918 році пішли слідами Хмельницького та запросили німецьку кайзерівську армію для здушення визвольних змагань тієї "черні".

Оплакавши в тій статті в останній раз Центральну Раду, жовтоблакитники сказали — хай

її й путь пропаде, бо хоч в ній засідали "ідеальні люди", то між ними **"не знайшлося і одної досить твердої руки, щоби по батьківськи взяла добрий патик і висмагала розмазану дитину".**

Тому вся надія залишилася на гетьмана Скоропадського, який може не буде ідеалізувати отої "української черні" та візьме до неї доброго патика.

Не думайте, що пани, склавши руки, очікували, поки гетьман візьме в руки доброго патика та "відсмагає розмазану дитину". Ні, вони кликали гетьмана Скоропадського зробити це, навіть для більшого авторитету імя Івана Франка до цього притягнули, зацитувавши на адресу гетьмана уривок Франкового віршу:

"Коли знаєш, що робиш,
Блаженний єси;
А не знаєш, що робиш,
Проклятий єси".

Жовтоблакитні пани згори тут кажуть гетьманові Скоропадському: візьмеш кия, скраєш ним спину українському селянинові — "блаженний єси", а не зробиш цього — "проклятий єси". Однак, сподіючись (зовсім не надаремно), що Скоропадський при допомозі німців виконає ці задушевні бажання жовтоблакитників, вони кличуть:

Як довго гетьман Скоропадський і його правительство буде стояти за цілість і повну незалежність української землі, так довго він є символістичним виразом української державної думки, і під сю хвилю міжнародної завирюхи Є НАРОДНИМ ЗЛОЧИНОМ КИДАТИ ЙОМУ КОЛОДИ ПІД НОГИ.

ТОМУ НА НАШУ ДУМКУ, НЕ ПОРА ТЕПЕР ОЛИВИ ДО ОГНЮ ПІДЛИВАТИ".

Щодо кия проти "черні" — то, як відомо, Скоропадський вповні виконав сподівання й поради жовтоблакитних "ідеальних діячів" на всі сто відсотків. Він, за допомогою німецьких баґнетів, так відшмагав українських робітників і селян, що вони довго тямитимуть його коротке гетьманування, але... але він тільки... відшмагав і сам "шмагнув" з німцями з України, бо "чернь" розправилась з ним швидко на горе доларохапних діячів.

Минуло кілька місяців. Трудящі маси прогнали з України німців, а з ними й їхнього гетьмана. На короткий час по гетьмані захоплюють Київ знову "ідеальні діячі" — й наші жовтоблакитники в Канаді з радости заплескали в долоні й "слава тобі православний господи" заспівали. Ось що ми з приводу цього читаємо в "Укр. Голосі" з 11 грудня 1918 року:

> **"Скоропадський, піддержаний німцями, став дійсним диктатором України. Селяни повстали проти німецьких військ, коли німці зачали забирати збіже і худобу і до них прилучилися робітники, які спинили транспортацію і промислову роботу оголошенем загальнюго страйку".**

А до цього повідомлення, що його вмістив "Укр. Голос" чорним друком, дає від себе замітку, в якій, радіючи, що відібрано від гетьмана Київ, каже, що Український Національний Союз злучить всі українські землі, бо на чолі його стоять такі люди, як В. Винниченко, голова, а А. Ніковський, його заступник. Ані сльозинки за гетьманом. "Блаженний" стає прокля-

тим, а прокляті знову стають "блаженними". І це в протягу кількох місяців.

Встановлялася на Україні Центральна Рада — вона для канадських жовтоблакитників була найідеальнішим урядом "соборної"; її універсали викликали сльози радости на очах жовтоблакитників.

Йшов на Україну гетьман з німцями — та сама жовтоблакить усувала йому колоди з під ніг, оспівувала, історично виправдувала, а Центральну Раду благословила камінюкою у вічну путь.

Пішов гетьман з України — туди катові й дорога, казала жовтоблакить, та по телячому раділа, коли знову вернули до влади "ідеальні діячі" Центральної Ради: Винниченко, Ніковський і Ко.

Прогнали французи з України й Винниченка, а далі її Петлюру — "гурей" закричали канадські жовтоблакитники... Винниченко був цілим нещастям для України, адже ж він "оженений з жидівкою" — писали вони.

І вчепилися Петлюри.

Треба признати, що Петлюри вони вже трималися, як вош кожуха. Навіть коли Петлюра пішов до польської шляхти, коли він зрікся на її користь Сх. Галичини, то "Укр. Голос" з 25 лютого 1920 року в редакційні статті писав, що хоч як це сумно, то проте, **"дійсними знавцями і судями старокраєвих справ є не ми, але Українці на Україні"**, отже, що вони роблять, те робимо й ми, бо вони там краще знають:

> **Що ж до того, що Петлюра поїхав був до Варшави на переговори то очевидно зробив се за поро-**

зумінем, а може й на припоручене укр. уряду. Більше голов мусіло там про те думати. Нам би легко сказати: "поляки сякі такі, їх буком, а не переговорювати з ними!" — однакож лекше диктувати нам тут, ніж їм там зробити" (Редакційна "Укр. Голосу" з 25 лютого 1920 р.).

А два тижні пізніше — 10 березня 1920 року — "Укр. Голос", спантеличившись під натиском вісток із старого краю та лякаючись за свою останню орієнтацію, розпучливо благав: **"Не даваймо випровадити себе з рівноваги".**

То був час орієнтацій — кожного дня інакша. Вчера була Центральна Рада й перший універсал з автономною Україною й з папашою Мілюковим, потім з Керенським. Потім другий універсал з трома українськими ґуберніями, нарешті третій універсал із "соборною", але в союзі з Калєдіном, Юденічем, Колчаком, антантою.

Потім гетьман з німцями, потім знову Винниченко й Ніковський з антантою, нарешті Петлюра з польською шляхтою. От і з'орієнтуйся тут?

Та, як то писав "Укр. Голос", "нам би легко сказати: поляки сякі такі, їх буком", але що робити, до кого вдатися? Тут справа не у виборі чи на німців, чи на антанту, чи на польську шляхту — **тут чернь, голота українська збунтувалася,** владу й країну забрала, а без влади, без країни ніхто за зломаного цента тої орієнтації не прийме — ні антанта, ні німці. І тут то Валентін у своїй **"Еміґрантській перезві" таким** панам безпорадно виспівує:

Орієнтуймося! Спасибі!
Але на кого? — докажіть!
Чи легко це зробити рибі,
Коли на березі лежить?

Орієнтація шість років
Була у мене на царя.
Страшний для мене був Набоків,
Вже не кажу про Носаря.

Пізніш папашу Милюкова
Я, наче батька, полюбив,
Хоча до нього від Гучкова
Я колосальний крок зробив.

Аж—революція. Керенський
І чорт, і дьявол—більшовик,
І все, чого язик рутенський
Казати голосню не звик.

А далі, знаете, — Антанта...
І німці... врешті хто кого?!
Назвіть ви лицаря—ґіґанта...
Тепер би й я назвав його.

Від німців... став в Париж писати
І до Денікіна пішов.
Поніс йому кріси, гармати,
Віддав народню честь і кров.

Тепер Денікіна немае,
Юденіч впав, Колчак в петлі,
Орієнтація зникае
І берег рідної землі.

Так змальовував орієнтацію отих "ідеальних народніх діячів" в 1919 році вславлений націоналістами їхній же поет О. Олесь. А "Укр. Голос" запевняє нас, що **"дійсними знавцями і судями старокраєвих справ є не ми, але українці на Україні"** — розуміючи під тими "українцями на Україні" не робітників і селян, а Ніковських, Єфремових, Петлюр, Шелухіних, Скоропадських і їм подібних.

Останній, на кому спинилася і до кого вщепилася орієнтація того канадського уґрупування жовтоблакитної буржуазійки, що гуртувалася довкола "Укр. Голосу" — був Петлюра. Залишилася ця орієнтація вже з Петлюрою і в Тарнові, і в Варшаві, і в Хшанові, і в Парижі, а нині "перемуфувалася" ще й до Лондону. Це не тому, що Петлюра був такий "ідеальний орієнтатор", а тому, що Петлюра був останній мо-

гікан з уряду на колесах, який виїхав з України, щоб вже більше туди не вертати ні у формі "демократичної республіки", ні гетьманату. Після Петлюри на Україні залишився уряд вже радянський, на який жовтоблакить орієнтуватися вже не могла, тому забралася закордон "for good". Так та орієнтація на Петлюрі й засніталася.

Розуміється, були ще в міжчасі й інші орієнтації: був ще Петрушевич, але ми до цього ще дійдемо. Ми й так задалеко відійшли від теми. А зробили ми це тому, щоб показати, **як то канадські жовтоблакитники збиралися висилати до Парижу делеґацію, щоб інформувати світ про "українську справу", про "родимців в Европі", а самі отак орієнтувалися куди віяв політичний вітер.**

Та ми вертаємо до "паризької делеґації".

СВАРКА ЗА "СОБОРНУ", ЗА ДЕЛЄҐАТІВ І ЗА ДОЛАРИ.

Ми вже відзначили, що з першою відозвою Укр. Кан. Горожанського Комітету за доларами на делеґацію до Парижа, почалася сварка між "Укр. Голосом", а "Кан. Русином". Той табор, "патріотів", що стояв коло "Кан. Русина" (потім "Кан. Українця") з епископом Будкою на чолі "безлично сфальшував", як каже "Укр. Голос", відозву УКГК і сказав засилати гроші не на руки секретаря УКГК, а до "Кан. Русина". А секретарем того УКГК був менаджер "У.Г.". При кінці грудня 1918 року "Кан. Русин" виступив з заявою, що збори УКГК, на яких ту відозву ухвалено, **були нелеґальні.**

На ділі сварка почалася з двох причин: хто має збирати й завідувати фондами на делеґацію й хто буде делеґатом. Справа в тому, що табор з "Укр. Голосу", маючи за собою "Кан. Фармера" та "Ранка", які тоді боролися проти греко-католиків, повів справу так, що згори призначив на делеґата Івана Петрушевича (це має бути якийсь свояк "диктатора" Петрушевича). А про другого "проспективного" делеґата, Юрія Шкварка, на самому початку говорили, "сли на се позволять фонди". Ю. Шкварок був з греко-католицького табору. Навіть коли "Кан. Русин" проголосив вже, щоб фонди посилати до него, коли він написав вже, що збори УКГК були нелеґальні, то проте "Укр. Голос", виправдуючись, писав в редакційній статті з 1 січня 1919 року:

> **П. Петрушевич виїде до Европи незадовго, а дуже правдоподібно що і п. Шкварок поїде з ним, СЛИ НА СЕ ПОЗВОЛЯТЬ ФОНДИ та коли він рад взяти на себе таку місію. Він одначе мусить їхати не як репрезентант католицької справи, але як делеґат аби помочи британському і аліянтським правительствам прийти до відповідного порозуміння з Україною та дати їй найліпшу поміч".**

Тут бачимо, що католицького делеґата причіплювалося до Петрушевича, як хвоста (**"поїде з ним,** сли на се позволять фонди") й то із застереженням, що він поїде не як репрезентант католицької справи, а як допомагач британського й аліянтських урядів.

Бачите, як високо "ми" тоді стояли? Не тільки власну державу будували, але ще й аліянтським урядам допомагали. От були часи!

29 січня 1919 року довідуємося з "Укр. Голосу", що —

> **"Делеґація від Українсько-Канадської Горожанської Ліґи в Вінніпеґу прибула до Оттави кілька днів тому з цілию висилки українських представителів до Парижа до помочи, як дорадників. Делеґація складається з посла Т. Д. Ферлея і О. Меґаса, голови українського інституту в Саскатуні".**

А два тижні пізніше, 12 лютого 1919 року "Укр. Голос" дав наголовок цалевими буквами на цілу першу сторону: **"Українські делеґати з Канади виїхали до Франції".**

В самій же довгій новинці повідомлялося:

> **"Український Канадійський Горожанський Комітет в Вінніпеґу одержав телеграму, що делеґати п. Іван Петрушевич, вінніпеґський журналіст, і Осип Меґас, президент Українського Інституту Могили.. всіли на корабель, який виїхав з Ню Йорку до Бордо у Франції в цілі співділання з українськими і аліянтськими правительствами на мировій конференції полагодити українську справу в Европі".**

Далі говориться, як то екзекутива УКГК **"вспіла через імперіяльне (лондонське) правительство осягнути пашпорти для сеї делеґації"**, як уряди Канади й Анґлії погодилися, що "наші делеґати", **"будучи ґрунтовно обзнакомлені з українськими обставинами будуть встані співділати з урядовими делеґатами на мировій конференції"**, одним словом все йшло, як по маслі, вигляди найкращі, "наші делеґати" — це просто співпрацівники й дорадники Лойд Джорджа на мировій конференції, тільки... **"Ми не можемо допустити, щоб місія української делеґації потерпіла через брак фондів"**, а тому **жертвуйте обильно.**

Читаючи цю новинку, люди дивувалися: як воно так сталося, що цілий час писали, що з Петрушевичем поїде пан Шкварок, "сли на се позволять фонди", а тут ні сіло, ні впало — поїхав О. Меґас. Скидалося тут просто як на той жарт — як жінка послала чоловіка купити шафрану до пасхи й він цілу дороґу говорив: "шафран, шафран, шафран — добридень, продайте копервасу". Так і тут: Шкварок, Шкварок, Шкварок — добридень, поїхав Меґас.

На семій стороні того самого числа "Укр. Голосу" находимо широке "вияснення справи" обома секретарями й головою УКГК. Воно надто довге, щоб його тут цитувати. В нему перш всего повторюється, як УКГК хотів вислати з Петрушевичем і Шкварка **"сли фонди позволять"**, як на самому початку **обєднання** почалося **розєднання,** бо "Кан. Русин" зарядив, щоб гроші посилано до него, а не до секретаря УКГК, **"і від тодішного часу аж до тепер екзекутива не має рахунків ані не дістала ні цента з сих жертв, післаних до "Канадійського Русина",** далі, як албертійський і саскечеванський комітет, який також збирав гроші, зажадав, щоб їхав Меґас, а не Шкварок, і коли поїде Шкварок, то той комітет не передасть грошей — одним словом вінніпеґський **"комітет знайшовся в більше, чим одній трудности".**

В тій заяві під наголовком **"Родимці і Приятелі",** секретарі й голова УКГК вмістили також листи до "Кан. Русина", до його управителів і редакторів, щоб передали зібрані ними гроші комітетові, обіцяючи таки ще вислати Шкварка, але, кажуть ці пани, що **"на жадні**

повисші листи не було відповіди і фондів не передано екзекутиві до теперішної хвилі". Коли так, то... їде Меґас і Петрушевич, а ви люди, давайте далі гроші, бо **"якраз тепер до сего є нагода".**

> **"Час вже найвисший і ми мусимо ділати скоренько. Ми не жадаємо якогось чвертьмільйонового фонду** ("Кан. Русин" збирав тоді чверть мільйоновий фонд на сироту Івася — В.), **але взиваємо, щоби кожний українець сповнив свій обовязок помагаючи освободити своїх братів в Европі. А коли вже раз освободиться, не буде там голодних Івасів на українській землі, та нашої помочи не буде треба".** ("Укр. Голос" з 12 лютого 1919 р.)

З наведених з "Укр. Голосу" цитатів ми бачимо, як рожево тоді стояла "українська справа" в Парижі — не так, як тепер в Женеві. Все, чого було потрібно — це доларів. Сам Лойд Джордж тоді телеґрафував з Парижа з 3 лютого 1919 р. до Українсько-Канадійського Горожанського Комітету.

> **"В відповідь на вашу телеґраму бажаю запевнити вас, що уряд Його Величества радий, щоби українська справа була вповні розглянена на мировій конференції.**
>
> **Лойд Джордж.**

Ферлей, тодішній посол манітобського парляменту, прочитав цю телеґраму в парляменті та сказав парляментові, що **"ми... мусимо зібрати наші голови до купи, разом думати і разом робити для загального добробуту".**

Але що ти зробиш з такими тупими головами, які засіли в "Кан. Русинові"? Вони забрали

гроші й ніяким мотузом не притягнеш ти їхніх голов **до купи.** Почекав УКГК ще один тиждень та знову взявся за **“публичне пояснення цілої справи”** на шпальтах “Укр. Голосу” з 19 лютого 1919 р. В скороченні це “публичне пояснення” зводиться ось до чого:

1. Гроші треба було посилати до касієра комітету, а не до “Канадійського Русина”.

2. “Кан. Русин” зібрав на сю ціль досить значну суму, яка ще й дотепер остається в руках “Канадійського Русина” і касієр УКГК не має нагляду над сими фондами”.

3. Збори УКГК ухвалили резолюцію ще 17 січня, щоб “Кан. Русин” віддав всі сколектовані ним фонди на делеґацію, але він їх не віддав.

4. “Ми не знаємо, — каже комітет, — на яку ціль будуть зужиті фонди, зібрані “Канадійським Русином”.

5. Складайте обильно жертви на делеґацію.

***

Підогріті патріотизмом люди, яким обіцяно “самостійну”, “соборну”, яких запевнювано Лойд Джорджом та “демократичними” урядами аліянтів, Вилсоновими 14-ма точками, що майже спеціяльно для вирішення української справи написані — люди гроші таки справді щедро складали.

Робітничої української орґанізації, ні преси, що поставила б цьому опір — не було. Це були повоєнні часи реакції, це були часи, коли ухвалено було 98-му секцію карного закону. Українську Соціял-Демократичну Партію й “Робочий Народ” було заборонено, нічого не вільно було писати українською мовою. Навіть

українські жовтоблакитні ґазети, діставши спеціяльний привілєй на своє існування, друкувалися двома мовами: українською, а рядом в другій колюмні те саме й англійською мовою. Полонених з таборів, яких було підозрівано у звязку з робітничим рухом — депортовано.

Коли в березні 1919 року й почали виходити “Укр. Роб. Вісти”, то їх робота була обмежена, по перше — через терор, по друге — через те, що також треба було писати все двома мовами. Та й самі “Укр. Роб. Вісти” виходили той перший рік з перервами — через ґенеральний вінніпеґський страйк, через наїзди поліції на друкарню і т. ін.

Зрештою — хоч був це час революційного підйому робітництва з одного боку, то з другого — значна маса українських робітників і фармерів захопилися були націоналістичними гаслами, не розуміючи й не добачаючи, що за ними криється.

Жовтоблакитні лідери “воювали” перед людьми іменами: Грушевським, Винниченком та десятками інших, українськими полками Богдана Хмельницького, полуботківцями, дорошенківцями, усусусами. Вся історія націоналістичної романтики аж до “оселедців” включно пущена була в рух. Нею пани до певної міри прикривали й внутрішні сварки на місци.

А тут на місци самі вони між собою таки завзято сварилися довкола збирання доларів. Якщо в часі війни епископ Будка та Сушко випередили табор “Укр. Голосу” з повоєнним фондом, та зате тепер “народовці” випередили Будку і іже з ним — з фондом на делєґацію до

Парижу. Напочатку вони спіймали й їх були у своє сілце, але ті швидко опамяталися й відірвалися. Зразу будківці постановили використати той самий клич і проголосили в "Кан. Русині", щоб гроші на делеґацію до Парижу засилати не до касієра УКГК, а до "Кан. Русина". А потім, побачивши, що більшість грошей пливе мимо їхніх рук, наплювали на УКГК, проголосили його "нелеґальним", а самі сформували "Українську Народну Раду" та почали збирати з людей **"чверть мільйоновий фонд на сироту Івася".**

В кожному числі "Кан. Русина" й "Укр. Голосу" читали ми різні заяви то Укр. Кан. Горож. Комітету, то тих, що від него відкололися греко-католиків. В "Кан. Русині" з 26 лютого 1919 року читаємо ми, наприклад, заяву трох членів екзекутиви УКГК (заява Рути, Стефаника і Слюзаря), в якій вони кажуть, що **"ні Арсенич, ні Боянівський, ні Войценко не мають права робити заяв в імени Українсько-Канадійського Горожанського Комітету без відома і одобрення сього Комітету".**

А в "Укр. Голосі" з 5 березня 1919 р. (тиждень пізніше), ці знову їм відповідають, що **"заяви ч. 2 і ч. 5, зроблені Стефаником, Рутою і Слюзаром є чистою брехнею сих джентлменів".** Взагалі в цілій тій заяві повно таких епітетів на адресу "джентлменів", як "брехня", "груба брехня", джентлмени **"позичили свої назвиска на такі фальшиві заяви"** і т. ін.

Вилаявши джентлменів брехунами, заява екзекутиви УКГК каже, що ці джентлмени, "з хвилею" як стали членами Народньої Ради епи-

скопа Будки, вони зірвали зносини з УКГК, і проте не дивлячись на це, наші справи в Парижі стоять добре, бо —

> **"Після каблеґрами, одержаної від професора Теодора Савченка, президента Української Національної Ради в Парижі УКГ Комітетом, п.п. Петрушевич і Меґас мали приїхати до Парижа в минувшу суботу. Професор Савченко рівнож повідомляє, що українські політичні вигляди є дуже добрі".**

Далі в заяві потішається, що "британські як рівнож американські стейтсмени включаючи і президента Валсона (певно Вилсона) знова вертають до Парижа", що "справи на мировій конференції будуть інтересні", бо **"конференція зі своїми справами дійшла до сеї точки, де питання поневолених народів зачнесь обговорювати".**

Одним словом все йде, як по маслі, тільки жертвуйте "щиро й обильно".

В "Укр. Голосі" з 19 березня 1919 року екзекутива УКГК повідомляє вже знову, що делеґація, полагодивши всі справи в Лондоні, прибула 14 березня до Парижу. В часі перебування в Лондоні "наша українська делеґація була в тіснім контакті з Гон. Борденом і українськими урядовими репрезентантами". А далі дослівно:

> **"Як говорить звіт (делеґації?), то Україна мала заключити союз з аліянтами проти російських большевиків, а независимість України мае поперте аліянтів, особливо Великої Британії і Злучених Держав".**
>
> **УКР. ДЕЛЄҐАЦІЯ ПОТРЕБУЄ ФОНДІВ.**
>
> **"В протягу слідуючих двох тижнів на Мировій Конференції порішаться справи величезної ваги. В**

> **сім наша делеґація мусить мати поперте фондами, бо се є ПОСЛІДНЯ НАГОДА, яку маємо, аби помогти нашим братям в старім краю...**

Тут же говориться, що поляки, чехи, югославяни **"видають великі суми гроша"**, "аби тільки піддержати свої народні бажання", а тому й **"ми, українці Канади, мусимо дати зараз, бо кожна хвиля дорога".**

В "Кан Русині" з 19 березня 1919 року знову появляється заява, в якій говориться, **що УКГК розвязався, що делеґати, які виїхали до Парижа взяли 7,000 доларів і що Укр. Народна Рада, що її зорґанізував епископ Будка із своїми прибічниками, висилає зібрані нею гроші впрост до Парижа до Укр. Народної Ради.**

А УКГК в "Укр. Голосі" з 26 березня 1919 року у своїй заяві, у відповідь "Кан. Русинові" й Укр. Нар. Раді, каже, що все це брехня, що навіть саме УНРаду сформовано тільки **"в цілі затримання зібраних грошей"**, щоб "перешкаджати роботі" Комітету, що УКГК виключив **"панів Руту, Слюзаря і других, як також всіх членів Атабаска Земельної Ко... спиняючи їх від роблення інтриґ в самім Комітеті".**

Далі в заяві говориться, що правдою є, що касієр УКГК **"відмовився показати п. Боднарові книжки Комітету"**, бо пан Боднар **"немав пхати носа в не свої справи"**, бо —

> **"Кан. Русин" був навіть настільки чемним, що проголосив, що делеґати дістали вже 7,000 дол. Се показує, що сі гроші були зужиті на ту ціль, на яку вони були зібрані, з тою ріжницею, що сих 7,000 дол. не дістали самі делеґати до свого приватного вжитку, але СІ ГРОШІ ВИСЛАНО ДО ФРАНЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МІСІЇ".**

Ми зокрема підкреслили кінцеве речення в повищому цитаті, бо пізніше ми побачимо, чи справді ці гроші були вислані **"до Франції для української місії"** чи ні. Ми до цього ще дійдемо таки в самому "Укр. Голосі", побачимо це із звіту тих самих, які написали повищу заяву. Зараз же ми не хочемо переривати й забігати наперед.

УКГК в цій заяві каже також, що "Кан. Русин" "намагається застрашити загал, що 7,000 дол. — се страшенно велика сума", однак Комітет є іншої думки, що **"на таку ціль се малозначна сума",** бо... **"поляки видають мільйони доларів для рятування їх народної справи".** Закликаючи на цій підставі "наш загал попирати українську справу", щоб "потроїти сю суму", УКГК зажадав звіту від Укр. Нар. Ради з тих грошей, які вона зібрала, але та "народна зрада", як її робітники назвали, ніякого звіту із зібраних нею грошей не давала.

ДЕЛЄҐАЦІЯ ВЖЕ В ПАРИЖІ.

Отак, сварючись між собою, жовтоблакитні пани — кожний табор на власну руку — апелювали до людей за фондами.

В "Укр. Голосі" з 9 квітня 1919 року вже й сама делєґація з Парижу допомагає апелювати за фондами. В тому числі бачимо "слівце" УКГК за підписом одинацяти "найбільших народніх діячів" до **"дорогих земляків",** в якому є вже й слівце й делеґації з Парижу. Ось як УКГК цитує поклик делєґації:

..."Ми робимо понад наші сили. Нас українців

мало тут в порівнаню хоч би з поляками, чехами, юго-славянами.

Поляки і інші мають з собою мільйонові фонди, а ми клопочемося, де б віднайти тані реставранти.

Найтанше прожите одного дня коштує тут поверх 200 франків. Шліть більше конечних фондів..."

А за делеґацією й підписані одинацять діячів апелюють:

"Даваймо всі! Фармері, робітники, учителі, бізнесмени і кожда українська душа — повинна сейчас поспішити зі щедрими датками. Даваймо всі і даваймо сейчас, бо завтра може буде запізно!"

Тринацять літ минає від того часу, а бачимс, що й ще не запізно давати. І від того часу не було ані одного року, щоб не повторялося оте **"даваймо сейчас, бо завтра може бути запізно".**

Тиждень пізніше (16 квітня 1919) читаємо в "Укр. Голосі" **"Україна в Парижі"** — "комунікат до УКГК з Парижа", що "наші справи стоять добре", що українська делеґація в Парижі зовсім не така мала, як повідомлялося в попередньому числі "Укр. Голосу", бачимо там навіть спис делеґації. Ось він:

"Гр. Сидоренко, голова; Вас. Панейко, заст. голови; Петро Дідушок, Борис Матюшенко, Олекс. Шульгин, Сергій Зархій (від укр Жидів), Никола Левицький, О. Севрюк, Дмитро Ісаевич, Сергій Шелухін, Вол. Тимошенко, В. Колосовський, Стефан Тимошевський, Осип Меґас, Іван Петрушевич, др. Білик і сенатор Гемель".

В ориґіналі до кожного з них додано титули: сенатори, міністри, полковники, голови та секретарі різних орґанізацій, штабів і т. д. Ми це оминули для збереження місця. По полі-

тичному складі, каже "комунікат", **"делеґати представляють відтінки ріжних політичних партій"** й то майже цілковито "соціялістичних".

В тому самому числі "Укр. Голосу" (з 16 квітня 1919) бачимо касовий звіт Укр. Кан. Горож. Комітету. Ось він:

На делеґацію до Парижу від 11 грудня 1918 року вплинуло на руки УКГК	$11,939.40
Видано	10,717.81
Остає	$ 1,221.59
Оставало в касі до 11 грудня 1918 року	37.12
Разом є в касі	$ 1,258.71

З повищого звіту бачимо, що **за чотири місяці УКГК зібрав на делеґацію до Парижа $11,939.40.**

Не забуваймо, що "Кан. Українець теж збирав. Це показує, як панкам вдалося підігріти людей патріотизмом. Тільки ви не подумайте, що повищих близько 12 тисяч доларів — це все, що зібрав Укр. Кан. Горожанський Комітет. Ні, це далеко не все — ми до остаточного рахунку ще прийдемо.

"ЧУДЕСА" УКРАЇНСЬКОЇ ДЕЛЄҐАЦІЇ В ПАРИЖІ.

В "Укр. Голосі" з 30 квітня 1919 року читаємо редакційну статтю **"Українська делеґація в Парижі"** — від власного кореспондента. Читаємо там, що українська делеґація доказує в Па-

рижі просто чудеса, вона рятує не тільки "українську справу", але просто цілу Европу перед більшовизмом. Той "власний кореспондент" скаржиться, що "делеґати західних держав все ще занимають горде хотяй непрактичне становище"... а це "роздуває ще більший вогонь большевизму", це довело вже до злуки "угорських совєтів з російськими большевиками" й тепер Україні прийдеться битися на два фронти, щоб спасти Европу.

"Українські делеґати тут се самі вибрані одиниці. Се поважні і серіозно думаючі люди" — каже той власний кореспондент, дуже вони цікавляться заморськими українцями, а полковник Колосовський дуже сподобав собі "Укр. Голос" і каже, **"що до величини і змісту... "Укр. Голос" перевисшає усі другі часописі навіть на самій Україні".**

Далі там говориться, що **"делеґація наша міститься тепер в просторих апартаментах",** що життя тут **"коштує 100 франків денно"** (три тижні перед тим, коли апелювали за доларами, то казали, що **найтанше життя в Парижі коштує 200 франків денно** — як воно могло за три тижні зменшитися у двоє?).

Що тоді "українська справа" стояла в Парижі краще, як цього року в Женеві "пацифікація", свідчить хоч би така тарабанщина в "Укр. Голосі" з 30 квітня 1919 року:

> **"Як заявив недавно один з визначних американських представників в Парижі д. Меґасові, що АМЕРИКАНЦІ НІКОЛИ НЕ ДОПУСТЯТЬ ДО СЕГО, ЩОБИ УКРАЇНІ, ЯКО ДЕРЖАВІ І ЯКО НАРОДОВІ СТАЛАСЯ ЯКА КРИВДА (підкреслення "Укр. Голосу".)**

"Запевніть від мене всіх ваших товаришів в Парижі, що без огляду на се, які комбінації роблять Польща або Румунія, або другі держави, ми ніколи не позволимо на се, щоби один нарід гарбав землю від другого. Вас інтересує Галицька Україна саме тепер найбільше. ВАШІ ПРОВІДНИКИ В ГАЛИЧИНІ ЗРОБИЛИ ДОБРЕ, ЩО ПЕРЕСТАЛИ БИТИСЬ З ПОЛЯКАМИ І ПОЧАЛИ ВЕСТИ МИРОВІ ПЕРЕГОВОРИ. Чи Львів був би здобутий поляками чи українцями, то для мирової конференції се не робить найменшої ріжниці... Для нас, американців ні велика Польща, ні велика Румунія, ні велика Литва не існує, хотяй би які великі політичні мапи вони собі малювали; керуємося лише ЕТНОГРАФІЧНИМИ ФАКТАМИ МІЖ НАРОДАМИ, як проголосив давніше президент Вілсон".

Ну й чого ж ще після цього треба? "Наша делеґація" горою — **самі вибрані одиниці,** американці за "нашою справою" теж горою (добре, що провідники в Галичині перестали битися та почали миритися з поляками), одним словом "американці ніколи не допустять до сего, щоби Україні, яко державі і яко народові сталася яка кривда". Щось там ще про бориславську нафту згадував цей "добрий" американець, але голі тут все цитувати.

Так "наші справи" в Парижі "стояли добре" аж до 16 липня 1919 року. Два й пів місяця пізніше після цього телячого захоплення — що самі американці готові положити "душу й тіло за нашу свободу" — прочитали ми в редакційній статті "Укр. Голосу" (16 липня 1919), що **"Мирова конференція, себто Рада Пятьох, таки признає цілу Галичину, значиться й СХІДНУ-УКРАЇНСЬКУ, шляхетській Польщі".**

І розсердився ж тоді "Укр. Голос"!

"Де поділися заяви, де пішла справедливість?..

"Де є заяви Лойд Джорджа і инших британських представителів, що ся війна велась о свободу для поневолених народів?

"Де є сі прославні Вілсонові 14 точок, які приняли алянти?

"Де поділася Вілсонова точка про самоозначене народів?

"Що се за справедливість?..

"Яким правом мають верзальські пани віддавати кілька міліонів українців в польське ярмо, а рівночасно говорити про справедливість"?

Таким вибухом гніву відповів тоді "Укр. Голос" цим "версальським панам". Цей гнів тиждень пізніше перетворився на звичайне скавуління (редакційна — **"Бють і плакати не дають")**. А ще пізніше — знову вся надія тільки на тих самих версальських панів, які сидять тепер в Лідзі Націй.

Вчерашні "демократи" "люди справедливости", "спасителі України" попали у велику немилість "Укр. Голосу". Жовтоблакитні пани зі шкіри лізли та вдавали перед людьми, що вони справді вірили Лойд Джорджові, Клемансові, не говорячи вже про президента Вилсона, якого в часі війни зробили були навіть "архикнязем Рудольфом" у вишиваній сорочці.

Та це тільки початок. Це тільки квітки — ягідки будуть ще впереді.

Залишимо ми "Укр. Голос" та отой Укр. Кан. Горож. Комітет, нехай ягідки дозрівають, а перейдемо до інших жерел та заглянемо ми до тої української делеґації в Парижі, до цих найкращих "вибраних одиниць".

БЮРОКРАТИ, ДОН-КІХОТИ, ЩО В ПАНСЬКИХ ГОТЕЛЯХ МРІЮТЬ СОЛОДКІ МРІЇ.

Ми вже бачили попередньо, що "українська делеґація в Парижі складалася з найкращих і найздібніших людей" коли не на цілому світі, то в кожному разі на цілій Україні, включаючи сюди й канадсько-українських делеґатів. Так переконував нас "Укр. Голос", УКГК та вся жовтоблакитна преса. От хіба ще були кращі та трішки здібніші люди за "нашу делеґацію"—це Лойд Джордж, Клемансо й Вилсон, але й то тільки до часу, поки не віддали Галичини польській шляхті. Потім вони стали не добрі... Згодом знову подобріли — все залежало від політичного вітру і від того, якого підходу треба було вживати для збирання доларів від робітників і фармерів.

Та ось в липні 1919 року знайшовся між тою "найкращою" українською делеґацією в Парижі якийсь Кіндрат Саваринський, який з цілого розмаху гепнув каменюкою в заплісніле жовтоблакитне багно тої української делеґації в Парижі.

З липня 1919 року Кіндрат Саваринський написав з Парижу до д-ра Сіменовича в Чікаґо листа, а той повністю вмістив того листа в чікаґовській ґазеті "Україна" з 19 липня 1919 р. Лист надто довгий, щоб його тут наводити повністю, тому ми наведемо в коротці його зміст:

1. З того листа ми вперше довідуємося, що **О. Меґас виступив вже з делеґації** (про що, розуміється, УКГК **знав і мовчав,** бо це перешкодило б збиранню грошей);

2. **"Справа наша в Парижі пропала"** — Галичину віддано Польщі.

3. **"Велика вина за нашу програну спадає таки на саму нашу делеґацію, яка своїм цілим складом і поведенням дала багато доказів глупої некомпентенції, браку гармонії, браку совокупної роботи і спільної посвяти для рідньої справи. Українське правительство, на жаль, вислало до Парижа людей з грубим незнанням політики і браком всеукраїнської орієнтації. Члени делеґації се переважню українці бюрократи, які поза Росію та Галичину світа більше не бачили".** (Дослівний цитат з листа.)

4. Сидоренко й Панейко, голова й його заступник, **цілих чотири місяці грали в Парижі скандальну траґі-комедію.**

5. **Всі члени делеґації заробили добрі гроші, які так обильню присилало до Парижа українське правительство.**

6. **"В Парижі сидить собі спокійню понад 30 делеґатів у вигідних панських готелях, мріючи солодкі мрії не про український народ, але про теплі міністерські посади та міністерську ґрандіозність".**

7. В делеґації самій нема найменшої згоди ні гармонії і кожний з членів все капарив на власну руку, чим найбільше відзначився др. Панейко, добр. Сидоренко і професор (?) Савченко, голова Укр. Н. Ради і "директор пресового бюра" (на його адресу жовтоблакитники посилали з Канади долари).

8. **"Так українці Канади, як і Америки не повинні дальше посилати грошей ні Біликам, ні Савченкам і Сидоренкам, які нашу справу за-**

гирили", бо навіть не видали ще до цього часу меморіялу делеґації, який вже 3 місяці, як виготовлений й давно був вже надрукований в американській укр. пресі.

Такий був зміст першого листа Кіндрата Саваринського з Парижу, члена делеґації, до Сіменовича в Чікаґо.

Читаючи таку характеристику тої делеґації, мимоволі приходить на гадку вірш Валентіна з "Еміґрантської перезви":

Скільки політиків ріжних пород!
Скільки політиків! бідний народ!
Кожний отаман, або кандидат!
Чуха потилицю бідний наш сват...
Ось-де недоленька, ось-де біда,
Преться в політики миша руда!
Тільки "аз-буки" хто-небудь утне,
Духом Жореса від його вже тхне;
Каже: "спасу, доведу тільки я"...
Глянеш — нікчемне, дурне, як теля.

За цим першим листом появився в чікаґовській "Україні" (була це жовтоблакитна ґазета) другий лист Кіндрата Саваринського з Парижа до д-ра Сіменовича в Чікаґо. В другому листі підтверджувалося все написане в попередньому листі з такими ще додатками:

1. **Українські делеґати в Парижі грають політику наслідування російського бюрократизму, донкіхотерії, героїження,** і в Парижі ніхто на ту делеґацію не звертає уваги.

2. **Це не представники України, але представники кандидатів на міністрів і всякі екс-міністри.**

3. Панейко своєю амбіцією, глупими мінами

і примхами та сваркою із Сидоренком скомпромітував делеґацію перед чужими.

4. **Коли в часі офіціяльної дискусії голова комісії для польсько-українського перемиря запитав Панейка, чи галицькі українці згодилися б на приналежність радше до Польщі, як до Росії, то ПАНЕЙКО ВИРАЗНО ЗАЗНАЧИВ, ЩО УКРАЇНЦІ ГОДЯТЬСЯ БУТИ РАДШЕ ПІД ПОЛЬЩЕЮ, Й ЦЕГО ФАКТУ УЖИВАЮТЬ ТЕПЕР ПОЛЬСЬКІ ДЕЛЕҐАТИ В ПАРИЖІ.**

5. **Через особисті сварки й конкуренцію між Сидоренком і Панейком всяка реальна робота делеґації мусіла бути спаралiжована.**

6. Повисші причини, це лише маленька частина з великого числа промахів, пороблених українською делеґацією в Парижі, **через що "українська справа в Парижі майже пропала".**

Такий був зміст другого листа Кіндрата Саваринського з Парижу про оту ославлену жовтоблакитниками делеґацію.

"Вже цвітуть квітки в лугах,
Вже щебече соловейко,
Ти ж сидиш, як в печінках,
У Парижі, наш Панейко" —

Писав Валентін у своїй **"Еміґранській перезві"** тоді ж таки 1919 року про того славного Панейка.

Порівнайте ж ви тепер те, що писав "Укр. Голос" та Укр. Кан. Горож. Комітет — **давайте гроші, бо наша делеґація бідна, ходить по дешевих ресторанах їсти,** а польська та інші делеґації сиплять мільйонами, а тут Саваринський каже, що **понад 30 делеґатів вилежуються у**

вигідних панських готелях та заробили добрі гроші, які так обильно присилало до Парижу українське правительство.

"Укр. Голос" пише, що делеґати, то **найкращі вибрані одиниці,** а Саваринський пише, що це **бюрократи, донкіхоти, амбітні, надуті й дурні в політиці типи, які мріють тільки про міністерські посади.**

Таких порівнань можна наводити багато, та ми обмежимося покищо й на цьому.

ДУМАЛОСЯ ЛИШЕ ПРО АВТОНОМІЮ, А ТУТ НАКИНУЛИ САМОСТІЙНІСТЬ.

Коли повище цитовані листи Саваринського було оголошено в українській пресі в Сполучених Державах і в "Укр. Роб. Вістях", які того року почали виходити, то годі було вже "Укр. Голосові" довше замовчувати цю справу, а тому він 13 серюня 1919 р. відповів на ці листи довжезною на цілу сторону редакційною. В тій статті він перш всего признався, що **ВІН ЗНАВ, що "серед української делеґації були деякі непорозуміння",** але мовчав про них і дурив людей.

"Укр. Голос" дуже налякався, що **"в людий мало свідомих, недосвідчених, в людий мало думаючих готова зродитися крайна зневіра",** а тоді "good by" фонди. Він всіма силами взявся рятувати людей від зневіри, мовляв:

1. Хоч делеґація погана, то треба знати, в яких умовинах її висилалося, свідомих українців було небагато й на самій Україні, тому й вислали до Парижу таку погань. (А місяць тому були це **"найкращі вибрані одиниці".)**

2. Події "заскочили українців зовсім несподівано. **Думалося заледво про сяку таку автономію, яку можна би виборoти за кілька чи кільканацят, літ, а тут нараз склалося, що треба орґанізувати власну державу".** (От кара господня звалилася на нашу голову — ми хотіли тільки сякої такої автономії й то за кілька чи за кільканацять літ, а вони нам власну державу — й на що нам того клопоту?)

3. Поляки мали своїх ґрафів, а "український політик міг хіба знати на імя якогось там французького чи іншого ґрафа". (От лишенько, як ти його можеш будувати власну державу, коли нема українських ґрафів? А ґраф Тишкевич, панове з "Укр. Голосу"? — він же також був тоді в Парижі!).

4. Що ж до непорозумінь між делеґацією, то так і повинно бути, бо й **"між вишколеними політиками державними є непорозуміння; між світовими дипльоматами; між людьми науки; між провідниками робітництва; між паризькими конферентами і т. д."** (Значить, якраз так і треба було, щоб українська делеґація сварилася між собою, бо цим показала свої великі політичні здібности.)

5. Що ж до того, що делеґація пила й гуляла — каже "Укр. Голос" — та капарила, і що кожний з неї робив на власну руку й один другому шкодив, то це якраз свідчить, **"що вона робила таки щонебудь, хоч і капарно виходила та робота"... "Правда, сих суперечок і непорозумінь було опісля забагато і д. Меґас з делеґації виступив".** (От коли ми довідалися від "Укр. Голосу", що Меґас з делеґації виступив — то·

ді, коли всі ґазети про це вже написали. "Укр. Голос" знав про це найскорше, але мовчав.

6. У відповідь Саваринському на те, щоб з Канади й Америки ні Савченкам, ні Біликам, ні Сидоренкам грошей не посилати, "Укр. Голос" **каже, що "ми їм не давали нічого, ми їм не можемо перестати давати".** (А Укр. Кан. Гор. Комітет у своїй заяві в "Укр. Голосі" з 26 березня 1919 року, тобто три й пів місяця передтим писав: 7,000 доларів **"вислано до Франції для української місії".)**

7. Головно благав "Укр. Голос", **що "нам ніпощо горячитися, ні злоститися, ні грозити, ні жалувати тої помочи, яку ми дали. Що сталося, те мусіло статися".**

Одним словом — дурниця, впав батько згори — чорт його бери, хай би був не ліз так високо. Зрештою ми це почекаємо, що Грушевський нам скаже про делеґацію, закликає далі "Укр. Голос". Що там якийсь Саваринський! Або хоч би й Меґас, якого сам "Укр. Голос" фаворитував і який, ми не сумніваємося, мав писати про ці "непорозуміння" й до "Укр. Голосу" й до УКГК — але вони вперто все це промовчували, щоб не перешкаджати збиранню з людей доларів на делеґацію до Парижу.

Після того першого скандалу, якого ці пани таки не спромоглися затушкувати, бо й "Укр. Роб. Вісти" тоді вже в кожному числі почали пекти їх розпеченим залізом, Укр. Кан. Горож. Комітет вмістив в "Укр. Голосі" з 27 серпня 1919 р. короткий заклик, щоб жертвувати на **"народний фонд".** Ані слова згадки про делеґацію в Парижі. Отак просто — не подобаєть-

ся вам делеґація—давайте на "народний фонд", **"на підмогу діяльности тих народніх організацій на Україні, що борються за національну й політичну свободу українського народа".**

Спитаєте: як же це так? То до Парижа могли з України висилати для делеґації десятки мільйонів карбованців, гривнів, марок, корон, а тут нараз ми з Канади будемо допомагати доларами на Україні?

Певна річ, що ніколи ніхто на Україні тих доларів не тільки не бачив, а навіть не чув про те, що їх тут збирають, але люди проте жертвували. Люди жертвували, бо хотіли, щоб їх назвиско попало в **"золоту книгу жертводавців"**, якою потішав "Укр. Голос" (26 листопада 1919 р.) людей, мовляв, "золота книга" говоритиме **"хто коли на що дав і кілько. По літах можна переглянути й бачити наскілько хто був жертволюбивий".** І як же ж тут не дати?

А проте треба погодитися з "Укр. Голосом", що українська делеґація "таки робила щонебудь" й то не дуже капарно. Ось послухайте, що писав ґраф Тишкевич у французькій ґазеті "Petit Parisien":

"Якщо Ви (французи) **забезпечите нашу** (ґрафську) **волю, ми Вам відкриємо багацтва нашої країни. Будьте нашими вихователями... Ми згодні визнати з нашого боку 30 процент російського боргу перед Францією. Се не може не зацікавити людей, що мають російські коштовно папери".**

Таку то пісеньку співав ґраф Тишкевич у французькій пресі — обіцяючи французам і довги сплатити царські і всі багацтва України

відкрити. Тож не можна казати, що укр. делеґація нічого не робила в Парижі.

КОМУ Й СКІЛЬКИ ВИСЛАНО ГРОШЕЙ, А СКІЛЬКИ НЕ ВИСЛАНО.

Переходимо до тісніших цифр, нехай вони говорять самі за себе. В "Укр. Голосі" **з 20-го серпня 1919 року** Укр. Кан. Горож. Комітет вмістив "касовий звіт". Ось він:

Загальний прихід до 18 серпня с. р. виносить		$17,292.19
Загальний розхід		15,403.72
Лишаєсь готівки в касі на суму		$1,888.47
ПОДРІБНИЙ РОЗХІД:		
Виєднання пашпортів, каблеґрами до Масарика, Клемансо і Бордена	$ 734.56	
Правна поміч в Отаві	40.00	
		$ 774.56
ВИСЛАНО ДЕЛЕҐАТАМ:		
а) на руки Меґаса	$7,194.71	
б на руки Петрушевича	2,927.78	
		$10,122.49
УТРИМАННЯ РОДИНИ ДЕЛЕҐАТІВ:		
Пані Меґас	$ 600.00	
Пані Петрушевич	500 00	
		$ 1,100.00
Меморіяли, Протести, Телеґрами в Канаді, до Лондону, Парижа і Вашинґтону		$ 1,650.91
На видавництво на руки проф. Савченка в Парижі		505.10
Платня секретаря за 8 місяців		510.00
Машина до писання в 2 мовах до Парижа (і порто)		160.23
Розходи канцелярійні, стемплі, друки анг. книжки і організація		502.43

КОШТА РЕҐІСТРАЦІЇ У ВІННІПЕҐУ:

Платня Харамбурі	$	60.00	
Платня панні Янишевській		18.00	78 00
Разом розходу			$15,403.72
В касі остає			1,888.47
			$17,292.19

Заряд У.К.Г. Комітету в Вінніпеґу.

Ми вмисно навели звіт цей повністю, щоб потім, коли робитимем до него свої замітки, нам не закинули, що одно подали, другого - ні, а тим викривили чи натягнули на своє копито цілу справу.

**
*

Перш всего, відповідаючи "Кан. Русинові", Укр. Кан. Горож. Комітет писав в "Укр. Голосі" з 20 березня 1919 р., що **"гроші вислано до Франції для української місії".**

Коли Кіндрат Саваринський написав, щоб не висилати грошей до Парижа взагалі, а до Біликів, Савченків та Сидоренків зокрема, бо тут є грошей, а грошей, то "Укр. Голос" в редакційній з 13 серпня 1919 р. вже писав:

"Він (Саваринський) **говорить про людей, яких ми не висилали, НЕ ПІДПОМАГАЛИ... МИ ЇМ НЕ ДАВАЛИ НІЧОГО, ми їм не можемо перестати давати".**

Кожна людина певно спитає: три й пів місяця тому заявляли, що гроші висилали до української місії, а не особам, а тепер заявляють, що **"ми їм не давали нічого".**

Коли глянемо на повищий звіт УКГК, то побачимо, що і в першому і в другому випадку УКГК і "Укр. Голос" брехали. Бо — висилали

вони гроші і особисто делєґатам — Меґасові й Петрушевичові й проф. Савченкові на видавництво, який не спромігся навіть видати мемо-ріялів. Грошей же він на видавництво мав досить і без тих, що йому засилав УКГК.

Та й це ще не все.

Укр. Народна Рада, що гуртувалася коло "Кан. Русина", яка також збирала гроші на делєґацію до Парижа, у своєму спізненому звіті ("Кан. Українець" з 3 березня 1920 р.) каже, що й вона вислала тому самому проф. Савченкові в Парижі на делєґацію $1,365.00.

І про те ніхто інший, а сам "сенатор" Сергій Шелухин, відомий й до нині петлюрівець надіслав до "Укр. Газети", що виходила в Ню Йорку, за своїм підписом і за підписом Зархія, також члена делєґації (Шелухин був головою "Фінансової Комісії Паризької Делеґації УНР"), листа і в тому листі писав виразно:

"З Канади, хоч в "Українськім Голосі" друкується про спеціяльні збірки грошей на Делєґацію і подано вісти, скільки тих грошей зібрано в Канаді для Делеґації, ніяких грошей до Делєґації не доходило і не поступало".

Так писав голова фінансової комісії, через руки якого повинні б всі фонди делєґації переходити. Скажемо: гроші, які УКГК висилав впрост до канадських делєґатів — до тої каси не належали. **Але де поділися ті $1,365.00, що їх вислала Укр. Народ. Рада, та $505.10, що їх вислав УКГК на руки "професора" Савченка?** Як це так сталося, що вони розминулися з касою делєґації? Та взагалі всі вислані з Канади до Парижа гроші — **а вислано їх на основі зві-**

тів Укр. Нар. Ради та УКГК $11,992.59 — цілковито розминулися з касою делеґації, про них нічого не знають ті, що завідували касою, Сергій Шелухин та Сергій Зархій.

Розуміється, вивід з цього можна робити подвійний: або цих грошей до Парижу не висилано, або ті, до кого їх висилано, в касу місії цих грошей не передавали.

Але ж бо в тому самому листі Шелухин і Зархій пишуть, що **всім делеґатам, включаючи канадських і американських, "призначено було з асиґновки Уряду Української Народної Республики на утримання по 4,000 франків кожному що місяця".**

Ті самі сенатори пишуть, що Меґас виступив з делеґації, тому від 1 травня йому з каси делеґації вже нічого не виплачувалося. Сенатор Гаміль (американець) відмовився від платні. А Петрушевич і Білик **"одержують платню з скарбниці Української Делеґації в сказаній скількости що місяця і працюють".**

От як малася справа. О. Меґас був короткий час в делеґації. Петрушевич — був довго. Зрештою це канадські делеґати. Але є ще "професор" Савченко, щасливець — брав по 4,000 франків що місяця з каси делеґації та ще з Канади дістав близько дві тисячі доларів — солодко пани пожили та погуляли за "народну справу", чи за справу УНР.

Так то вони рятували ту УНР (Українська Народна Респубіка).

"Чи не мати для нас і для всіх У.Н.Р.?
Монархіст ти, чи лівий ес-ер,
Друг чи ворог ти — міра одна...

І стоїть У.Н.Р., як корова дурна" — писав згадуваний вже нами вище не раз Валентін.

КОМУ І ЗА ЩО ВИДАВАЛИСЯ ГРОШІ В КАНАДІ.

Ми до цього часу наводили цитати з самих жовтоблакитних ґазет, переважно з "Укр. Голосу". Майже зовсім не цитували ми нашої преси, хоч "Укр. Роб. Вісти" тоді дуже багато писали, викривали та домагалися вияснення від тих панів за гроші, що їх зібрали на делеґацію до Парижу. Та зараз ми заглянемо до "Укр. Роб. Вістей", бо те, що вони тоді писали -- варто знати і новій українській іміґрації в Канаді та взагалі всім тим, що знали та призабули, або що тоді "Укр. Роб. Вістей" не читали. А знати це не тільки цікаво, але й потрібно. Бо це ж клаптик нашої історії, розкиданої на сторінках ґазети. Хто зна, чи буде кому за неї взятися, щоб зібрати її до купи та показати людям, як канадські жовтоблакитники "допомагали будувати власну державу".

Коли Укр. Кан. Горож. Комітет під натиском головно "Укр. Роб. Вістей" та після отих "разоблачeній" Кіндрата Саваринського примушений був вмістити фінансове справоздання, то "Укр. Роб. Вісти" з 11 вересня 1919 року вмістили редакційну статтю п. н. **"Рятування "народної справи" чи натягання людей"**, в якій, з приводу того фінансового справоздання УКГК, запитували:

Чому паспорти і каблеґрами до Масарика, Клеманса й Бордена коштували аж $734,56? Варто б знати, скільки заплачено за каблеґрами,

а скільки за виєднання паспортів і кому? Чому помішано горох з капустою? Може "виєднання" коштує, кажім, $600.00, а каблеґрами $134,56? Чому цього так і не написати? Та й хто взяв стільки грошей за це "виєднання"? Чи не могло воно (те виєднання) коштувати лише десяту частину того? В чиїй кишені опинилися гроші за "виєднання"? Все це треба перед людьми сказати, бо кожний цент зароблений чорноробом, кровавий.

Ніколи ніхто на ці запитання не відповів.

Далі "Укр. Роб. Вости" запитували, чому меморіяли, протести, телеґрами в Канаді, до Лондону, Парижу й Вашинґтону коштували аж $1,650.91? Що означають слова меморіяли і протести? Чи то заплачено стільки за їх вислання, чи й за написання? Коли заплачено за написання, то скільки й кому? Люди думають, що ви пишете меморіяли й протести з патріотизму? Коли ж берете за це гроші, то скажіть скільки і котрий з вас — не встидайтеся. То дівчині, що працювала при реґістрації можна було написати, що взяла $18.00 і подати її імя, а як пан "адвокат", чи підадвокат написав який меморіял або протест і казав собі за це заплатити, то людям про це не треба знати?... Може за ті меморіяли та протести варто було заплатити пару десяток доларів. Хто зна? **Тисячу і шістьсот пятьдесять доларів** — це не дрібниця.

Так запитували "Укр. Роб. Вісти". А у відповідь від "Укр. Голосу" діставали: "жидівські наймити", "московські запроданці", "лейби", "срулики", "червоні кацапи" і т. ін.

І коли ви приглянетеся тому справозданню,

то справді побачите: чомусь до "виєднання" пашпортів додано ще "каблєграми до Масарика, Клєманса і Бордена" і до "меморіялів і протестів" додано "телєґрами в Канаді, до Лондону, Парижу і Вашинґтону". Чому б було вже не обєднати ті телєґрами з каблєґрамами, а "виєднання" та "меморіяли" подати кожні зокрема й сказати, хто їх написав і скільки за це взяв? Чому "виєднання" так дорого коштували, а "меморіяли" — то аж "сумно" згадати — які вони були коштовні. Ну, скажемо телєґрами коштували $150, а тоді "меморіяли" коштували $1,500?

Дівчині, якій заплатили $18 за роботу, то подали це у звіті ще й назвисько її поставили (яка точність!), а кому видали поверх $2,000 — то не сказали.

Та коли ці пани тоді, 13 літ тому, не відповіли на ці запитання, то що вже говорити тепер? Ми й не вимагаємо. Ми тільки кажемо, як то 13 літ тому "рятували" жовтоблакитники "українську справу" й далі її так рятують. Кажуть, що тепер вже на Зелений Клин з нею збираються й курячого ґенерала вже на "мобілізацію" по Канаді висилають.

Та ми вернемо ще до Парижу — щоб останній раз глянути на ту українську делєґацію, глянути на неї очима одного з її делєґатів. Ми кличемо кожного українського робітника, зокрема тих робітників, що боролися в УГА на різних фронтах, куди гонили їх — Петрушевич, Назарук, Павленко, Ґреков, Тарнавський, Кравс і ін., глянути, що робила тоді та українська делєґація в Парижі.

Бо коли українська армія під Львовом могла була не раз захопити Львів, але в критичну хвилину провідники казали заперестати боротьбу й розпочинали переговори з польською шляхтою, то все це робилося на розказ Панейка з Парижу, який постійно переговорював коли не з польською шляхтою, то з царськими міністрами. Всю боротьбу, всі жертви, що їх клали українські вояки на полі бою, Панейко в Парижі а Назаруки та Левицькі на полі бою зводили на нівець.

В "Укр. Роб. Вістях" з 18 лютого 1920 року є вміщений лист М. Макаренка. М. Макаренко — це псевдонім одного з делеґатів в Парижі, який все бачив, що в тій делеґації робилося. Він не тільки підтвердив все те, що писав К. Саваринський, але написав ще багато іншого. Ми віримо, що одинокий документ з "роботи" тої "славної делеґації" в Парижі — це **лист М. Макаренка з Парижу до "Укр. Роб. Вістей".** Ми подаємо цього листа тут дослівно так, як його було написано й як його вмістили "Укр. Роб. Вісти". Ми вважаємо, що коли нині жовтоблакить збирається на Зелений Клин, то це тим більше варто українським робітникам знати породу цих жовтоблакитних сотворінь.

Ось цей лист, як він був вміщений в "УРВ" 18 лютого 1920 р.:

УКРАЇНСЬКА КОМЕДІЯ В ПАРИЖІ.

(Стаття М. Макаренка, надіслана з Парижа до "Українських Робітничих Вістей".)

"Послідний акт української комедії в Пари-

жі саме тепер кінчиться. Цікавим буде для канадійського і американського загалу знати цілу ґенезу тої комедії. Початок її зачався від часу, як правительство Петлюри рішило вислати за кордон, ще в грудні 1918 року свої місії дипльоматичні, до усіх більших столиць Европи. На фінансовання місій були обильні фонди, кольосальні фонди в банку австро-угорськім у Відни і в державнім банку німецькім в Берліні. Фонди ці представляли разом **понад один міліярд корон** і були депоновані правительствами Австрії і Німеччини ще 1918 р. на кредит **укр. правительства гетьмана Скоропадського** за продукти і на конто продуктів, які Німеччина і Австрія вивозили в той час з України. Після обопільної умови Австрія зложила тоді у Віденськім банку на кредит українського правительства 500,000,000 (пятьсот міліонів) корон, а німецьке правительство в Берліні зложило на кредит правительства Скоропадського 800,000,000 (вісімсот міліонів) марок. Коли в грудні 1918 року правительство Скоропадського упало — керму правління українського заняли тоді повстанці з Петлюрою на чолі і зачалась між українськими героями, як Сергій Шелухін, Сидоренко, Матюшенко, оба Дідушки, др. Зархій, ґрафом Тишкевичем, Панейком, Севрюком, Ковалевським, Левицьким, Супруном і иншими погоня за тими грішми, за міліонами. Тому то так звану **ревалізацію між Панейком, Сидоренком, Тишкевичем, сенатором Шелухіном, Марґоліном** в Парижі треба собі тулкувати **на тлі не яких там принціпів, а чисто на ґрунті захоплення наживи,** захоплення тих

міліонів в банках Австрії і Німеччини. Тому то повисші ривалі (суперники — В—ць.), коли приїхали до Парижа, зачали між собою колотнечу **і особисту борбу** хто має мати доступ до тих міліонів. Савченко, теперішній директор пресового бюра в Парижі, маючи добрий нюх давнього російського шлягуна, лестився до одних і других, помпуючи від одних і других сотки тисяч франків на свої "проєкти" пресові. Те що приходило з Америки і Канади яко жертви від "заморських братів" для Савченка і його "визволення" України це була "мєлкая помощь" і мізерна данина во виду крупних фондів, які привозив з Відня через Швайцарію Петро Дідушок, Панейко і другі.

Перші засідання укр. дипльоматичної місії в Парижі це довгі сварки на тему грошей, які українські патріоти забрали зі собою з Київа, з Відня, зі Швайцарії в сумах від 100,000 до 500,-000 франків і викручувалися на всі способи, щоб не віддати їх Сидоренкові. Нині ці патріоти міліонери і "чхають" на Україну, сидять собі в препишних вилях в Швайцарії, в Бевліні та Відни, а жінки їх та метреси чваняться препишними брилянтами та чудовими сукнями. Проститутки Відня та власники віденських кабаретів залюбки згадують ті золоті часи, коли то "українські дипльомати" за одну вечеру платили по 100,000 корон а кельнери діставали по 1,000 корон трінґельду.

З початком листопада 1919 р. банки австро-угорський і державний німецький на превелике здивування розгулявшихся українських дипльоматів віденських і паризьких **заперли дальшу**

виплату фондів. Упадок правительства Петлюри 17 новембра в Камянци подільськім запечатав дальшу оргію українських діячів. Що тогди роблять наші мученики за рідну справу? Висилають хитрого Василька з Берна до Берліна і сей по довших торгах дістає ще 20 міліонів марок на "місії". Часть захоплених на борзі фондів дістає і граф Тишкевич в Парижі, але заразом дістає телеграму від міністра закордонних справ Левицького, щоби розпустив місію і дібрав собі кількох нових членів. Цілком зрозумілим, що Панейко попадає в лють, "резиґнує", кличе до себе дра Білика, Томашівського, писаря Кульчицького, сина диктатора Петрушевича і давай закладають собі в Парижі "Національну Раду", в якій Панейко фіґурує яко голова а др. Білик з Америки (за те, що обіцяв надути "Народний Комітет в Ню Йорку на 20,000 доларів для нової Національної Ради в Парижі) стає секретарем. Заосмотрений в нові повновласти і міліон франків ґраф Тишкевич орґанізує собі нову місію, так що тепер в Парижі грає комедії дві українські театральні ґрупи. На чолі одної стоїть ґраф Тишкевич, на чолі другої стоїть найбільший комедіянт Панейко. Один дістає рештки фондів з Варшави а Панейко знова їде до Відня і там з диктатором Петрушевичем і послом Сінґалевичем виторгував на дальшу комедію в Парижі два міліони корон. Щоби позбутись людий, які Панейкові ні Петрушевичові не на руку, усувають з місії п. Лозинського, так що поле до акції цілком чисте. Ґраф Тишкевич, щоби собі заощадити на старість дещо фондів і заплатити собі за страту маєтків в Київщині,

які забрали більшовики й селяни, відмовляється виплачувати по 5,000 фр. місячно таким заслуженим крикунам, як Сергій Шелухін, Кушнірам, Ісаєвичам, Зархіям, Ґаліпам і т. д. а держить ціпко фонди у своїм кармані, а виплачує лише Савченкові для особистого афишування і реклями по 20,000 франків місячно.

Що Панейко робить лучші інтреси від графа на українській політиці видно з того, що взяв собі до своеї "Національної Ради" славного російського шпигуна п. Моркотуна, з яким ходить тепер разом до денікінського амбасадора Маклакова та Сазонова, від яких дістають оба великі грошеві пособія на конто будучої **Федерації Панейкової України з Росією.**

Решта делеґатів чекає тепер в Парижі анґажовання залежно від того, хто дасть більше. Сенатор Шелухін власне тепер стоїть перед ділемою: чи їхати на Україну, чи вступати в Сазонову службу, як робив це за часів царського режіму і ставши знова судовим прокуратором вішати українських революціонерів. Розвязання цеї ділеми залежатиме від висоти пенсії, яка для Шелухіна була все рішаючим принціпом так за часів царя Миколи, як і за часів "Ради" і Петлюри, коли то він вкручувався на ріжні теплі посади.

Другі знова думають закладати свої "союзи" та висилати в Америку делеґатів своїх, бо курс долара американського стоїть тепер дуже високо. Инші чекають нових повновластей від нових правительств, яких тепер на Україні щось аж десять. Отже жаден з делеґатів надії не тратить, тимбільше, що кожний має в кар-

мані по 50,000 франків найменше. Їхати на Україну та працювати між народом якось страшно та й непоплатно, тимбільше, що валюта російська майже нічого не вартує. Отсе парафраза посліднього акту довгої комедії, в якій виступало в Парижі понад 30 українських акторів і грали її понад 10 місяців.

Актором був майже кожний з них, бо український народ ні український пролєтар не був тут репрезентований. Звати ґрафа Тишкевича, або царського çенатора Шелухіна, або такого півголовка, як Панейко народними репрезентантами було би образою цілого українського народа. Колєктивно парижські комедіянти не грали своїх роль суцільно лише кождий грав свою ролю з'осібна після вимог фамілійних інтересів тих ґруп, які вони заступали, як приміром Панейко ґрупу фамілії Петрушевича і Сінґалевича, Шулицький ґрупу фамілійну Петлюри, Ісаєвич ґрупу проф. Грушевського, Кушнір фамілію Шелухіна, сенатор Шелухін ґрупу укр. чиновників, ну а ґраф Тишкевич ґрупу великих польських землевласників на Україні а попри це польських католиків гр. кат. обряду з ґрупи ґрафа Шептицького та других ґрафів з укр. земель, др. Зархій ґрупу жидів-капіталістів і т.д. і т. д. — **90% укр. народу це селяни-хлібороби і пролєтарі і вони не мали ні одного представника свого в Парижі** — тому то й місії в Парижі не можна назвати инакше, лише **самозванчою авантурою** — а ще влучніше чистою комедією. **М. Макаренко.**

Вміщуючи повище наведену статтю на своїх

сторінках з 18 лютого 1920 року, редакція "Укр. Роб. Вістей" дала до неї від себе таку замітку:

"Статтю М. Макаренка містимо дослівно так, як вона була нам надіслана. Всі підчеркнення пороблені самим автором статті, як також слова в знаках наведення подав сам автор. Від себе ми нічого не змінювали ані не додавали.

Стаття була вислана з Парижа, як свідчить почтова печатка, дня 30 січня ц. р. (1920 р.).

Чи можна й чи потрібно до цього документу щось додавати, щоб краще схарактеризувати цю "самозванчу авантуру" "української делеґації" в Парижі? Можна хіба не погодитися з автором, що він цю авантуру називає комедією. Надто бо вона коштовна була для українського народу, як комедія. Але для тих, хто її обсервував в Парижі, це справді була комедія, яку водили за ніс російські білоґвардійці й польська шляхта.

Тоді, коли робітники й селяни Західньої України кривавилися в боях з армією Галєра, жовтоблакитна контрреволюція гуляла в Парижі, розтринькувала сотки мільйонів награбованих з селянської кривавиці грошей. Так ті Шелухіни, Тишкевичі, Панейки і інші залишилися й до нині в Парижі. (Тишкевич вже згинув.) Добре попаслися! Робітники й фармері, на заклики українських панків в Канаді, складали для них ще гроші із своїх заробітків.

Та ми залишимо ту скандальну авантуру в Парижі, щоб більше до неї вже й не вертати. Ми вернемо до наших "рідних" канадських справ, заглянемо, що сталося "з нашою" канадською делеґацією.

ПОВОРОТ О. МЕҐАСА ДО КАНАДИ, ЙОГО ЗВІТ І ДУРІЙКА ЖОВТОБЛАКИТНИКІВ.

Ми вже бачили, що "Укр. Голос" після перших скандальних "разоблачений" почав відпекуватися, що, мовляв, ми за вислану з України делеґацію не відповідаємо, "ми її нічого не давали й не можемо перестати давати". Зате "Укр. Голос" і Укр. Кан. Горож. Комітет не відпекувалися канадської делеґації. Цих людей вони відпекатися не могли, бо самі ж вони їх вибірали, самі розхвалювали, як найкращих і найздібніших.

Що ж, чекаємо, що ці люди скажуть нам. Зразу дуже часто О. Меґас писав з Парижу до "Укр. Голосу" й навіть після того, як "Укр. Голос" повідомив вже, що Меґас виступив з делеґації, то проте, каже "Укр. Голос", він робить в Парижі дуже корисну для "української справи" роботу.

Та проте після цих сканадалів ми побачили на шпальтах "Укр. Голосу" цілковите розгублення. Зникла хвальба не тільки на адресу загальної делеґації, але й на адресу тих делеґатів, що їх Укр. Кан. Горож Комітет вислав з Канади.

Зникли зі шпальт "Укр. Голосу" поклики складати далі гроші на делеґацію. Вони переминилися в якийсь фонд на рятування "української справи", а потім раптом замінилися на "Укр. Червоний Хрест".

В редакційних статтях "Укр. Голосу" почувалася повна зневіра. Видно було, що пани загубили не тільки орієнтацію, але й голови. Політику Панейка раптом почали називати раб-

ською, а в редакційній статті з 30 червня 1920 р. ("куд вітер віє") пішли аж до коня по розум та розвели конячу фільософію про те, що коли вони запитали коня, які йому віжки ліпші — шовкові чи звичайні, то він їм відповів, що йому однаково.

І не дивлячись на таку зневіру в рабську роботу старокраєвих політиків, пани з Укр. Кан. Горож. Комітету й "Укр. Голосу" далі кликали складати гроші на допомогу цій рабській політиці.

Пару тижнів пізніше після того, як стаття М. Макаренка появилася в "Укр. Роб. Вістях", вернув до Канади Осип Меґас, один з двох канадських делєґатів, що їх висилав до Парижу Укр. Кан. Горож. Комітет. "Добродії", що висилали Меґаса, чомусь не дуже то раділи його поворотові. В "Укр. Голосі" не висловлювали радости, не обіцяли людям звітів з того, що делєґація в Парижі зробила. Нічого не згадували, чому вислали вони двох делєґатів, а вернув назад тільки один, хоч люди вправі були знати, бо ж вони складали на делєґацію гроші.

В неділю, 14 березня 1920 року здавав О. Меґас публичний звіт з роботи делєґації в Парижі і з загального положення на землях України, бо як показалося з його звіту, то був він в Камянці Подільськім, тодішній республіці Петлюри, обїхав землі Західньої України, був у Відні, стрічався в Камянці, Відні й, розуміється, в Парижі з різними українськими "дипльоматами", включаючи Петлюру.

На той звіт Меґаса до Укр. Народного Дому пішло багато й українських робітників та пред-

ставник "Укр. Роб. Вістей" і в наслідок цього в "УРВ" з 17 березня 1920 року вміщений був досить широкий звіт про те, що говорив О. Меґас із своїх вражінь. На самому початку автор того огляду застерігається, що буде старатися **"передати слова Меґаса як найвірніше".**

Що сказав Меґас на тому звіті — мало чим різниться від того, що писав у своїх листах К. Саваринський чи Макаренко. Треба знати, що Меґас давав звіт в оточенні тих, які його висилали.

Перш всього він підтвердив, на велике невдоволення аранжерів того мітинґу, що в Парижі сиділо 30 членів петлюрівської місії, що вся приїхала з Швайцарії вже по приїзді канадської делеґації. В Парижі канадська делеґація застала вже Сидоренка, Савченка й Петрушевича, "диктаторового" сина. Одні з тих делеґатів ходили до соціялістів, а другі до капіталістів просити, щоб визнали Украну, але ні перші, ні другі не хотіли з тою делеґацією числитися.

Про Панейка говорив Меґас, як про зарозумілу, самолюбну, просто ідіотичну людину. Панейко на засіданнях делеґації казав до членів делеґації: ви всі дурні, ви москалі і т. ін. Делеґація не знала, яку вести політику, яку мати орієнтацію.

Вернувши з Камянця Подільського, куди він їздив на припоручення Тишкевича до Петлюри "за орієнтацією", Меґас дістав від Укр. Кан. Горож. Комітету інструкції поїхати до Галичини й він обїхав майже цілу Галичину, Львів, Станиславів. У Львові був Меґас на засіданні "Національної Ради" та "Горожанського Комітету"

(було це 14 січня 1920 р.) і від них довідався, що **ніякої допомоги з Сполучених Держав, ні з Канади у Львові не отримано — з тих грошей, що їх і в Канаді і в Сполучених Державах збирали жовтоблакитники на допомогу зруйнованому старому краєві.**

Ми вже писали, що в Канаді ті люди, що гуртувалися коло "Кан. Русина" й "Укр. Голосу" зібрали кілька тисяч доларів "повоєнного фонду", крім того "Кан. Русин" зібрав ще кілька тисяч на галицького повоєнного "сироту Івася" — і ось Меґас публично на вічу жовтоблакитників стверджує, що львівські жовтоблакитники заявили йому, що ніяких фондів ні з Канади, ні з Сполучених Держав вони не отримали.

В Сполучених Державах греко-католицькі попи зібрали таких фондів поверх 114 тисяч доларів і з них ані старий край, ані делеґація нічого не дістали.

Ми про них напишемо на закінчення цієї дії жовтоблакитної доларохапної перезви..

Пріли жовтоблакитники, слухаючи такий звіт Меґаса. Голова того мітінґу, оскільки собі пригадуємо, нинішній посол Бачинський, вертівся на свому кріслі, як на голках. А вже надто душно панам стало, коли почали ставити Меґасові запитання, на які він, як було видно, з охотою відповідав. Коли хто з робітників не з їхнього табору ставив запитання, то пани перебивали, не давали спромоги Меґасові на ці питання відповісти. А один з панків просто встав і заявив, щоб Меґас **не відповідав, бо він "необзнайомлений з справою"** — тобто із справою

у Вінніпеґу, хоч питання були про старий край, а не про Вінніпеґ.

На Меґасові відповіди дивилися українські вінніпеґські панки, як на більшовицькі. Коли на запитання Меґас відповів, що **"селяни в Галичині моляться день і ніч, щоби прийшли більшовики"** й люди в салі заплескали, то голова скочив, як опарений й крикнув на людей.

Репортер "Укр. Роб. Вістей" на закінчення огляду Меґасового звіту писав:

"Коли б не деякі люди, що не хотіли почути з уст Меґаса бодай частину правди, і самого предсідателя зібрання, котрий часами стримував Меґаса від говорення та збував того, що запитував своєю власно відповіддю, то можна було б почути ще дещо більше цікавого від Меґаса. Та покищо українські робітники вдоволені й цим. Ми певні, що правди не можна ніколи закрити".

Ці "пророкування" репортера таки справдилися. Правда вийшла на верх і про саму делеґацію, хоч трохи з запізненням, але ліпше пізно, ніж ніколи — каже приповідка. Чого не сказав, бо не дали, Меґас на мітінґу 14 березня 1920 р. в Укр. Народному Домі у Вінніпеґу, **те сказав на робітничому мітінґу 7 серпня 1921 року в Укр. Роб. Домі в Едмонтоні.** Але ми не будемо забігати наперед. Йтимемо так, як події відбувалися.

Ми не знаємо, що відбувалося тоді в тісному гуртку "довірених" осіб, лідерів тої жовтоблакитної перезви, між тими, що завідували фондами, висилали делеґацію й гроші до Парижу, а між самими делеґатами, з яких один повернув

до Канади, а другий залишився в Европі на якийсь час.

На нашу думку хтось з людей, що були в тому таборі, повинен для історії виянити все те. Ми тільки з чуток, які підтверджувалися потім знаємо, що після того Меґасового звіту в Укр. Народнім Домі, почалася боротьба й сварка в тому самому тісному колі танцюристів жовтоблакитної перезви. Проти Меґаса створився обєднаний фронт жовтоблакиті. Чоловіка, якого пани висилали до Парижу, а висилаючи вихваляли, як найкращого представника канадських українців — почали виклинати. Дійшло до того, що не помістили Меґасового звіту в "Укр. Голосі", не захотіли надрукувати тих матеріялів, що їх Меґас зібрав в Галичині з воєнних часів — страшних описів знущань з українського народу. Цю книжку видав потім Доячек.

***

В червні 1921 року розпочали українські жовтоблакитники з тої долярохапної перезви нову кампанію за грішми — **за позичкою одного мільйона долярів для уряду Петрушевича.** На чолі тої кампанії стояв якийсь монтреальський шифкартовий аґент Боєр, **еврей,** спекулянт. Як його найшли жовтоблакитники до цієї "народньої" роботи, чи він їх найшов — нам не відомо.

Це якраз показує, хто саме є "жидівськими наймитами", чи робітники, що їх жовтоблакитники так називали за те, що вони лучилися з робітниками всіх національностей, в тому й з еврейськими робітниками, чи лідери жовтоблакитті, які у своїй "патріотичній" роботі й кро-

ку не могли ступити без якогось жидівсько-буржуазного спекулянта. Так вони за ініціятивою й проводом того Боєра хотіли здерти обманним способом, під назвою "Позички Свободи" з українських робітників і фармерів в Канаді не більше й не менше, **лише один мільйон доларів.** В Сполучених Державах проголосили "позичку" на сто тисяч доларів, **а в Канаді на один мільйон доларів.**

Ми про це поговоримо подрібніше в іншій дії цієї жовтоблакитної перезви в Канаді. На цьому ж місци ми про неї згадали тільки тому, що **ця нова форма наступу на тяжко запрацьовані центи робітників і фармерів в Канаді дала привід самому делеґатові Укр. Кан. Горож. Комітету до Парижу О. Меґасові виступити публичню проти цього нового обману трудящих мас.**

Коли почалася ця нова доларохапна шопка, "Укр. Роб. Вісти" вдарили на тревогу. В кожному числі писали вони й закликали українських робітників і фармерів не дати ані цента торговцям так званою "українською справою". Всюди по Канаді почалися масові робітничі мітінґи, на яких робітники протестували й мобілізувалися до опору цьому наступові.

В неділю, 7 серпня відбулося масове віче в Укр. Роб. Домі в Едмонтоні, на якому побіч інших промовців виступив О. Меґас, який відкрито схарактеризував "політику" Петрушевича, Панейка, Костя Левицького і ін., як зрадничу, продажну, спекулянтську. Ось що він сказав на тому мітінґу (цитуємо за "Укр. Роб. Вістями" з 17 серпня 1921 р.):

"Я ЗНАЮ ОСОБИСТО ТИХ ЛЮДЕЙ, БАЧИВ ЇХ ЗРАДНИЧУ РОБОТУ І ВЗИВАЮ ВСІХ УКРАЇНЦІВ В КАНАДІ Й АМЕРИЦІ НЕ ДАТИ ЇМ АНІ ОДНОГО ЦЕНТА, БО ЦІ ГРОШІ БУДУТЬ УЖИТІ НЕ НА БУДОВУ ТАК ЗВАНОЇ "ЗАХІДНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ", АЛЕ БУДУТЬ ВЖИТІ У ВІДНІ НА ПРОСТИТУЦІЮ.

Я не хочу розказувати подрібно про розпусне життя тих людей у Відні, де ВОНИ БЕЗКОНТРОЛЬНО РОЗТРАТИЛИ СОТКИ МІЛЬЙОНІВ ДЕРЖАВНИХ ГРОШЕЙ, бо тих людей нема тут присутних на салі, а говорити поза очи, то можуть посудити мене о особисту до них ненависть. Я особисто жадної ненависти до них не маю, бо коли я був у Відни, у Львові, Камянці і інших місцевостях, то вони обходилися зі мною по "джент'лменськи" і все просили мене, щоби я, повернувши до Канади, РОЗПОЧАВ ТУТ КАМПАНІЮ ЗБИРАННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ НИХ.

Коли на спільнім засіданні я спитав, хто буде відповідати за ці гроші, які я мав би збирати в Канаді й Америці і чи в дійсности ці гроші підуть голодуючому населенню в Галичині, то Кость Левицький мені сказав: "ТАЖ ВИ БАЧИТЕ, ЩО НАМ ТРЕБА ОПЛАЧУВАТИ НАШИХ ПОСЛІВ ТА ПРЕДСТАВНИКІВ В ПАРИЖІ, ВІДНИ І ІНШИХ МІСТАХ.

Але я бачив життя тих послів, я бачив, що галицькі селяни й робітники їх не попирають, що вони їм не вірять..., тому ніякої акції в справі фінансової їм помочи я тут не тільки не розпочинав, але згори заявляю, що ВСІ ГРОШІ, ЯКІ ТІЛЬКИ ТУТ ЗБИРАЛИСЯ, БУЛИ ВИСЛАНІ НЕ НА ТУ ЦІЛЬ, НА ЯКУ ПРОГОЛОШУВАЛОСЯ, А ВИСЛАНІ ПРИВАТНИМ ОСОБАМ, ЯКИХ НІХТО НЕ КОНТРОЛЮЄ Й ЯКІ НІ ПЕРЕД КИМ ЖАДНИХ ЗВІТІВ НЕ ЗДАЮТЬ".

Таке було поміщене із слів О. Меґаса в "Укр. Роб Вістях" 17 серпня 1921 р.

Це було велике обвинувачення, кинене на адресу самих творців тої скандальної політики,

що її провадили жовтоблакитні "народні діячі" не тільки в старому краю, але й по цей бік океану, — сказане одним з тих, кого також було втягнено в ту політику — не як побічного чоловіка, але як одного з того самого табору, якому Укр. Кан. Горож Комітет довіряв, якого хвалив "Укр. Голос", за якого брали вони відповідальність, якого, висилаючи до Парижа, представляли людям, як **"президента Українського Інституту Могили й через довші роки інспектора шкіл в Саскечевані"**, а про обох делеґатів писали, що **"оба делеґати є зовсім компентентні в українськім питанню"** ("Укр. Голос" з 12 лютого 1919 р.). Коли вже делеґати були в Парижі, то імя О. Меґаса не сходило зі шпальт "Укр. Голосу", він самий писав до "Укр. Голосу" майже постійно, а "Укр. Голос" писав про него, як про найбільшого діяча, що робить добру роботу в Европі на користь "української справи".

Коли ж, вернувши до Канади, Меґас почав казати правду про те, що він бачив в тій Европі й що знав про роботу жовтоблакитників, пани з "Укр. Голосу" почали трактувати його не тільки, як людину, що з нею не слід навіть поважно числитися, але й як людину нечесну. Про це може найкраще посвідчити виступ "Укр. Голосу" з приводу промови О. Меґаса на робітничому вічу в Едмонтоні.

Вдаючи, неначе б то він виступу О. Меґаса не бере серйозно, редактор "Укр. Голосу" у своїх замітках "Мимоходом" з 24 серпня 1931 року, тобто тиждень після того, як в "Укр. Роб. Вістях" вміщено було кореспонденцію про ви-

ступ Меґаса, написав таке:

> **"В Едмонтоні, в Алберті, відбулося 7 серпня українське большевицьке віче і на вічу виступав головним бесідником — знаєте хто?**
>
> **Не можете вгадати?**
>
> **Меґас. Осип Меґас!**
>
> **Той самий Меґас, що їздив до Парижа, на свою подорож дістав від Укр. Кан. Горожанського Комітету 7,000 доларів, але комітетові справоздання не дав, а матеріяли, які привіз з собою з Европи, продав Доячекові, хоч і від Комітету дістав за них 500 доларів, відтак виїхав до Каліфорнії, і звідтам вернув аж на вибори в Саскачевані, аби аґітувати за ліберальними кандидатами а проти українських і накінець виринув в Алберті підчас тамошніх виборів.**
>
> **Ґратулюємо большевикам з цілого серця з нагоди їх свіжого набутку". ("Укр. Голос"" 24 вересня 1921 р.)**

Так, цілячи в Меґаса, "Укр. Голос" плюнув в очі і сам собі й тому "славному" Укр. Кан. Горож. Комітетові, що висилав Меґаса до Парижу. З тої писанини виходить: **"Меґас, що їздив до Парижа".** Неначе б то він сам їздив на власну руку, а не висилав його Укр. Кан. Горож. Комітет разом з "Укр. Голосом" з ріжними вихвалюваннями його титулів і заслуг та здатностей. УКГК і "Укр. Голос" заявили, що якраз Шкварка не вислали тому, що мовляв він не дав запевнення, що боронитиме "українську справу", а не католицьку, не папу римського.

Друге — Меґас, каже "Укр. Голос", на свою подорож **дістав** від Укр. Кан. Горожанського Комітету 7,000 доларів". Як то **дістав?** Заліз до УКГК та **дістав?** Не самий комітет ці гроші йому дав?

Далі: **Звіту Меґас не дав і за матеріял 500 доларів від УКГК взяв, а потім той матеріял Доячекові продав.**

З цього льоґічні висновки такі: чому УКГК висилав такого "непевного" чоловіка, як О. Меґас до Парижу на таку відповідальну роботу, знаючи, що йому не можна вірити? Коли ж правда тому, що О. Меґас був найкращим і найвідповіднішим чоловіком, то що вже говорити про всіх інший людей, що ту політику робили, що гроші збирали та іншим таким самим висилали? Це нагадує нам байку — розмову між чоловіком і жінкою на тему, що бог створив жінку з Адамового ребра: чоловік каже:

— Виняв бог ребро з чоловіка й створив з него таку погань, як жінка.

— Уявляю, скільки тої погані є в цілому чоловікові, коли було її стільки в одному лише ребрі — відповіла жінка.

Якщо в одному з найкращих людей, що його найшов між собою УКГК, в Меґасові, було стільки погані, то скільки її було в цілому комітетові?

Та тут ще інші питання стають перед нами:

1. Якщо О. Меґас так нечесно повівся з грішми й з політикою, то чому У. К. Горож. Комітет і "Укр. Голос" про це цілий рік мовчали, чому вони про це сказали аж тоді, **коли Меґас виступив, активно проти нової доларохапної політики якогось спекулянта Боера, яку так щиро проголошував і підтримував "Укр. Голос"? Чому** ці панки, коли Меґас так нечесно поступив, **зразу не виступили перед людьми публично й не здемаскували його? Чому більше, як рік**

мовчали? Адже ж тим самим дали вони свідоцтво про цілу господарку того комітету — чи не так? Кожний чесний чоловік може з цього зробити таке заключення.

2. Коли хтось робить таке, що бере в людей гроші за якусь річ, а потім ту саму річ продає іншому, **то на це є такий вихід, як суд** — чому пани з УКГК не потягнули Меґаса на суд за те, що він взяв від них 500 дол. на матеріяли, а потім продав їх Доячекові? Знову ж таки з того люди могли робити подвійні висновки на некористь панів з УКГК: **або неправда тому, що писав "Укр. Голос" про Меґаса, або пани не хотіли тягатися з Меґасом тому, щоб не викрилося на суді ціле багно тої жовтоблакитної перезви?**

3. Чому Меґасові відповідав "Укр. Голос" і то тільки "мимоходом", а пани з УКГК, що відповідали перед тисячами жертводавців, **набрали води в рот і не обізвалися?**

Все це залишилося тайною для українців в Канаді.

Чи дізнається про все це колись історія, чи все це загинуло на віки-вічні в жовтоблакитній долярохапній перезві?

**
*

Та цьої "мимохідної" писанини "Укр. Голосу", що хоч як вона була гірка самому редакторові й якій він проте пнявся надати гумористичного змісту — **так сміється людина, якій рвуть зуби** — Меґас мовчанкою не пропустив і відповів на неї в "Укр. Роб. Вістях" з 21 вересня 1921 року статею п. н.: **"Меґас, бонди й "большевизм"**.. Ось перша половина цієї статті:

МЕҐАС, БОНДИ Й "БОЛЬШЕВИЗМ".

"В інтересі правди і на опрокинення закидів роблених мені (моїм недавним приятелем) "Укр. Голосом" з нагоди мого неґативного виступу проти т. зв. бондів Петрушевича і Спілки, хочу коротко сказати:

1. Так політичне як і фінансове справоздання з мого побуту і роботи в Европі за 1919 і 1920 р. **я здав Укр. Гор. Комітетові у Вінніпеґу ще минулого року.** Політичний звіт **здав я на спеціяльнім засіданню Укр. Гор. Комітету сейчас по повороті з Европи в квітні 1920 р., а фінансове справоздання в кілька місяців пізніше, якого однак "Укр. Голос" до цеї пори не оголосив, хотяй, яко орґан сего комітету повинен був це зробити.** Крім сего здавав я справоздання на ріжних публичних зборах (Монтреал, Вінніпеґ, Оттава, Брендон і т. д. і т. д.).

2. Друковання привезених мною матеріялів до "Траґедії Галицької України" я **в першій мірі передав був "Укр. Голосови", а коли цей отягався довший час з друкованням а вкінці й заявив, що не зможе задля браку часу видати цих матеріялів,** я в півтора місяця опісля передав їх "Руській Книгарні" до видрукування у формі книжки.

3. Після мого фінансового рахунку з "Укр. Гор. Комітетом" — ця блаженої памяти **доларо-хапна орґанізація** (О. Меґас є автором слова "доларо-хапна" — В—ць.) завинила мені понад 3,000 дол., які я доложив зі своеї кишені на покриття коштів моеї подорожі й побуту в Европі, як також на удержання моеї родини підчас

моєї неприсутности в Канаді. Цих грошей ні Укр. Гор. Комітет ні його Екзекутива до цеї пори мені не звернули — хотяй самі ухвалювали, а опісля не виплачували ухваленої комітетом місячної суми на удержання моєї родини за час 1919 і час 1920 року.

4. Сім тисяч доларів (за якими так плаче "Укр. Гол."), висланих мені до Европи, **я не дістав** у формі доларів, лише у формі фр. франків, які після спадаючого біржевого курсу в 1919 р. представляли перемінну вартість в доларах — **всього 3,500 доларів.** Хто цікавий нехай провірить сам цей курс за часописами за 1919 р. Мимоходом кажучи, я до цеї пори не бачив в "Укр. Голосі" звіту з тих 800 дол., що екс-посол Ферлей взяв з комітету — нібито на роздобуття пашпортів в Оттаві".

***

Ця публична заява О. Меґаса була вже звернена директно на адресу Укр. Кан. Горож Комітету й "Укр. Голосу". Вона говорила цим панам до очей, що:

1. Фінансове справоздання Меґас здав і в УКГК і для його орґану "Укр. Голосу", але цього справоздання світ не побачив, бо ані УКГК його не опублікував, **ані "Укр. Голос" не вмістив. Чому?** Бо воно було, певно, панам не на руку.

2. Матеріяли до "Траґедії Галицької України" Меґас здав "Укр. Голосові", але **"Укр. Голос" не хотів їх містити. Чому?** Бо Меґас по повороті з Европи дивився вже інакшими очима на скандальну політику жовтоблакитників, як "Укр. Голос", а тому, після "Укр. Голосу"

люди не повинні були дізнатися про ті страхіття, що їх пережило населення Галичини в часі війни.

Замісць відповісти на ці два головні закиди, УКГК набрав води в рот. Ані слова ніхто не чув від него. А редактор "Укр. Голосу", граючи ролю блазня, почав дурницями "момоходом" збувати закиди Меґаса, мовляв — "шанібна редакція ("УРВ") дала ще місце на лист від шанібного п. Меґаса" ("Укр. Голос" з 28 вересня 1921 р.).

> **"Як би Комітет був післав шанібному п. Меґасові не 7 тисяч а 21 тисяч доларів, то мабуть був би через зміну доларів на франки завинив т. Меґасові ще 9,000 доларів.**
>
> **Бідний товариш Меґас. За зміну долара платив французам по 50 центів.**
>
> **А тут люди дивуються, чому він нічого не доказав у Франції. Треба дивуватися, що французи його як барана не продали, коли він був між ними такий безрадний.** ("Укр. Голос" з 28 вересня 1921 р.

Так писав "Укр. Голос" про одного із своїх однодумців, про одного з тих, якого найбільше вихваляв, якого величав, як президента інституту в Саскатуні, як інспектора шкіл в Саскечевані. Але **ані слова не сказав, чому він не вмістив Меґасового фінансового справоздання, чому він не хотів друкувати матеріялів про траґедію українського населення в Галичині.** Коли люди уникають прямої відповіди на прямі закиди, коли вони виляють, як собака хвостом, щоб відвернути увагу людей від головного, то тим самим вони дають доказ, що їх совість не чиста.

Коли "Укр. Роб. Вісти" почали пекти редакторів "Укр. Голосу", чому він не вмістив ні політичного, ні фінансового справоздання О. Меґаса, то він на своїх шпальтах з 5 жовтня 1921 р. відослав "УРВ" до **"Публичної заяви"** М. Мігайчука з Оттави, в якій цей "шанібний" пан каже, що він в Оттаві не чув, щоб Меґас давав справоздання. Отже — "ішов Стецько льодом, свиня огородом — подай мені моя мила свою білу ручку". Чому то аж Мігайчук з Оттави має відповідати на те, чого Меґас директно вимагає від УКГК і від "Укр. Голосу"? Мігайчук не був ані в УКГК, ані в "Укр. Голосі", ані навіть у Вінніпеґу.

А 26 жовтня 1921 р. "Укр. Голос" назвав ще "мимоходом" Меґаса **"заблудною овечкою", "прихильником большевицького пролетаріяту"** й на тому закінчив "політичне й фінансове справоздання" цілої діяльности тієї долярохапної перезви Укр. Кан. Горож. Комітету з делєґацією до Парижу. Зрештою — не було часу. Тоді в повному русі була вже Боєрова **"позичка свободи" на один мільйон долярів.** Тоді вже всі пани — православно-петлюрівські й греко-католицько-петрушевичівські **обєдналися під проводом якогось агента-спекулянта Боєра на монтреальському смітнику й спільно голосили:**

"Укранці галичане та буковинці: купуйте бонди Позички Свободи... Забєзпека позички: все майно та всі доходи Західно-Української (Галицької) Републики (землі, ліси, залізниці, податки, мита, монополі). Се перша позичка Західно-Української Републики: Головна Аґенція Продажи сеї позички: Ф. А. Боєр 604 Дру-

монд Билдінґ, Монтреал". (З оголошень та "маніфестів" в "Укр. Голосі" й "Кан. Українці").

Це вже накльовувалася перезва не яканебудь, а **на цілий мільйон доларів!** І де ж там було думати про таку дурницю, як звіт — політичний і фінансовий з делеґації до Парижу, на яку зібрано було заледво $19,000 (девятнацять тисяч доларів).

Це починалася така доларохапна перезва, що вона, коли б вдалася, то цілковито затьмила б собою всі попередні. Бо взявся за неї вже не якийсь там недосвідчений петлюрівський "дипльомат", але пан Боєр. А "Укр. Голос", не дивлячись на своє жидоїдство, не раз писав: "нам треба вчитися від жидів". Тому він так сердився на О. Меґаса, що той публично виступив проти цьої нової доларохапної перезви.

Однак перезва з делеґацією до Парижу на тому не закінчилася. Поїхало ж до Парижа двох делеґатів, а вернув тільки один. Отже треба було шукати десь другого делеґата, Івана Петрушевича.

ДЕ Ж ПОДІВСЯ ІВАН ПЕТРУШЕВИЧ І ЩО З НИМ СТАЛОСЯ?

Ми вже бачили з листів К. Саваринського та самого сенатора Шелухіна, що після того, як О. Меґас виступив з делеґації, то Іван Петрушевич залишився в делеґації, хоч Укр. Кан. Горож. Комітет чомусь дуже скривдив цього свого першого делеґата. Бо коли, як він казав у свому звіті в "Укр. Голосі" з 20 серпня 1919 року — О. Меґасові вислав він $7,194.71, то І. Петрушевичові лише $2,927.78, отже менше, як

половину. Чому така була тоді симпатія УКГК по боці О. Меґаса — також нікому не відомо. "Укр. Роб. Вісти" пояснювали цю справу тим, що О. Меґас багато писав до "Укр. Голосу", тому пани певно виплачували йому більше, як "власному кореспондентові з Парижу."

Як би там не було, але фактом є, що Меґас швидче виступив з делеґації, але УКГК більше йому вислав грошей. Знаємо з листа Шелухіна, що І. Петрушевич, залишаючись в складі делеґації, брав з її каси по 4,000 франків місячної платні. Але ж бо за тою жовтоблакитною делеґацією в Парижі вже й місце застигло, а про Івана Петрушевича не було й чутки. Де подівся чоловік? Що з ним сталося? Мали ж право ті тисячі українських робітників і фармерів в Канаді, що склали на ту делеґацію поверх $19,000, почути де подівся другий делеґат?

Скажемо: один делеґат не виправдав надій і приречень Укр. Кан. Горож. Комітету — то залишився ще один, про роботу якого ці пани повинні були щось сказати людям, або повідомити, де він обертається. Ані слова ніхто не почув ні від "Укр. Голосу", ані від УКГК де подівся, що з ним сталося, що він де робить — той другий делеґат.

Ми вперше почули про Івана Петрушевича з уст самого Осипа Назарука, "диктаторового" "амбасадора" в Канаді, коли він прийшов до Укр. Роб. Дому у Вінніпеґу 5 вересня 1922 р. Він, розмовляючи з представниками "Укр. Роб. Вістей" в присутности й автора цих рядків", на запитання, **"чи правда тому, що уряд Петруше-**

вича складається з Петрушевичових фаміліянтів" — відповів:

> **"Що ж зробимо? У нас так небагато відповідних людей, що мусимо з цим числитися. Фінансами уряду завідує братанич Петрушевича, Лев Петрушевич, чесна людина; военними справами завідує сестринець Петрушевича, Селезінка, проти якого є велике незадоволення в петрушевичівських кругах; головою місії в Парижі є син Петрушевича, бо він знає французьку мову; В ЛОНДОНІ Є ДАЛЕКИЙ РОДИЧ ПЕТРУШЕВИЧА, ІВАН ПЕТРУШЕВИЧ, ЯКИЙ МАЄ ТАМ СВІЙ ПРИВАТНИЙ БИЗНЕС, ЙОМУ Й ПОРУЧЕНО ПРЕДСТАВНИЦТВО** ("Укр. Роб. Вісти" з 16 вересня 1921 р.).

Цей останній Петрушевич якраз і є той Іван Петрушевич, якого УКГК та "Укр. Голос" висилали, як делеґата до Парижу. Що за "приватний бизнес" мав він в Лондоні — ми не знаємо.

Ми аж лекше зітхнули, почувши, що "наш" делеґат жиє й побіч якогось "приватного бизнесу", виконує "велику державну місію" в Лондоні. Після цього знову проминуло багато часу, аж ось в "Укр. Голосі" з 24 жовтня 1923 року появилася відповідь Комітетові Укр. Народного Дому в Келґарі, яку ми нище повністю наводимо — "клясична" це відповідь "Укр. Голосу" про Івана Петрушевича, делеґата УКГК до Парижу:

> **"КОМІТЕТ У. Н. ДОМУ В КЕЛҐАРІ. — Питаєте, хто є п. Петрушевич, який з п. Меґасом їздив на мирову конференцію до Парижа, а тепер зявився в Келґарі і обминаючи Український Н. Дім, заходить до большевиків, виступає в них на плятформі і обкидає нашу інтеліґенцію болотом. Також за чиї гроші він їздив до Европи та в якій ціли, чи на те, аби прилучувати Україну до Москви, чи на те, аби**

її відлучувати. — Думаємо що Ваше питання в значній мірі само подає вже й відповідь. П. І. Петрушевич, який від повороту з Европи називається E. Pedro Savidge і теперішня його адреса є 206 Burns Bldg., Calgary, Alta., є той самий добродій, що разом з паном Меґасом був висланий на мирову конференцію, щоби помагати там делеґації Української Народної Републики вибороти для України незалежність від Москви і Польщі. Їздили за гроші українського народу в Канаді. Виїхавши з Канади, п. Петрушевич не дав тим, що його до Европи посилали, ані найменшої вістки по нинішній день. Коли п. Петрушевич кидає болотом на українську інтеліґенцію, то се знак, що не вся інтеліґенція така, як п. Петрушевич" ("Укр. Голос" з 24 жовтня 1923 р.).

От що сталося з другим делеґатом Укр. Кан Горож. Комітету до Парижу. Жовтоблакитники з "Укр. Голосу", що були речниками Укр. Кан. Горож Комітету, викляли його так саме, як і Меґаса, хоч висилаючи І. Петрушевича до Парижу, представляли його людям, як людину поважну, надійну, як "українського журналіста", члена Рутенської Елеваторської Спілки, одним словом, найкращого чоловіка, якого могли з між себе вибрати.

Та тут справа не тільки в тім, щоб виректися свого чоловіка поневчасі. Річ в тім, що за цього чоловіка УКГК брав відповідальність перед тисячами тих людей, від яких взяв $19,000 на делеґацію до Парижу. Якщо ні "Укр. Голос", ні УКГК комітет "не знали", що робить І. Петрушевич в Европі, то вони дуже добре знали, коли він вернув з Европи, як він називається й де він мешкає. Адже ж відповідаючи Комітетові Укр. Нар. Дому в Келґарі "Укр. Го-

лос" подав не тільки назвиско, перекрутивши його, але навіть адресу, де Петрушевич в Келґарі мешкає.

Чому ні УКГК ні "Укр. Голос" не повідомили своїх людей, що Петрушевич вернув вже до Канади? А їм добре було відомо, коли Петрушевич прибув до Канади, бо в дорозі на захід він виступив в т-ві ім. Драгоманова в Монтреалі й говорив там про політику жовтоблакитників в Европі. Зараз по його виступі в жовтоблакитному т-ві ім. Драгоманова в Монтреалі в керівних жовтоблакитних колах у Вінніпеґу стався переляк. Осип Назарук написав негайно аж до Евгена Петрушевича ("диктатора") до Відня, бо від т-ва ім. Драгоманова він довідався, що Іван Петрушевич їде відбирати у него, в Назарука, "дипльоматичний мандат" і має заняти його місце: Ось що писав тоді Назарук до "диктатора" Петрушевича до Відня: (Д. Б.)

> **"Бо я кричав про те** (про скандальну політику — В—ць,) **не тільки на засіданнях Ради Уповноважених, але й на засіданнях Національної Ради й за те діждався тільки того, що — як тепер реферує по Канаді п. Іван Петрушевич, Ваш свояк і довгий час довірений муж, член Уряду: "раді, що Назарука позбулися з Відня" (з листу Виділу Тов. ім. М. Драгоманова в Монтреалі до проф. Боберського 28 липня 1923). На зборах в Монтреалі пан Іван Петрушевич заявив, що "Президент цілком нездібний виконувати свій уряд" і що "члени не уміють взагалі провадити української справи".** (З листа О. Назарука з Вінніпегу 1 серпня 1923 р. до Евгена Петрушевича, "президента" у Відні.)

З того Назарукового "таємного" листа довідуємося, що Іван Петрушевич, делеґат з Ка-

нади, був довіреним мужем Евгена Петрушевича навіть членом "уряду", з чого повинні б гордитися пани з УКГК та "Укр. Голосу". Але вони навіть ані слова не сказали про це людям. І от цей "довірений муж" і член уряду, тільки ступивши на канадську землю в Монтреалі, почав свій звіт з того, що здемаскував "диктатора" Петрушевича та цілу ту склоку у Відні, як також долярохапників в Канаді. Т-во ім. Драгоманова перестерегло жовтоблакитних лідерів у Вінніпеґу, а Назарук заалярмував до Відня, що й другий канадський делеґат "збільшовичився".

От, головонько ж ти наша бідна. Й що ти з такими "зрадниками української справи" зробиш? Жовтоблакитники постановили бойкотувати їх. Ані слова в пресі про поворот Петрушевича. Аж коли інші місцевости почали натискати, як от Укр. Нар. Дім в Келґарі, тоді з-за плота камінюкою кинули пани з "Укр. Голосу" на того, кого попередньо підносили під небеса, вихваляючи перед народом його заслуги та здатности.

Навіть Валаамова ослиця (орґан) епископа Будки "Канадійський Українець", прочитавши в "Укр. Голосі" таку характеристику Івана Петрушевича, не втерпіла й заговорила в довгій редакційній статті п. н. **"Проч з непоправними торговцями народом і його святощами".** Зазначивши, що цілу справу з делеґацією до Парижу видумано тільки, щоб збирати долари, назвавши вислання делеґації до Парижу "нонсенсом", та пригадавши "Укр. Голосові", як він цих делеґатів вихвалював та рекомендував, "Кан. Українець" з 5 грудня 1923 р. каже:

"Другий наш делеґат, т. є. п. Ів. Петрушевич лишився в Лондоні, і там брав казочні суми від уряду Петрушевича так довго, як довго були гроші. Коли ж "відобрав" Галичину від поляків і "відлучив" від Москви, значить, коли доконав свого дипльоматичного і політичного діла, вернув назад до Канади і місто загостити назад до Вінніпеґу до тих "поступовців", від котрих дістав такі великі суми народнього гроша, заїхав до Келґарі... певно через помилку...

А нині "Укр. Голос" відважився давати людям ПОДІБНЕ вияснення. Нині ті самі люди ще хочуть робити якусь роботу серед нас".

Греко-католицькі попи, пани й підпанки не мають чого нарікати на "Укр. Голос". Вони також зібрали багато тисяч доларів і на повоєнний фонд і на "сироту Івася" й на "чверть мільйоновий фонд", збирали вони долари і з Боєром і з Назаруком, і спільно й поодинці збирали, сварилися, ділилися, знову мирилися — а все через долари. Отже, яке їхало, такого й здибало. Повищий цитат з "КУ" ми взяли тільки тому, щоб показати, як за ті долари пани жерлися й між собою. І саме тоді, як "Кан. Українець" це писав, саме тоді, як тих жовто-блакитних "поступовців" називав він "міняйлами", сам він одночасно разом з ними під проводом спекулянта Боєра проголошував і збирав "позичку свободи" на один мільйон доларів, його редактори разом з редакторами "Укр. Голосу" підписували власноручно листи та розсилали до орґанізацій, закликаючи, щоб всі гуртувалися під прапор Боєрової мільйон-доларової позички, яку Боєр "забезпечував" лісами, землями, залізницями та всіма багацтвами

Галичини. Та ми до цього прийдемо в свій час.

***

Ми цю дію жовтоблакитної доларохапної перезви з делеґацією до Парижу будемо закінчувати, а перейдемо до розглянення інших справ. Ми й так задовго на ній спинилися, зовсім всього не описавши. Наприклад, ми оминули багато таких зразків писанини жовтоблакитників, як те, що сам "Канадійський Українець" висилав гроші на делеґацію до Парижу ("професорові" Савченкові) й сам потім 5 грудня 1923 року писав, що ті делеґати **"билися палицями по улицях Парижа і гарненько розпускали наші жертви на явствіє і питіє".**

Однак коли "Кан. Українець" написав, що УКГК дав делеґатам 7,000 доларів до Парижу, то "Укр. Голос" йому відповів, що це тільки підтверджує, що гроші йдуть на ту ціль, на яку збиралися. Та ми з самого "Укр. Голосу" знаємо, що до 20 грудня 1919 року зібрано було на делеґацію до Парижу поверх $19,000. З тих грошей на делеґацію пішла заледви половина. Решта залишилася в Канаді, мовляв, меморіяли, протести та телеґрами їх злопали. Як вони стільки злопали й не вдавилися — ніхто про це не знає.

Та багато дечого іншого не було поміщено, ні вияснено ні в "Укр. Голосі" і в ніякій іншій жовтоблакитній ґазеті в Канаді. В американських ґазетах про це багато більше писалося. Писалося там і про Канаду й про Сполучені Держави. Навіть "Укр. Голос", який так "спритно" відповідав О. Меґасові та так

"шанібно" характеризував Івана Петрушевича, викривав одну, тільки значно на ширшу скалю, доларохапну перезву греко-католицького попа Підгорецького в Сполучених Державах.

У вінніпеґському "Укр. Голосі" з 3 і 10 березня 1920 року, за підписами Мир. Січинського й Н. Репена, голови й секретаря Екзекутиви Федерації Українців в Сполучених Державах, вміщено **"Важний документ Народнього Комітету".** Є це урядовий звіт екзекутиви Федерації Українців, виданий у Вашинґтоні 11 лютого 1920 р. В нему до подробиць оповідається, як українські робітники в Сполучених Державах, зааґітовані "патріотизмом", "народньою справою", "рятуванням старого краю" "сиротами та вдовами", "українськими воєнними бранцями" й іншими кличами, склали попівській зґраї під проводом попа Підгорецького $114,635.69.

Всі ці гроші Підгорецький так пустив, що й слід за ними пропав. Про це наприклад найкраще говорить такий уступ з того "важного документу народного комітету" (так називався той комітет під проводом попа Підгорецького), що його видала згадана екзекутива Федерації Українців в Спол. Державах:

> **"Ну, слава тобі господи, — подумає не один з тих, що зложили Підгорецькому 114 тисяч 635 доларів і 69 центів — всеж таки наш касієр не змарнував всіх грошей. Остало повних 60 тисяч доларів і ще на могорич. Але передчасна радість. В білянсі є товста рубрика:**
>
> **БІЛИК НЕ БАГАТО КОШТУЄ — ЛИШЕ 34 ТИСЯЧІ.**
>
> **Паризьким делегатам $33,986.62 — коротенько сказано в рубриці розходів.**
>
> **Ви чули, що Підгорецький був вислав до Па-**

рижа Кирила Білика виробляти йому ріжні концесії, особливо концесію на банк. З Біликом поїхав Геміл. Підгорецький все чванився, що мусить удержувати в Парижі Білика і Геміла. Геміл вернув до Злуч. Держав, а Білик остався в Парижі сам. Підгорецький збирав гроші дальше ніби на удержання Білика. Тимчасом від члена Української Мирової делеґації Шелухіна прийшов літом минувшого року до Америки лист. Той лист був відчитаний редактором "Народної Волі"" Мирославом Стечишиним на Загальнім З'їзді Федерації Українців в Ню Йорку, 24 серпня, 1919 року і поміщений в українських часописах в Злуч. Державах. Шелухин повідомив, що Підгорецький не то що жадних грошей до української делеґації в Парижі не прислав, але ще й його Білик удержується на кошт Української Народньої Републики, побираючи 4,000 франків місячної платні. Кому і на що Підгорецький вислав до Парижа 34 тисячі доларів не довідається мабуть ніколи український загал". ("Укр. Голос" з 10 березня 1920 р.).

Так писала екзекутива Федерації Українців 11 лютого 1920 року за підписом свого голови й секретаря, а нинішній редактор "Укр. Голосу", тодішній редактор "Народної Волі" в Скрентоні, Сполучених Державах, сам читав листа "сенатора" Шелухіна на з'їзді Федерації Українців про те, що **ніяких грошей українська делеґація в Парижі не отримала ані з Канади, ані із Сполучених Держав.** Американські ґазети того листа надрукували, але та ґазета, яку нині Мирослав Стечишин редаґує, того листа не надрукувала. А коли "Укр. Роб. Вісти" почали її пекти тим та іншими листами, то вона написала, що "ми нічого тій делеґації не давали й не можемо перестати давати". Здалося б, щоб

нинішній редактор "Укр. Голосу" прочитав ще того Шелухінового листа своїм новим хлібодавцям, які також збирали гроші на делеґацію до Парижу й за які потім "Укр. Голос" вже під його редаґуванням виправдував УКГК, а лаяв Меґаса й Петрушевича.

В "Укр. Голосі" з 10 березня 1920 року в тому звіті екзекутиви Федерації Українців є ще така квіточка жовтоблакитної доларохапної перезви:

> **"КІНЕЦЬ КІНЦЕМ, СВІТ ДОВІДАВСЯ, ЩО ПРОПАЛО БЕЗПОВОРОТНО 90 ТИСЯЧ, 690 ДОЛАРІВ І 14 ЦЕНТІВ ФОНДУ ОБОРОНИ ГАЛИЧИНИ І 23 ТИСЯЧІ 945 ДОЛАРІВ 55 ЦЕНТІВ ФОНДУ УКРАЇНСЬКОГО ДНЯ. З ТАК ВЕЛИКИХ СУМ ПІДГОРЕЦЬКИЙ ДАВ ДЛЯ ВОЄННИХ БРАНЦІВ ЗАЛЕДВИ 300 ДОЛАРІВ. І ТО ЩЕ ПИТАННЯ ЯКИМ БРАНЦЯМ І ДЕ? ЧИ В ПОЛЬЩІ, ЧИ В ІТАЛІЇ, ЧИ МОЖЕ ЯКОМУ АВСТРІЙСЬКОМУ БРАНЦЕВІ, ПОЛОНЕНОМУ ТАКИ ТУТ, В ЗЛУЧ. ДЕРЖАВАХ?"**

От як "рятували" жовтоблакитні лідери вдів і сиріт в старому краю та як вони "обороняли" Галичину. Ми вернемо ще до тих справ, коли говоритимем спеціяльно про "вдів і сиріт" для яких в Сполучених Державах і Канаді зібрано дуже багато тисяч доларів, але яких ніякі вдови ні сироти в старому краю ніколи й не бачили. Не бачили тих грошей і полонені українські жовніри в Італії. Ми віримо, що в Канаді є багато бувших українських жовнірів, що були в полоні в Італії й вони можуть сказати, чи дістали вони щонебудь з Канади та Сполучених Держав з тих тисячів доларів, що їм тут збирали.

Всі ці жертви злопали "сироти" по Віднях, Парижах, Прагах і таки тут, в Канаді та Сполучених Державах, такі сироти, як митрополиг Шептицький.

34 тисячі доларів, каже піп Підгорецький, вислав делеґації до Парижу і ані цента там делеґація не отримала. І "Укр. Голос" це викриває. Чому? Бо це зробив греко-католицький піп та комітет, що складався з того попівського табору. А чому "Укр. Голос" не розповів того самого про той табор, який він сам репрезентував? Може 19 тисяч доларів менша сума, як 34 тисячі, але 19 тисяч також досить велика сума.

Так та українська жовтоблакитна делеґація злопала 19 тисяч доларів канадських та 34 тисячі американських — але то, як писав Макаренко, була лише "мелкая помощь" в порівнанні до того, що злопала вона в Парижі народньої кривавиці, зграбованої з українського трудового народу на Україні.

Зібрали десятки тисяч доларів з трудового народу різні пани й підпанки — й ще поки гроші збирали, то цілувалися, єдналися, одні других вихваляли. Мир. Січинський, Репень та інші допомагали Підгорецькому збирати ці гроші з "українського дня". А потім самі обібралися "народніми оборонцями" й почали викривати шахрайства Підгорецького і Ко.

Укр. Кан. Горож. Комітет і "Укр. Голос" в Канаді тримали обєднаний фронт з О. Меґасом, Іваном Петрушевичом, самі їх висилали до Па-

рижу "відлучувати Галичину від Москви", а не від Польщі,. а потім викляли та виреклися їх Та чи тільки те?

На закінчення цієї дії жовтоблакитної долярохапної перезви так і проситься знову Валентін із своїм віршем із "Емігрантської перезви:

"Вони зійшлися, небораки,
В імя найвищої мети,
Щоб всім єдиним фронтом йти,
І перегризлись, як собаки,
Пересварились, як коти,
І розповзлися знов, як раки.

А ви, товариші робітники й фармері мотайти це на вус і коли знову приходять пани до вас за грішми "на українську справу", то замість давати їм гроші, пригадайте їм оту долярохапну перезву.

"УКРАЇНСЬКА НАРОДНА РАДА".

"Ой, коли збіралась народитись "Рада"
Била себе в груди, плакала громада:
"Ой звідки ж лихо, ой, що ж то буде!
Будуть із нас кпити і сміятись люде".
Ой, як народилась у хатині вбогій,
Затремтіли руки, затрусились ноги,
Голова схилилась до землі, до долу,
Очі не дивились на дитину кволу.
Щоб дитина людське око не жахала
Узяли до неї в няньки ґенерала...
Та не замінив він дійної корови,
Й не було в дитини ні краплини крови".

* * *

Ми знову вернулися до Валентінової "Емі-

грантської Перезви" та зацитували з неї уривок з вірша "Національній Раді". Він спеціяльно написав цього вірша "Національній Раді". Котрій? Віденській? Паризькій? Київській? Канадській? Яка різниця — всі вони були на одно копито зроблені.

А було ж тих "центральних" та "національних" рад в той час "національного відродження". За почином "Центральної Ради" — пішли "ради" і в Камянці і у Відні (Петрушевичева) і у Парижі Савченкова і в Канаді Будкова — Кремарова.

У Відні Петрушевичова—Назарукова "Українська **Національна** Рада", в Парижі Савченкова "Українська **Національна** Рада", а в Канаді Будкова—Кремарова "Українська **Народна** Рада". Слово "національна" було ще тоді за гостре, за революційне для греко-католицького табору. Ці пани в ті часи щойно пройшли еволюцію від **рутенців** до **українців** — це вже був великий поступ. Навіть коли орґанізували "Українську Народну Раду", то їхній орґан називався ще "Канадійський **Русин"** ("Canadian Ruthenian").

Отже тоді нас перед анґлійською публикою греко-католицькі єґомосці й ті, що тримали з ними, представляли, як **рутенців — Ruthenians.** Тож коли народилася в Канаді ця "Українська Народна Рада", то... не била себе в груди й не плакала канадська громада за нею. Зате, коли вмерла канадська "Українська Народна Рада", то тоді **"била себе в груди, плакала громада"** — не за "радою", але за тими тисяча-

ми доларів, що вона їх на її руки склала для **"сироти Івася",** на **"чверть мільйоновий фонд", "на поміч старокраєвій пресі"** і т. ін. Значить, Валентін цілив на Відень, а поцілив у Вінніпеґ на посмертне.

Не було тоді в Канаді українських ґенералів, щоб взяти хоч одного за няньку для "Української Народної Ради", але за те для няньчення її обєднався епископ з соціялістом, ще й з яким! Тож не було страху, щоб тій раді зробив хтось "киднепинґ", хоч гроші вона мала. І коли, як каже Валентін, для віденської ради навіть ґенерал **"не замінив дійної корови й не було в дитини ні краплини крови",** то канадська "Українська Народна Рада" під проводом епископа й соціяліста **була повнокровна, бо за дійну корову для неї були українські робітники й фармері, головно ті, що гуртувалися коло церков та церковних товариств.** А лідери тої "народної ради" вміли доїти.

Вже на що здатні політикери були в Укр. Кан. Горож. Комітеті ("сіль української інтеліґенції в Канаді"!), а не зборoли вони "народної ради", навпаки, самі багато потерпіли через неї в долярохапній політиці, бо від самої екзекутиви УКГК відійшло трох членів, які прилучилися до "народної ради" й які потім поборювали УКГК — так поборювали, що потім вийшов з цього цілий скандал — харамбурщиною він називається.

Укр. Кан. Горож. Комітет випередив "народну раду". Пани з "ради" спізнилися. Зразу якось несподівано попалися вони на сілце УКГК, але швидко отямилися й вже першу відозву за

доларами того УКГК "пофалшували", як писав "Укр. Голос", бо сказали слати гроші не на адресу секретаря УКГК, але на адресу "Канадійського Русина". З того й почалося. **За перші долари, які ще мали прийти — посварилися.** І мали рацію діячі з "народної ради". Бо вони справді мали за собою дійну корову, куди дійнішу, як оті всі на купу з УКГК. Панки з УКГК мали широку пельку, багато націоналістичної демаґоґії, але людей не мали. Будка й інші з ним — мали людей. Бо в той час величезна робітнича та фармерська маса стояла при грекокатолицькій церкві. А через гріхи до доларів дуже простий і легкий шлях.

Тільки ми зовсім не хочемо тут давати заслуг епископові Будці за його здібности, бо у него їх ніколи не було. Будка — це собі справжня будка, в яку заховувалися спритні політикери й з неї устами Будки робили політику, а ще більше політику долярохапну.

В перших роках війни був у Будки "доктор" Сушко, який винайшов лік для зруйнованого війною "старого краю" в "повоєнному фонді", що його було зібрано кілька тисяч і ніхто не знає де він подівся. Пізніше, власне за часів тої "народної ради" редактором "Канадійського Русина" був "соціяліст", знаний на заході Канади соціяліст з атабаського ріл-естейтського бизнесу.

Ми певні, що єпископ Будка здібнішого суфлера ніколи перед тим не мав.

"Укр. Народна Рада" працювала одночасно з Укр. Кан. Горож. Комітетом. Отже тут "не

можна сказати, що делеґація до Парижу була перша дія долярохапної перезви, а “народна рада” з своїми “сиротами Івасями” — була друга дія. Ні, це була одна дія, яка, кожна з інакшими акторами відбувалася одночасно на перегородженій на двоє сцені. “Народна рада” кликала складати жертви й на делеґацію до Парижу й на “рятування старого краю” й на “сироту Івася”. Вона стала УКГК впоперек дороги. Бо коли “Укр. Голос” і Укр. Кан. Горож. Комітет, звивалися, як вюни, щоб дістатися до людей із своїми кличами, то “народна рада” дала наказ попам і старшим братчикам, а ці з церковних амбон вдарили по гріхах, по “ближніх своїх”, мовляв, “хто дає тому воздасться сторицею” — й поплили зелені до “народної ради”.

Як не кричав, як не лаявся, як не пятнував “зрадою народної справи” такої роботи “Укр. Голос”, то “рада” трималася свого й через “Кан. Русина” та через церкви й мітінґи казала гроші давати тільки до “народної ради”, а не до Укр. Кан. Горож. Комітету, якого вона прозвала нелеґальним, самозванчим і т. д.

Якщо “Укр. Голос” і Укр. Кан. Горож. Комітет воювали кличами на “широку скалю” — про “рятування цілої вітчини від Польщі й Москви”, то греко-католицька “народна рада” більше дбала про вдів і сиріт Івасів в тій “вітчині”, тобто не про її визволення, але про “відбудову руїни”. Даремно переконував цих конкурентів “Укр. Голос”, що краще збирати гроші на визвіл краю, а тоді, як матимем державу, то нам не потрібно буде сушити собі голови сиро-

тами та вдовами, бо про них подбає держава, але він цими арґументами доларохапних політикерів з "народної ради" не переконав. Вони знали: вдовами й сиротами краще апелювати за доларами, як цілим краєм. А розходилося ж тут тільки про долари — то хіба не все одно, чим за ними апелювати.

Будка почав по вічах (в Едмонтоні) проголошувати, щоб люди жертвували навіть збіжжя, одяг, різні речі, а він "зафрактує шифу" й повезе нею все те до Галичини сиротам.

Багато тисяч доларів зібрала та "народна рада" й всі вони, за дуже малим винятком, залишилися канадським сиротам й то вусатим, які війни й не бачили, які керували тою другою відміною жовтоблакитної перезви.

* * *

Ми вже, починаючи цей опис, зазначували, що не будемо голословними, що будемо покликатися на ті документи, що їх, збираючи долари, друкували різні ті жовтоблакитні доларохапні комітети у своїх орґанах. Тому, коли ми писали про "українську делеґацію в Парижі" чи до Парижу, ми покликалися й цитували "Укр. Голос", як орґан Укр. Кан. Горож. Комітету. Близько до того комітету стояли "Канадійський Фармер" і "Ранок". Ми на них не покликалися, бо вони були тільки додатками, причепами тої політики, хоч редактор "Кан. Фармера" був членом екзекутиви УКГК.

Коли ми зараз беремося до "Укр. Народної Ради" — то беремо перед себе "Канадійського Русина". Вже в першому його числі з 1919 року бачимо поклик: **"Коляда Галицького Сироти**

Івася". Послухайте ж, якого "лазаря" затягнув "Кан. Русин" про того бідного Івася сироту:

> **Маленький Івась в Канаді буде тішитися орішками, чобітками, теплим одінням і ласощами, яких мамуня перед ним наставить, підчас коли такий самий другий маленький Івась там далеко в галицькій хатині буде лебедіти, трасучись від зимна: Мамо, я голоден. Мамо дай хліба, мамо дай хоч кусочок, бо я дуже їсти хочу. Мамо, чи се нині коляда? Мамо, а коли наш тато вернуть? Мамо, мені зимню, я змерз, змерз дуже... І бідна українська мати, не думайте, що розплачеться так, як ми тут в Канаді над її долею плачемо. Но ні. Вона не буде плакати, бо вже всі сльози давно виплакала. Вона візьме свого малого Івасика на руки, стане завивати його посинілі ноги драними онучами і так буде його потішати: "Цить синку, цить Івасику. Хліба нема, але може завтра буде. Тато пішов Львова від поляків відбирати. Як відберуть, то вернеся, хліба принесе... Цить синку, не плач..."**

І так через серце, через почуття добиралися попи до людських доларів.

Далі описується, як то тато загинув під Львовом, а маленький Івась буде панщину робити, а тому:

> **"Канадійський Український Горожанський Комітет у Вінніпегу збирає коляду для маленького галицького Івася сироти. ТРЕБА ЧВЕРТЬ МІЛІОНА, А ТРЕБА СЕЙЧАС! Ляхи в Америці збирають 10,000,000 доларів на нагайку на Івасеві плечі. Хто збере скорше?**
>
> **Коляду належить слати на адрес:**
>
> **Canadian Ruthenian**
> **590 Pritchard Ave.,**
>
> **Христос Раждається!"**
>
> ("Канадійський Русин" 1 січня 1919 р.)

Це перші поклики підписував якийсь "Канадійський Український Горожанський Комітет", який від комітету "Укр. Голосу" різнився тим, що тамтой на перше місце ставив **"Український"**, а цей на перше місце ставив **"Канадійський"**. Люди говорили тоді, що ставлячи "Канадійський" перед "Український" — Будка хотів в цей спосіб підреперувати свою пошарпану льояльність до "новоприбраної вітчини".

В такий спосіб апелювалося за грішми. Такі, або подібні поклики містив "Кан. Русин" в кожному числі. Такий спосіб аґітації за доларами більше впливав на звичайного несвідомого чоловіка, як поклик на рятування цілого краю.

В тому самому числі "Кан. Русин" придумав ще таку штуку:

> **"В ПОСЛІДНІХ ЧАСАХ ДО РЕДАКЦІЇ "КАНАДІЙСЬКОГО РУСИНА" ПРИХОДИТЬ БАГАТО ЛИСТІВ, ЩОБ ЗМІНИТИ НАЗВУ КАНАДІЙСЬКИЙ РУСИН НА КАНАДІЙСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ".**

З цього ми бачимо, що "Кан. Русин" навіть свою назву змінив не самовільно, але під натиском своїх читачів, які почували себе українцями, а не русинами. Але "Кан. Русин" і на цьому постановив заробити доларів, мовляв, ми заряджуємо голосування над тою справою й кожний голос коштує долара на сироту Івася. Отже: збирайте долари й засилайте голоси разом з ними, щоб вирішити, чи ми є **українці** чи **русини?**

В слідуючому числі "Кан. Русина" вміщені **"новорічні желання Преосвященного Епископа всім нашим дорогим вірним з новим роком мир**

о господі і архиєрейське благословеніє", а в тому благословенію поклик:

"До діла, братя!... Все, що хто може повинен дати" для сироти Івася.

В тому ж числі "Кан. Русина" з 8 січня 1919 року є довга редакційна стаття під довгим наголовком: **"Чому кождий канадійський українець повинен сейчас жертвувати все, що може на чверть міліоновий український фонд".**

В тій статті перш всего вказується на чехів, які то вони жертволюбиві, як вони дають не десятину, а цілу половину на "народний фонд":

> **"Коли чех мав на рік 1,000 доларів доходу, то з того лишав собі 500 а давав на чеський народний фонд 500. І так робив кождий чех від зарібника до міліонера".**

А поляки, так ті ще й чехів перегнали у своїй щирости:

> **"Приміром знаємо, що в старім краю поляки не лиш повіддавали свою готівку на "Польськи Скарб Народови", але повипродували навіть дамашню срібну і золоту посуду, польські жінки повіддавали на "Скарб" свої дорогі прикраси, перстені, ковтки, перли й дорогоцінні камені".**

Ну й як ти після цього встоїш, щоб не дати на "сироту Івася" чи на той "чверть мільйоновий фонд"? Тимбільше, що в тій статті далі описувалося, як поляки й чехи здобули собі за гроші самостійність і позволення бити українців:

> **"Се все гроші роблять. А поляки їх мають і все ще нові міліонові фонди збирають, тому їх правда всюди. Чи треба ще Канадійським Українцям до-**

кладніше пояснювати, на що ми збираємо чверть-міліоновий фонд в Канаді?" ("К.Р." 8 січня 1919 р.)

З цього виходило б, що "чверть-мільйоновий фонд" не має нічого спільного з "фондом на сироту Івася", бо цей має за мету допомогу сиротам, а тамтой вже дбає більш про справи цілого краю. І цікаве, що коли під новорічним покликом підписаний "Канадійський Український Горожанський Комітет", то під другим покликом, під "чверть-мільйоновим фондом" нема нікого підписано. Але обидва поклики кажуть, щоб гроші посилати на адресу "Кан. Русина".

"ВШИСТКО ЄДНО".

Та вже в "Кан. Русині" з 15 січня 1919 р. довідуємося, що "чверть-мільйоновий фонд"*) і "фонд сироти Івася" — то "вшистко єдно". В тому числі п. н. **"На чвертьміліоновий український фонд в Канаді (на делеґацію, світову пресу і т. д.) з коляди для Івася з Вінніпеґу" — поквітовано $461.**

Так то бідний "сирота Івась" забув за маму, за те, що він голодний і холодний, забув про тата під Львовом та розгорнув своїм фондом широку політику. Тут і чверть-мільйоновий фонд" і "делеґація" — не сказано яка, паризька, чи якась інша? — і **світова преса** та ще "і

---

*) "Чверть міліоновий", "чвертьміліоновий" чи "чвертьміліоновий"? — "Кан. Русин" сам не однаково писав, бо майже кожного разу інакше. В цитатах ми притримуємося стилистики "Кан. Русина", а самі вважаємо за правильне "чверть-мільйоновий".

т. д." Що це за світова преса — також не вияснено.

Починаючи з того числа "Кан. Русина" майже в кожному дальшому числі під тим самим наголовком поквітовується на цілу сторону численні жертви організацій і поодиноких осіб на ці різні фонди, включаючи й **"світову пресу"**, а опікуном над всіма ними є "галицький сирітка Івась". Ніколи той бідний сирітка не сподівався, що йому прийдеться відогравати в Канаді таку велику ролю в жовтоблакитній доларохапній перезві.

В "Кан. Русині" з 29 січня 1919 р. вміщено на першій стороні чорним шрифтом таку заяву:

"В СПРАВІ ЧВЕРТЬ МІЛІОНОВОГО ФОНДУ

На численні запити, які дістаємо в справі "Чверть-Міліонового Фонду" збираного при "Канадійськім Русині", не можучи відповідати на кожний запит зосібна, мусимо зробити слідуючу заяву: — Чверть Міліоновий фонд збираний при Канадійськім Русині не має нічого спільного з Фондом збираним при Українськім Голосі на імя п. Войценка на Канадійську делеґацію до Парижа, як рівнож не має нічого спільного з тою делеґацією, АНІ ВЗАГАЛІ З ЖАДНОЮ ИНШОЮ САМОЗВАНЧОЮ ДЕЛЄҐАЦІЄЮ, О СКІЛЬКИ НЕЮ НЕ БУДЕ ДЕЛЄҐАЦІЯ АКРЕДИТОВАНА УКРАЇНСЬКИМ ПРАВИТЕЛЬСТВОМ В КИЇВІ.

За "Чверть-міліоновим Фондом СТОЇТЬ НАШ ЕПИСКОП І НАША ЦЕРКВА І СЕ Є ПОВНОЮ ЗАПОРУКОЮ, ЩО СЕЙ ФОНД БУДЕ УЖИТИЙ НА ТУ ЦІЛЬ, НА ЯКУ ВІН ПРИЗНАЧЕНИЙ. По мировій конференції, коли доля України буде рішена буде оголошений повний рахунок з кожного цента Фонду".

Таке загадочне призначення було того фонду. З "сироти Івася" пани й попи почали зсуватися на "чверть-мільйоновий фонд", на делеґацію, на "світову пресу", а потім сказали, що "ніяка самозванча делеґація" нічого з того фонду не дістане без потвердження київського уряду, а тимчасом... тимчасом ми не будемо забігати наперед..., тимчасом великими буквами далі в кожному числі "Кан. Русина" проголошувано:

"Українці! Не забувайте, що Чверть-міліоновий фонд з Канади мусить бути зібраний! Наші братя за морем вже числять на певно, що цей фонд буде зібраний на час! Не заведім їх!" ("Кан. Русин" з 29 січня 1919 р.)

От і "слава тобі, господи", сказано ясно, що цей фонд збирається для братів за морем. А тамті вже знають, що треба з ним зробити, як втерти сльозу "сироті Івасеві". Треба зібрати той фонд на час, хоч часу ці долярохапники не визначили.

В "Кан Русині" з 1 січня ми бачимо виразно, що фонд збирається на те, щоб "маленький Івась там далеко в галицькій хатині", який так жалібно благав в мами: "мамо дай хліба, мамо дай хоч кусочок, бо я дуже їсти хочу... Мамо, мені зимно, я змерз, змерз дуже"—отже збирається той фонд на те, щоб тому "Івасеві сироті" дати хліба, одежину" і т. д., а 29 днів пізніше бачимо, що аж по мировій конференції довідаєтеся куди той фонд пішов, що той фонд може піти навіть на делеґацію до Парижу, якщо вона буде "акредитована" урядом з Києва і т. д. Одним словом — будьте люди спокійні,

бо за тим фондом стоїть "наш Епископ і наша церква".

Коли побачили ці доларохапні панки, що того фондуназбиралося таки досить багато й що далі він напливає, то почали свататися до него більшим гуртом, який нарешті оформився в так звану "Українську Народну Раду в Канаді".

ЯК НАРОДИЛАСЯ "УКРАЇНСЬКА НАРОДНА РАДА В КАНАДІ".

"Українська Народна Рада в Канаді" народилася тоді, коли вже "сирота Івась" мав таки поважну суму грошей. Сталося так, що не вона народилася для збирання грошей, але самі гроші її народили, або, як то кажуть — пристала у прийми на готові гроші.

І паки рече "Канадійський Русин" з 5 лютого 1919 року:

> **"Вінніпеґеський з'їзд скликаний преосвященим кир Никитою стае епохальною подією в історії української еміграції в Канаді... З'їзд радив через два дні (29 і 30 січня)... Заснования Української Народньої Ради в Канаді, якого довершено на сім з'їзді, робить сей з'їзд епохальною подією в історії української еміграції в Канаді".**

Так народилася та "народна рада", за якою потім "била себе в груди й плакала громада".

З'їзд, каже "Кан. Русин", був дуже чисельний, бо **"цілий Схід був заступлений світлійшим о. Д-ром Редкевичем".** Це показує не тільки, який "чисельний" був той з'їзд, але й хто на нему так "чисельно" "заступав 500-тисячну українську еміґрацію в Канаді", що аж зробив його "епохальним". Були на нему переважно

греко-католицькі попи, які одні других заступали так, як "цілий Схід заступав" піп Редкевич. Був на нему атабаський соціяліст та гурток політиканів, яким трудно було погрітися коло Укр. Кан. Горож. Комітету.

В тому ж числі "К. Р." подані тісніший й ширший "Народний Комітет" і "Центральний Комітет" тої "Української Народної Ради", а в кожному з них на першому місци стоїть епископ Будка, а на третьому згаданий нами вже "соціяліст" з атабаського бизнесу.

Як народилася "Українська Народна Рада в Канаді", то зразу ж взялася до праці з Івасиковим фондом. Гроші напливали, в кожному числі "Кан. Русина" майже ціла сторона була заповнена списом жертводавців. То ж не дивно, що Укр. Кан. Горож. Комітет дуже сердився, виклинав "зрадників", що виступили з нього й прилучилися до "народної ради".

Може декому тепер стане дивно, що в людей тоді були гроші, які вони так щедро жертвували. Так, тоді в людей були гроші. Капіталісти заробляли на війні. Кількасот тисяч робітників з Канади випроваджено було на війну, а тут треба було виробляти амуніцію, поживу, бо треба було цілу ту армію озброїти, одіти, прогодувати. Тоді робітник в Канаді не смів ходити без роботи, тоді була конскрипція робітників і кого спіймали, що не працює, то або забирали на війну, або гостро карали. Кожний мусів працювати.

З другого боку, українців, через австрофільську політику Будки й цілої жовтоблакиті, вважали в Канаді ворожим елементом ("alien ene-

my's"). Їм відобрали горожанські права, а потім поширено було чутки, що сконфіскують їхні маєтки, головно готівку в банках. Українські попи й політикери цього не заперечували, їм було це на руку, вони зарядили різні збірки, щоб бува людські гроші не пропали в канадських банках. Кромі долярохапної перезви УКГК і УНР, тобто крім "на делеґацію до Парижу" й "для сироти Івася", збирали ще поважні суми на "митрополичу бурсу" в Сейнт Боніфейсі, на інститут "Просвіти" у Вінніпеґу, на сиротинець в Йорктоні й на інші цілі.

Побачивши, що гроші так рясно напливають, пани, властне попи з "Кан. Русина" рішили створити в Канаді навіть "український банк".

"Кан. Русин", використовуючи поголоски, що гроші "ворожих чужинців будуть поконфісковані", почав ще їх більше сам роздувати, мовляв, чоловік десять літ гарував, а тепер **"він був би дуже щасливий, як би міг спокійно бодай ніч переспати, що його весь той гірко запрацьований гріш зовсім не пропаде. Дожилисьмо тої переломової хвилі, де чоловік стає чоловікові вовком"** ("Кан. Русин" 12 лютого 1919 р.).

З цьої ж нагоди почав кликати, щоб **не чекати аж злодій вкраде коні й тоді стайню замикати,** але братися до роботи зараз, бо **"наш невтомний Преосвященний Владика поробив старання і заходи серед католицьких анґлійців, щоби в сій послідній хвилі дістати чартер на українську банкову інституцію в Канаді..."** А тоді **"скінчиться журба наших людей, що ро-**

бити з грішми". ("К. Р." з 12 лютого 1919).

Немає тут спромоги зацитувати всього того, що писали, постановляли та плянували тоді ці жовтоблакитні долярохапні комітети в Канаді. В кожному числі "Кан. Русина" були нові пляни, нові поклики, нові заяви, а всі вони тісно були повязані з долярохапною перезвою для "сироти Івася", на **"світову пресу"** та інші фонди.

12 лютого 1919 року "Кан. Русин" закладав "український банк", а 19 лютого ЦК Укр. Народ. Ради проголошував вже під великим наголовком на цілу першу сторону **"петицію"** до канадського уряду, щоб позволив йому **"вислати поживу і переодівок для терплячого населення Східної Галичини".**

З цьої петиції виходило б, що ЦК тої "Укр. Нар. Ради" має вже десь на складі ту "поживу та переодівок", треба тільки, щоб канадський уряд позволив все це вислати до Галичини й забезпечив, щоб вона не попала у ворожі аліянтам руки (німцям?).

З "Кан. Русина" з 5 березня довідуємося, що "Укр. Нар. Рада в Канаді" **дістала таке позволення.** Там же довідуємося, що **"ЦК УНР назначив п. Г. А. Мекі, адвоката і посла до мініяльного парляменту з Едмонтону, своїм заступником в Оттаві. Всі комунікати від Канадійського Правительства пересилає п. посол Мекі впрост до ЦК УНР у Вінніпеґу".**

Значить, ЦК УНР встановив "дипльоматичні звязки" з канадським урядом, призначивши до Оттави свого "амбасадора", який має пересила-

ти від "ради" до уряду й від уряду до "ради" різні "комунікати", "ноти" та взагалі робити різні урядові "пертрактації".

В тому ж числі посол Мекі повідомляє "раду" телеґрафічно, що канадський уряд повідомив каблеґрамою Роберта Бордена, канадського премієра в Женеві, щоб уряди аліянтів **"дали охорону Вашій посилці поживи й одіня до Галичини і до українських воєнних плінників в Італії".** ("Кан. Русин" 5 березня 1919.)

Тут же ЦК УНР кличе українське населення Канади **"сейчас по усіх усюдах зачати збірку на Чверть Міліоновий Фонд... збирати муку, збіжжя і одежу для старого краю".**

В тому покликові говориться, що коли б мали на місцях якусь перешкоду, то щоб негайно дали знати до ЦК УНР, а **"ми, в такім разі зараз дамо про се знати до Отави"**, тобто до амбасадора Мекі, а цей до уряду...

От, як то "ми" тоді "добре стояли"! В тому ж числі "К.Р" повідомляється, що ту УНР поширено вже на цілу Канаду. **"Се є для нас радісна вістка, яка свідчить, що наша народна душа в Канаді стремить всіма шляхами до єдности"...** Розуміється, говориться тут про душу, а мається на увазі долари.

Дбаючи отак про "народну душу", що "всіма шляхами стремить до єднання", ЦК УНР — (УНР просимо не змішувати з петлюрівською "Українською Народною Республикою" — ця УНР нічого іншого, як "Українська Народна Рада" в Канаді) не забував про Укр. Кан. Горож. Комітет та про українську делеґацію до Пари-

жу. Ми ще раз пригадуємо нашим читачам, що читаючи про долярохапні діла УНР, треба памятати, що за "перегородженою стіною" на тій самій сцені одночасно йде друга половина тої самої дії долярохапної перезви, в головних ролях якої виступають члени Укр. Кан. Горож. Комітету з "Укр. Голосу". Тому то,,радуючись, що "народна душа"... "стремить всіма шляхами до єдности", ЦК УНР не забуває про своїх конкурентів — УКГК і "Укр. Голос" — і от в "Кан. Русині" з 5 березня 1919 року ми читаємо дослівно такий "комунікат" в українській і анґлійських мовах (тоді чужинецькі ґазети мусіли друкуватися у двох мовах для цензури):

"ПЕТРУШЕВИЧ І МЕҐАС ПОЇХАЛИ НА ВЛАСНУ РУКУ.

КАНАДСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО НЕ ДАЛО ЇМ ЖАДНОЇ АВТОРИЗАЦІЇ.

Всі заяви в пресі се їх власна справа.

Вінніпеґ, 1 марта. — Центральний Комітет Української Народної Ради в Канаді дістав з Отави слідуючу комунікацію в справі так званої делеґації до Парижу.

Отава, Онт. 26 лютого 1919.

До
Української Народної Ради в Канаді
Вінніпеґ, Ман.

"В справі Юзифа Меґаса і Івана Петрушевича Канадійське правительство не дало сим людям жадного уповноваження і то безуслівно. Вони не є акридитовані. Оба сі люди прийшли до Отави і постаралися о пашпорти. Поза тим Канадійське правительство не зробило нічого більше і навіть відмовило дати їм поручаючого листа. Всяка заява,

яка появилася в ґазетах, зроблена ними на власну руку. Я дістав цю інформацію від самих міністрів.

(Підписано) Г. А. Мекі, посол до домініяльного парляменту.

Такими "всіма шляхами стреміла до єднання народна душа" лідерів долярохапної перезви. Лідери греко-католицизму не тільки раділи всім невдачам греко-православних "в боротьбі за національне визволення", але вони їм ще й підставляли ногу на кожному кроці. Табор з "Укр. Голосу" не залишався в довгу й відплачувався своїм противникам тою самою міркою. Чому? Бо ця їхня боротьба **мірялася тільки доларом.** Долар був у них і є тою маґнітно-притягаючою силою, що об'єднував їх і роз'єднував, мирив, знову сварив, складав і розкладав. Це побачуть читачі з дальшого опису, а зараз за найкращий приклад може послужити хоч би заява трох членів самого таки Укр. Кан. Горож. Комітету. Цю заяву вмістив "Кан. Русин" з 26 лютого й ми вважаємо, що її слід навести тут повністю, як взірець сварки між тими "патріотами" за те, хто має збирати долари. Ось вона:

ЗАЯВА ВІД ЧЛЕНІВ ЕКЗЕКУТИВИ УКРАЇНСЬКО-КАНАДІЙСЬКОГО ГОРОЖАНСЬКОГО КОМІТЕТУ

"З огляду на те, що від послідніх кількох тижнів панове Арсенич, Боянівський та Войценко містять в Українськім Голосі та Канадійськім Фармері провокаційні заяви в імени Українсько-Канадійського Горожанського Комітету, та в імени сегож комітету ведуть шкідливу роботу для Українського народа в Канаді і в старім краю, —

ми, низше підписані, члени Екзекутиви У. К. Гор. Комітету, заявляємо слідуюче.

В СПРАВІ ЗАЯВ
У УКР. ГОЛОСІ
І КАН. ФАРМЕРІ:

1. — Ані п. Арсенич, ані п. Боянівський, ні п. Войценко, не мають ніякого права робити яких небудь заяв в імени Укр. Канадійського Горожанського Комітету без відома і уповажнення сего Комітету.

2. — Всі заяви висше згаданих панів, які появилися в двох послідніх числах У. Голосу і К. Фармера не були заявами Укр. Кан. Горожанського Комітету, бо були поміщені без відомости і згоди Комітету, а навіть без відомости Еґзекутиви.

3. — Ми, низше підписані члени Еґзекутиви Укр. Кан. Горожанського Комітету, констатуємо, що заяви панів Арсенича і Боянівського поміщені в У. Голосі і К. Фармері є особистим чином сих панів, обчисленим на те, аби поширити між народом баламуцтво, незгоду і сварні в тій цілі, аби пошкодити збірці Чверть Міліонового Фонду; — і через те просимо загал уважати заяви згаданих панів як їх особисту справу.

В СПРАВІ Т. ЗВ.
ДЕЛЄҐАЦІЇ:

1. — Ми нище підписані хотяй і є членами Екзекутиви У. К. Горожанського Комітету, не знаємо нічого про висилку п.п. Ферлея і Меґаса до Оттави в імени і за гроші сего комітету, ані не знаємо нічого про висилку п.п. Петрушевича і Меґаса до Европи, котрі мали виїхати за гроші зібрані п. Войценком в імени У. Кан. Горожанського Комітету.

— (Нам як членам Екзекутиви, п. Арсенич не хотів дати ніякого вияснення і про все ми довідувалися аж з часописий).

2. — Ми, низше підписані члени Екзекутиви У. К. Горожанського Комітету, стверджуємо факт, що п.п. Меґас і Петрушевич поїхали до Европи не як делеґати українського народу в Канаді, а навіть не як делеґати У.К.Г.К., а як зовсім приватні люди, бо:

а) вони поїхали без ніяких припоручень від українського народу в Канаді, а навіть без припоручень У. К. Горожанського Комітету і над їх акцією ніхто не має найменшої контролі.

б) Вони поїхали без відома У. К. Горожанського Комітету, а навіть без відома нас як членів Екзекутиви сего Комітету

в) Хто і яким правом дав сим панам гроші на дорогу і що сі пани будуть робити в Европі, У. К. Горожанський Комітет не знає, а навіть не знаємо ми, члени Еґзекутиви сего Комітету.

3. — Ми не маємо нич проти виїзду пп. Петрушевича і Меґаса до Европи, як приватних людей, однак довідавшись з анґлійської преси, що вони поїхали і репрезентують себе як делеґати цілого українського народа в Канаді, ми як члени Еґзекутиви, ще раз заявляємо, що вони поїхали без відома У. К. Горожанського Комітету і без відома цілої Еґзекутиви, тому ми низше підписані, не беремо за їх роботу в Европі в укр. справі найменшої відвічальности на себе.

4. — Ми, низше підписані, стверджуємо сей факт, що п. Арсенич, як предсідатель У. К. Горожанського Комітету на засіданню Еґзекутиви відмовивсь і не хотів нам, як членам Еґзекутиви, дати якінебудь пояснення про те, що робиться в імени Комітету.

В СПРАВІ
ФОНДІВ.

1. — Ми, низше підписані, стверджуємо факт, що помимо ухвали і виразного бажання зборів У. К. Горожанського Комітету, аби гроші зібрані п. Войценком при У. Голосі і К. Русином, були передані Комітетом на руки трох людей, і помимо нашого домагання на засіданню Еґзекутиви, сего не сповнено, а п. Арсенич, відмовляючися дати якенебудь справоздання, жадав безуслівної передачі фондів в руки одного чоловіка, п. Войценка, — Канадійський Русин мав право відмовити сему домаганню.

2. — Ми, низше підписані, члени Еґзекутиви У. К. Горожанського Комітету, по розслідженню справи, переконались, що всі фонди зібрані К. Русином на українську справу, Канадійський Русин передав Українській Народ-

ній Раді, яка зістала вибрана на з'їзді цілої провінції Манітоби.

3. — Ми, низше підписані, заявляємо, що ми, будучи членами Еґзекутиви У. К. Гор. Комітету, не знаємо ані про стан каси, ані про видатки, які поробив пан Войценко, без нашого відома і без відома Комітету, хотяй збори Комітету виразно домагалися справоздання з діяльності і видатків Еґзекутиви, а в разі спротиву третини членів Екзекутиви, припоручили Еґзекутиві вдаватися перед збори цілого Комітету.

⁂

Ми уважали за свій обовязок представити ширшому загалови як справа в дійсности мається, щоби нарід знав і міг про справу виробити собі свій осуд.

Члени Екзекутиви Укр. Кан. Горожанського Комітету,
Петро Рута, Теодор Стефаник, Іван Слюзар.

("Кан. Русин", 26 лютого 1919.)

Така "солідарність" була тоді між цими двома таборами жовтоблакитників. Сварилися, що називається, до зубів, "укрнаррада" підставляла ногу Укр. Кан. Горож. Комітетові, а цей її відплачувався тим самим. Так "будували власну державу" українські пани в Канаді. Видумували кожний свої кличі, визначували кожний з них свої лінії, але всі вони вели до одної й тої самої мети — до доларів.

"Кан. Русин" з 19 березня 1919 р., допомагаючи далі цьому "державному будівництву", вмістив ще редакційну статтю під п'ятьома великими наголовками на три колюмні такого змісту:

"УКРАЇНСЬКИЙ КАНАДІЙСЬКИЙ ГОРОЖАНСЬКИЙ КОМІТЕТ У ВІННІПЕҐУ РОЗБИВСЯ.
БІЛЬШІСТЬ ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ РАЗОМ З РЕПРЕЗЕНТАНТАМИ ДВАНАЙЦЯТИ УКРАЇНСЬКИХ ТОВАРИСТВ У ВІННІПЕҐУ НЕ ГОДИТЬСЯ З РОБОТОЮ САМОЗВАНЧОЇ ЕҐЗЕКУТИВИ.

КАСІЄР КОМІТЕТУ, ВОЙЦЕНКО, НЕ ХОЧЕ ДАТИ СКОНТРОЛЮВАТИ КНИЖОК КОНТРОЛЬОРОВІ КОМІТЕТУ П. БОДНАРОВІ.
ТАК ЗВАНІ "ДЕЛЕҐАТИ" ПЕТРУШЕВИЧ І МЕҐАС ВЗЯЛИ ВЖЕ ТРИЙЦЯТЬ ТИСЯЧ ФРАНКІВ ($7,000,000), А ВОЙЦЕНКО КРИЧИТЬ, ЩОБ ЩЕ ДАВАТИ.
УКРАЇНСЬКА НАРОДНА РАДА В КАНАДІ ПОСИЛАЄ ГРОШІ ВПРОСТ ДО ПАРИЖА НА РУКИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РАДИ В ФРАНЦІЇ.

В самій статті говориться, що були скликані збори Укр. Кан. Горож. Комітету на 11 березня 1919 р., що керівники УКГК повідомили про це представників тільки 3-ох товариств, замісць 12-ох товариств (мова мабуть йде про ті товариства, що гуртувалися довкола греко-католицької церкви під проводом еп. Будки), що навіть представників цих 3-ох товариств повідомлено в останній хвилі, але не дивлячись на такий маневр — на збори УКГК прийшли всі представники цих 12-ох товариств **"як один муж"**, каже "Кан. Русин", радіючи, що йому вдалося перехитрити лідерів з УКГК.

Далі в тій редакційній статті "Кан. Русин" оповідає, як

> **"Того самого дня (як мали відбутися збори УКГК) по полудні п. І. Боднар, касієр звісного анґлійського банку будучи вибраний контрольором Українського Канадійського Горожанського Комітету вдався до Українського Голосу до п. Войценка і попросив його, щоби сей дав йому до сконтролювання касові книжки з фондів зібраних на імя Войценка. П. Войценко крутився й викручувався як міг, але вкінці припертий до муру п. Боднаром, заявив, що книжки не дасть контролювати, заслоняючись якимись секретами. П. Боднар, почерез руки котрого проходить денно по кількадесять тисяч до-**

ларів в банку, зовсім не хотів повірити в потребу секретів в грошевих справах, особливо там, де розходиться о народні гроші, і сейчас повідомив про це членів Комітету".

Коли ж зібралися вечером, говориться далі в тій же статті, члени УКГК на збори, то його провідники зробили великі очі, побачивши, що прийшли й ті, кого вони не повідомляли. Голова УКГК відмовився дати звіт, замкнув збори й заявив, що **"більше сих членів на жадні засідання кликати не буде".**

Так, каже далі "Кан. Русин", ці члени пішли до іншої салі, відбули там засідання й проголосили, що Укр. Кан. Горож. Комітет розбився, хоч він після того довго ще існував та гроші збирав — так само як "Укр. Народна Рада".

Читаючи це, читач готовий подумати, що люди цих двох таборів були найзапеклішими ворогами, що вони одні других, як говориться, обминали десятою вулицею. Ні, так страшно не було. Лідери цих таборів справді пересварили між собою, головно на фармах, людей переважно релігійних — греко-католиків і православних, але самі вони посміхалися з тої перезви й на ділі між собою не сварилися так, як на папері.

Бо хоч на зверх вони, як здавалося, були найзапеклішими ворогами, хоч називали вони одні других брехунами, міняйлами і т. ін., то як тільки ці дві формі доларохапної перезви почали завмирати, всі вони зараз же **обєдналися** в так званому "українському червоному хресті" й розпочали з подвійною

енерґією спільними силами нову долярохапну перезву.

Не закінчилася ще кампанія за долярами "укр. черв. хреста" — як вони негайно обєдналися під проводом спекулянта Боєра з Монтреалу в поході за одним мільйоном долярів, що вони його постановили у формі позички здерти з українських робітників і фармерів в Канаді. Провалилася кампанія боєрівщини (її розбили українські робітники, що почали вже масово єднатися довкола "Укр. Роб. Вістей" й у своїй орґанізації ТУРФДім), вони спровадили до Канади нинішнього чуру епископа Хомишина, а тодішнього "міністра преси" Петрушевичового "уряду" у Відни — д-ра Осипа Назарука, всі знову — і греко-православні і греко-католики, і пресбитеріяни з "Ранка" й "незалежні" з "Кан. Фармера" — обєдналися під його керівництвом й пішли в наступ обєднаним фронтом за долярами.

Коли почали в березні 1919 року виходити "Укр. Роб. Вісти" й почали викривати цю долярохапну політику, то обидва ці табори як наваджені засичали на них одним голосом і обєднаним фронтом.

Проти свідомих, орґанізованих робітників, проти одинокої тоді української робітничої ґазети в Канаді — "Укр. Роб. Вістей" вони також пішли обєднаним фронтом, не перебираючи в засобах поборювання їх.

Пішли в рух провокаційні доноси до "власть імущих", заклики, брехні, очернювання. Про них можна б цілу книгу написати, але ми це лишаємо на боці.

НА СЛУЖБІ СВІТОВОГО КАПІТАЛУ.

Як і керівники їхньої безхребеної орієнтації в Парижі, так і їхні підспівувачі в Канаді всіма силами демонстрували перед капіталістами й їхніми урядами, що вони проти більшовиків, що вони проти країни Рад, що вони готові кожної хвилі "душу й тіло положити" в обороні капіталізму перед "більшовицькою навалою зі сходу". Вони пропонували й закликали французьких, анґлійських і канадських капіталістів зробити Україну порогом, який спинив би поширювання більшовизму зі сходу на захід, вони обіцяли кинути УГА з під Львова над Збруч, щоб спинити наступ Червоної армії в напрямі Угрощини, доказуючи, яка небезпека грозить капіталістам, коли Червона армія СРСР злучиться з Червоною армією Радянської Угорщини.

Вони з Канади допомагали старокраєвій жовтоблакитній буржуазії переконувати капіталістів, що українці є завзяті вороги більшовизму, покликаючись на Грушевського, Винниченка і ін.; вони, як і Панейко в Парижі, лучилися тут з русотяпами, зі всіма такими елементами, які мали марку заїлих чорносотенців. Так православні з Укр. Кан. Горож. Комітету вклякнули перед попами старого царського православія, перед епископом Александром, визнали його провід над своєю "національною" церквою.

"Укр. Народна Рада" лучилася з найреакційнішими елементами Канади, маніфестуючи на кожному кроці свою льояльність до капіталістів Канади. "Канадійський Русин", орґан еп. Будки, "католицька помийниця", як його тоді назива-

ли "Укр. Роб. Вісти", виписував слиняві чолобитні та славословія канадській "демократії" не тільки тому, щоб виправити пошарпану льояльність свого епископа, але й тому, щоб відмежувати себе від того революційного настрою трудящих українських мас, що почав тоді швидко між ними зростати. На сторінках тої "католицької помийниці" з 9 квітня 1919 р. бачимо рабську подяку консервативному послові доміняльного парляменту з північного Вінніпеґу Блейкові "за оборону епископа Будки в парляменті."

Ця рабська підлесливість "Укр. Нар. Ради" до канадських капіталістів закінчилася **"великою маніфестацією"** в салі "Індостріял Бюро", яка злопала $2,000 фонду сироти Івася. Але про неї ми скажемо нижче.

МІРЯЮТЬ БАРОМЕТРОМ ГРОШІ ДЛЯ "СИРОТИ ІВАСЯ".

Щоб скоріш підігріти доларохапний патріотизм серед своїх парахвіян, "укрнаррада" придумала **"барометр",** для вимірювання того фонду. "Укр. Голос" придумав **"золоту книгу"** для записування імен і назвиск жертводавців, а "Кан. Русин" придумав "барометр" — для доларохапного змагання.

Перший "барометр" на цілу сторону високий й поділений на 250,000 ("чверть-мільоновий фонд") вміщений був в "Кан. Русині" 26 лютого 1919 р. Вгорі над ним великими буквами напис: **"Як росте чверть міліоновий фонд",** а під ним підпис-пояснення такого змісту:

"Чорна лінія означає зріст фонду. Поділка має 250 крисок, з яких кожна означує одну тисячу доларів. Перше число на скалі 10,000 (десять тисяч доларів) ще не осягнене, а до 250,000 ще далека дорога. Тому не отягайтеся, а присилайте сейчас жертви та слідіть в кождім числі, як сей фонд буде зростати. Се нарід жервує для себе".

Однак "в кожному числі" той "барометр" не появлявся. Його бачимо ми ще у двох числах "Кан. Русина" — 12 березня й 2 квітня 1919 р. 12 березня чорна стрілка підтягнулася до 10 тисяч доларів, а 2 квітня підтягнулася до 11 тисяч і в кожному разі долярохапники з "Кан. Русина" скаржилися, що до 250 тисяч доларів **"ще далека дорога".**

Не тільки місцеві, канадські єпископи й атабаські соціялісти різними кличами про "сироту Івася" підтягали ту чорну стрілку "барометра" догори в напрямі 250 тисяч, але й "наші брати" з Европи допомагали їм скорочувати ту **"далеку дорогу".**

На замовлення з Канади перші почали підтягати ту стрілку "офіцери в італійському полоні", які вдалися до еп. Будки з розпучливим кличем: **"рятуйте".** В "Кан. Русині" з 15 квітня 1919 року бачимо ми того листа — **"рятуйте"** — за підписом д-ра Оліяна Комаринського, Нестора Смаль-Стоцького і інж. Романа Мєйського.

Вмістивши того листа, "Кан. Русин" від себе до него ще додав:

"Отак колись у Скутарі каралися наші славні запорожці в неволі бісурманській і з сльозами нарікали: "Ой нема, нема ні вітру, ні хвилі із нашої України".

Сто тисяч наших рідних братів гине в чужій неволі і кличе до нас: "Рятуйте".

Ось "сирота Івась", забувши, що сам голодний й холодний, почав дбати про інших: про полонених в Італії, про "світову пресу", про канадських вусатих сиріт, тільки не про себе. Сам він залишився тільки як долярохапний засіб.

20 липня 1919 року до редактора "Кан. Русина" зголосилися каблєґрамою три "сироті" з Парижа: М. Грушевський, Т. Савченко та Ісаєвич. Ось що вони телеґрафували, як оповідає нам "Кан. Русин" з 25 липня 1919 р.:

Редактор "Канадійського Українця" п. Роман Кремар одержав 20 липня слідуючий каблеграм з Парижа:

ПАРИЖ, 20 липня 1919.

КРЕМАР,

590 ПРІДЧАРД ЕВІНЮ, ВІННІПЕҐ.

"Зі згляду на теперішні серйозні обставини з'орґанізовано комітет оборони независимої України" в цїли боронення українських інтересів через інформовання французької і анґлійської преси. Посилайте сейчас літературу і фінансову поміч на адрес" (подано адрес Савченка) і підписно: М. Грушевський, Савченко, Ісаєвич.

Не тяжко відгадати, що й лист полонених офіцерів з Італії до еп. Будки, й повища каблеґрама "трох сиріт" з Парижа до Кремара — прийшли на замовлення з Канади. Мусіли ж пани канадські показати людям, що вони мають звязки з "сиротами" в Европі. Люди питали: "яким полоненим ви допомагаєте?" Ось вам і відповідь: "українським полоненим в Італії" — хоч ті полонені ніколи тої допомоги не дістали. Люди питали: "що то за якась світова преса, що

вимагає нашої допомоги?" Ось вам — маєте: "сам Грушевський каже вам, що то за преса".

А люди починали допитуватися все настирливіше, бо з Парижу наспіли вістки, що у Версалі віддано Сх. Галичину Польщі, що в самій "українській делеґації в Парижі стався "переворот", що ґраф Тишкевич "повалив" Сидоренка, прогнав Панейка, нагнав Грушевського і т. д, залишивши при собі для власної реклями тільки Савченка.

Ще вмістивши каблеґраму до Кремара з Парижу "Кан. Українець" — він до того часу вже "з'українізувався" — сказав, що ЦК "укрнаради" **"до тепер все висилав гроші до Парижа на руки добр. Савченка".** А кілька місяців тому назад бачили ми крикливу заяву тої самої долярохапної зґраї, що вона **ніякій делеґації цих грошей не дасть, бо це гроші сирітські,** хіба, аж "українське правительство в Київі її (ту делеґацію) акредитує". А зараз бачимо, що гроші висилають Савченкові.

Але положення після рішення Версальської "мирової" конференції почало погіршуватися і коло УКГК та коло "української народної ради". Барометр щез, кличі хоч появлялися на шпальтах "Кан. Українця" за долярами "на оборону Сх. Галичини" ("сирота Івась" почав хиріти й видно було, що незадовго він і ноги протягне), а слідом за "Укр. Голосом" почав і "Кан. Українець" благати людей: **"Не падаймо в зневіру" ("Хоч на разі українська справа в Парижі так, як би пропала, то се не значить, щоби вона пропала взагалі... Не тратьмо надії". —** "К. У." 1 серпня 1919 р.)

Хоч, як писали ми вже вище, "барометр" після 2 квітня 1919 р. на шпальтах "Кан. Русина" ("Українця") більше не показувався, заявивши останній раз, що від 11 тисяч до 250 тисяч доларів **"ще далека дорога",** то проте ми в сімох числах "Кан. Русина" нарахували ще поквітованих поверх 4,330 доларів. Це показує, що ця долярохапна перезва під благословенням еп. Будки зібрала поверх 15 тисяч доларів для галицького "сироти Івася", з яких він, "сирота Івась" ані цента не бачив.

Гроші збирала — а що "рада" з ними чи ними робила? — ніхто не знав, **бо нікому ніякого публичного звіту вона не давала.** Жовтоблакитники цього табору, викляли "Укр. Кан. Горож Комітет за те, що він не хотів дати звіту, **проте самі пішли за його прикладом і нікому не давали звіту з тих грошей, що самі збирали.** Один — одинокий раз написали 25 липня 1919 року, що вислали кількасот доларів Савченкові й на тому скінчилося. **Вже й друга коляда наближалася, а ніхто не чув, щоб хоч одного долара вислано до Галичини для "сироти Івася"** (мабуть тому, що його тато не відібрав від поляків Львова). Хоч проголошували, що кораблями вeзтимуть поживу й одяг до старого краю, хоч хвалилися, що отримали дозвіл не тільки з Оттави від уряду, але що отримали запевнення з Парижу від аліянтів, що вся та пожива буде точно доручена тільки "українському сироті", то проте **не вислали вони до старого краю й пари черевиків за ті тисячі доларів, що вони їх зібрали в Канаді.** Ніхто не знає, що сталося із зібраними поживою та одягом.

І це не тільки, що ніхто про таке не чув, але потім **сама та "рада" призналася, що ані зломаного цента не послала вона до Сх. Галичини для "сироти Івася",** устами якого вона так благала в людей доларів.

Всі ці гроші пішли на контрреволюцію, на протибільшовицьку агітацію, на агітацію проти визвольної боротьби трудящих мас Радянської України, на вибілювання себе, як бувших вірних слуг цісаря Франца Йосифа, перед канадською буржуазією. З тою метою нанято була за ті гроші "амбасадора" в Оттаві, з тою метою й за ті гроші їздили керівники тої "української народної ради" до Оттави, влаштовували різні "патріотичні" комедії у Вінніпеґу і т. д.

Щоб не бути голословним, чого зрештою ми уникаємо в цілому цьому описові, ми на цьому місци наведемо, хоч і дуже запізнений, фінансовий звіт тої "Української Народньої Ради в Канаді", чи пак її Центрального Комітету.

В днях 25 і 26 лютого 1920 року відбувся в митрополичій бурсі в Сейнт Боніфейсі другий з'їзд "укрнарради" і на ньому її Центральний Комітет дав фінансовий звіт, який чомусь аж два місяці пізніше — 1 травня 1920 р. був вміщений в "Кан. Українці". Ми його нище подаємо дослівно так, як вміщено його в тому орґані епископа Будки.

"СИРОТА ІВАСЬ" І ЙОГО ЧВЕРТЬ-МІЛЬЙОНОВИЙ ФОНД.

Зібрано на Чверть мільоновий фонд
до 25 січня 1920 р. $13,633.01

З членських вкладок......	389.00
Разом	$14,022.01

РОЗХОДИ:

Укр. Рада в Парижі на руки проф. Савченка ..	$ 472.90
Укр. Рада в Парижі на руки проф. Савченка ..	893.00
Канадська Делеґація в Парижі	445.78
Кошта сталої репрезентації в Оттаві	900.00
Розповсюдження книжки "Юкраїн" між анґлійцями в Канаді	500.00
Процес проти Борду Реґістр. чужинців у Вінніпеґу	500.00
Спеціяльна місія в Оттаві, май, червень і липень	1,500.00
Канцелярія і видатки орґанізації	374.50
Машина до копіювання відозв	166.50
Телеґрами й каблі	831.70
Українська Маніфестація у Вінніпеґу	1,925.41
Пропаґанда в анґлійській пресі в Канаді й Анґлії ....:................	651.88
Відзнаки Ради	372.75
Друки	190 75
Зворот коштів для колекторів	153.50
Пересилка книжок і літератури для полонених в Італії	115.00
Канадські Бонди Побіди	500.00
В касі	2,668.00
Разом	$14,022.01

МАЙНО:

Готівка в Касі	$2,668.00
Бонди	500.00
Разом	$3,168.00
Машинка для копіювання	166.50
Ґардероба справлена для хору в часі Маніфестації у Вінніпеґу	400.00
Відзнаки для Ради	372.75
Разом	$4,107.25

Такий звіт бачимо ми в "Кан. Українці" з 1 травня 1920 року з того фонду "сироти Івася" й чверть-мільйонового фонду. Цей звіт тільки підтверджує те, що ми писали, що **ані цента не дістав з тих тисяч доларів галицький "сирота Івас",** який так жалібно в різдвяні свята 1919 року, започатковуючи цю доларохапну перезву, благав лицемірними устами греко-католицького єзуїта: "мамо, я хочу їсти, мамо я змерз, дуже змерз" і т. д.

Перегляньте той звіт й переконайтесь — чи дістав, або чи післали сиротам до Галичини греко-католицькі єзуїти хоч одного долара? Не післали, вони самі вам про це кажуть навіть не зачервонівшись, що так безлично брехали перед людьми, що так кровавими слізьми українських сиріт і вдів апелювали до людей за тими доларами.

Обіцяли, що одяг та поживу посилатимуть. По цілій Канаді колектували. Дістали дозвіл від канадського уряду на вивіз цього з Канади, дістали запевнення від аліянтів, що все це буде доручене тільки українським сиротам і ані за цента нічого не післали — а кому й на що вони ці гроші видали?

Хоч той звіт говорить самий за себе, то проте він вимагає деякого пояснення не тільки для тих робітників і фармерів, що приїхали до Канади по війні, але й для тих, що були в Канаді в часі тої жовтоблакитної доларохапної перезви.

Візьмемо за порядком. Хоч від $14,022.01 (і один цент! — яка точність?) до 250 тисяч "дорога ще далека", то проте це є поважна су-

ма грошей. Як же та народна зрада ділила ці гроші й між ким?

Професорові Савченкові до Парижа $472.90 +$893.00=$1,365.90. Це після того, як та народна зрада запевняла, що **ніякій делеґації грошей не дасть.** Добрий махер був той Савченко —бо й від УКГК він діставав гроші, й з Сполучених Держав діставав гроші, й з Канади діставав гроші, й з каси делеґації діставав гроші та ще потім ґраф Тишкевич солоно платив йому. Мало на світі таких спритних "сиріт", чи то пак... "професорів", як той Савченко.

Дальша рубрика звіту каже, що якійсь "канадській делеґації в Парижі" дала народна зрада $445.78. Якій делеґації? Меґасові й Петрушевичові вона не дала. Яка ж там в Парижі була ще інша "канадська делеґація"? Був канадський премієр Роберт Борден та ще дехто з його міністрів — то невже ж та народна зрада підтримувала ту делеґацію фінансово? Невже ж Канада так збідніла, що аж "щирі українці" повинні були складати на допомогу її делеґації в Парижі? Та як би там не було — паризькі сироти злопали $1,811.68 з фонду "сироти Івася".

Кошти сталої репрезентації в Оттаві $900.00. Досить кругленька сума. Ми вже згадували, що то за "стала репрезентація" від "Укр. Нар. Ради" була в Оттаві. Був адвокат Мекі, посол домініяльного парляменту, якому було поручено вибілювати епископа Будку з австрійського патріотизму — все отой маніфест на початку війни наробив такого, а потім "Кан. Фармер" та греко-православні все підкидали своїх

пять центів, з чого Будка ніяк не міг викарабкатися, тому треба було аж в парляменті мати своїх людей. Одночасно через канадський парлямент і задніми дверима там, де цього "вимагали народні справи", за ці гроші провадилося аґітацію в уряді, а через нього на канадську делеґацію в Парижі в дусі — що **українці завзяті вороги більшовиків,** що **аліянти повинні допомагати українцям зброєю так, як допомагають полякам, а УГА стане до боротьби проти більшовиків.**

Тому, що ми зачепили фонди, витрачені на делеґацію в Оттаві, то ми перескакуємо через дві рубрики звіту й беремо ту рубрику, в якій говориться: **"Спеціяльна місія в Оттаві, май, червень і липень — $1,500.00".**

Що це була за місія? З кого вона складалася? Яка була її місія побіч сталої "амбасади"?

Про ту місію ми довідуємося з кількох чисел "Кан. Українця" з місяця липня 1919 року. Там розповідається, як ЦК "Укр. Нар. Ради" вислав до Оттави п. Романа Кремара і як в наслідок його там перебування появилася заява преміера Бордена, **"Поляки і українці",** який вернув тоді з Версальського ярмарку. "Кан. Українець" з 18 липня 1919 р. вмістив ту заяву повністю з двох мовах: в анґійській й українській.

З тої заяви ми довідуємося, що: **"українці-русини на Угорщині (?!) зістали прилучені до Чехо-Словацької Республіки під правлінням, запровадженим аліянтами, котре ґарантує їм досить широку автономію і повну свободу під зглядом релігійним і просвітним".**

Так потішив премієр Борден доларохапників вирішенням "незалежности" Закарпатської України — мовляв "українці-русини **на Угорщині"**. Про Україну Борден у своїй заяві каже таке:

"Щодо російської України, то ця часть проголосила себе независимою республікою під назвою Українська Республіка з столицею в Київі", але аліянти її ще не визнали, каже Борден, і годі сказати, чи **"репрезентанти пятьох великих держав в Парижі звагалися б перед таким кроком, котрий би потягав за собою розділ російської імперії і котрий би давав певного рода потвердження на більшовицьку пропаґанду".**

Про Західню Україну Борден сказав:

"Місто Львів в Галичині є переважно польське, однак що це польське населення находиться на серед території, в котрій більшість становлять українці".

Півтори тисячі доларів коштувало дістати такі "точні" інформації про українців від канадського премієра. Інформації з кожного боку цікаві. Премієр виразно заявив, що аліянти не визнають петлюрівської республіки, бо не хочуть поділу російської імперії — з одного боку, й підтримувати більшовицьку пропаґанду — з другого, тобто, аліянти, представники пятьох держав: Анґлії, Франції, Італії, Японії й Сполучених Держав вважали тоді петлюрівську республіку більшовицькою. Тому то треба було її через Оттаву робити, щоб доказати, що та республіка, як і петрушевичівська, не є більшовицька. А щоб дати такий доказ, то всі укр. делеґації і в Парижі й в Оттаві зі шкіри лізли,

доказуючи, що вони не більшовики та благали в аліянтів зброї бити більшовиків. На таку то пропаганду (на "світову пресу"?!) йшли гроші "сироти Івася".

Борден каже, що в Парижі він говорив з двома українськими делеґатами з Канади, а крім того **"мав я конференцію з Ексцеленцією Сидоренком"**, де переконався ось в чому:

> **З другої сторони Українці протестують, що вони ТАК САМО ПРОТИВНІ БІЛІШОВИЗМОВІ, ЯК І ПОЛЯКИ І ЩО ВОНИ ПОВИННІ ДІСТАТИ ВІД АЛІЯНТІВ ПОМІЧ ТАК ЯК І ПОЛЯКИ. Підчас моеї розмови з президентом української делеґації, він дуже рішучо заявив, що український народ, якого число він подав 35 мільйонів, е переважно народом дрібних рільників, котрих ідеї і впливи е абсолютню і непоколебимо противні більшовизмові"**

Просидів Кремар в Оттаві три місяці — травень, червень і липень, і випорожнилося з сирітської каси півтори тисячі доларів. Коли ж додати до цього ще $900.00 на постійну місію в Оттаві, то побачимо, що **оттавські "сироти" злопали $2,400.00,** або більше, як паризькі, фонду галицького "сироти Івася".

Ах, правда, забули ми ще про одну дуже важливу місію Кремара в Оттаві. Всі ґазети, головно ті, що приходили із старого краю, переповнені були описами страшних знущань польської вояччини над населенням Західньої України. (Українська диктатура повела вже тоді галицьку армію за Збруч бити більшовиків, щоб доказати аліянтським дипльоматам, що вони не більшовики.) Українська "постійна" й "тимчасова" місія в Оттаві почала "робити впливи" че-

рез канадський уряд, щоб уряд Великої Британії сказав полякам перестати знущатися над українцями. Кремар сказав канадському урядові, канадський — сказав анґлійському і наслідок був той, каже "Кан. Українець", що "британські власти вглянули в справу польських надужить", але найшли, що ці закиди були дуже переборщені", тобто, закинули "українській місії" в Оттаві наклеп на поляків. Ось що ми читаємо про це в "Кан. Українці" 19 серпня 1919 р.:

> **"До цього краю** (до Східної Галичини — В—ць) **вислано британських офіцерів, котрі докладно, як лиш було можна, слідили за рухами польських військ і перепроваджували слідства, що до закинених насильств, жорстокостей і т. п. ЇХ РЕПОРТИ ВИКАЗУЮТЬ, ЩО ПОЛЬСЬКІ ВІЙСЬКА В ЦІЙ ОКОЛИЦІ Є ПІД ЗНАМЕНИТОЮ КОНТРОЛЕЮ І ЗАХОВУЮТЬСЯ З УМІРКОВАННЯМ".**

Такий то прекрасний атестат дістала польська армія ґен. Галера завдяки фондам "сироти Івася", завдяки "невсипущим" старанням українсько-жовтоблакитних "дипльоматів". А ґазети, що наспівали із старого краю, писали про страшні знущання галєрчиків над мирним населенням на окупованих польською шляхтою західньо-українських землях.

Переходимо до дальших точок того звіту.

Розповсюдження якоїсь книжки **"Юкраїн"**, говориться в тому звіті — коштує аж 500 доларів сирітських грошей, а суд проти "борду реґістрації чужинців у Вінніпеґу — також 500 доларів. Що то були за суд і книжка—вияснення цього ніде в "Кан. Українці" не бачимо, а тому ставимо над ними хрест і... **тисячу доларів**

фонду "сироти Івася". Переходимо повз такі видатки, як орґанізаційні та машинка.

Зате ж **телеґрами та каблеґрами аж $831.70!** З'їли ті телеґрами та каблеґрами багато фондів УКГК — але й народна зрада також не впала лицем в болото. Куди, до кого й що вона стільки телеґрафувала, що аж $831.70 заплатила? Може поздоровлення до "сироти Івася"?

Але ось перед нами — **"Українська Маніфестація у Вінніпеґу $1,925.41"!**

На цій "маніфестації" ми трішки спинемося. Був це досить цікавий політичний ярмарок — можете судити по сумі. Чи загрів він змерзлого, та чи нагодував він голодного галицького "сироту Івася" — це вже справа інша, але зґраю американських і канадських — анґлійських і українських політишенів він таки добре підпас на бенкеті в Роял Александра готелі у Вінніпеґу.

Отже ми говоримо про ту "маніфестацію".

"Українська маніфестація у Вінніпеґу", яка коштувала дві тисячі доларів з фонду "сироти Івася", була вершком тої контрреволюційної діяльности, була складанням поклонів перед капіталістами Канади, перепрошуванням за австрофільство в часі війни.

Цю "маніфестацію" ще за місяць наперед проголошував "Кан. Українець" в кожному числі (а виходив він тоді два рази на тиждень) великим шрифтом на першій стороні.

Проголошуючи це віче-маніфестацію, "Кан. Українець" повідомляв, що **"на віче приїдуть делеґати від українців зі Злучених Держав. Між иншими виголосять промови, конґресмени Дж. Гаміль з Вашинґтону і Керю з Ню Йорку. Під-**

час перерв буде співати хор вінніпеґських українців під управою п. П. Юндака.... А в суботу 22 падолиста відбудеться панахида".

Отже бачимо, що шопка, як її тоді називали українські робітники, заповідалася на широку стопу, на неї були запрошені конґресмени із Сполучених Держав, один з яких їздив з Біликом аж до Парижу. До Вінніпеґу привіз їх згадуваний вже нами філаделфійський піп Підгорецький, той самий, що так спритно просвистав в Америці 114 тисяч доларів, **зібраних з людей у формі жертв на допомогу сиротам в старому краю.**

На цю маніфестацію були запрошені американські конґресмени, канадські парляментарні посли, українсько-американські попи, "специ" від долярохапної перезви та різна дрібніша політична риба. А в додаток — "хор вінніпеґських українців".

Ніяка контрреволюційна політика жовтоблакитників не може бути успішною без "українського хору". Факт! Пригадайте хор Кошиця, що його вислав був Петлюра на "дипльоматичну" поїздку по Европі! Авраменкові гопаки й зараз роблять в Америці більшу "дипльоматичну" роботу, як СУС-и в Женеві. Хто зна, коли б УКГК, замість посилати до Парижу делеґацію, вислав був з тузин співаків — то може був би виборов "незалежну".

"Укр. Нар. Рада", чи там її ЦК цю "силу впливів української пісні" якраз зрозумів і не пожалів 400 доларів сирітського фонду на самі штани та хвартушки для хористів і хористок. Бо хоч як "велику силу впливу" має українська

пісня на конґресменів та парляментарних послів, проте коли не махнеш ще широчезною матнею перед конґресменським носом — не буде відповідного ефекту.

Лякаючись цьої конкуренції, деякі пани з Укр. Кан. Горож. Комітету почали підкопувати "маніфестацію" народної зради. В "Кан. Українці" з 12 листопада 1919 р. читаємо ми на першій стороні заяву п. н.: **"Вінніпеґські хруні"**, в якій говориться, що коли саме

> **"хор робить тепер проби, щоби пісні які будуть співані перед чужинцями випали як найкраще, то знайшлося у Вінніпеґу кількох киринників-хрунів.. які стараються, щоб цей хор розбити, щоби не допустити до маніфестації та щоби цей публичний виступ українців перед чужинцями не повівся як слід.**
>
> **І цю киринну роботу роблять не якісь там несвідомі простаки, не роблять її наші вороги — поляки та москалі — але самі таки українці, які навіть мають претенсії на провідників народа.**
>
> **Одним з цих киринників-хрунів є ПАН Т. Д. ФЕРЛЕЙ, посол з Ґімлі в манітобськім парляменті і президент Руської Збіжевої компанії та його жінка. Вони намовляють співаків аби не йшли співати, закликають їх до себе до хати, або телефонуючи до поодиноких співаків і співачок".**

Може скажете, що це побічна справа і ми її так дали її багато місця, але ми якраз хочемо показати, як "щирі українці", "народні діячі" "солідарно" боролися за визволення Галичини зпід польської окупації. Такої комедії тоді було багато. Одні витрачають 2,000 доларів на маніфестаційну перезву, справляють за 400 доларів, пожертвуваних для "сироти Івася", штани та хвартушки для співаків і співачок, щоб

задемонструвати перед конґресменами (нанятими політишенами) свою "незалежність", а другі, такі ж, або ще "щиріші" українці, їм цю роботу перешкаджають, розбивають, а всі вони одні других киринниками-хрунями називають.

Бо коли "Кан. Українець" вмістив повищу "заяву", то Ферлей також не заставив на себе довго чекати й відпалив "Кан. Українцеві" й народній зраді довжезною заявою в "Укр. Голосі" з 19 листопада 1919 року.

З тої Ферлеєвої відповіди довідуємося, що ту маніфестацію проєктовано було влаштувати від "обєднаного фронту", що 15 вересня відбулося таке обєднане засідання представників 26-ох українських товариств і інституцій", що всі дальші засідання "кінчилися нічим, бо представителі "Народної Ради" та "Кан. Українця" висували всегда такі справи, які не мали нічого спільного з маніфестацією", що сам Кремар, редактор "Кан. Українця", заявив, про ту маніфестацію, що це **"дурниця, фіяско** — нам треба щось більше зробити і на це треба злучити всі сили" й що "я (Ферлей) дуже радо годився на се і попирав думку п. Крамара", а потім показалося, що Кремар підвів Ферлея, (посла з Ґімлі), бо Ферлей і не стямився, як побачив вже в "Кан. Українці" проголошення маніфестації.

Далі каже Ферлей, що він запитав одного члена тої "Народної Ради", хто цю маніфестацію влаштовує, адже ж це "мало відбутися заходом всіх українських товариств і інституцій у Вінніпеґу", то почув відповідь: **"Сего не устроює "Рада", се сам. Крамар з...... устроюють собі шопку".**

Каже далі Ферлей, що він розвідував в різних греко-католицьких товариствах і всі вони сказали, що нічого про цю маніфестацію не знають, а **"навіть не всі члени "Ради" знають про се, бо як кажуть, сам Крамар ще з одним устроюють собі шопку".**

Раз так, то "валяй Ґрішка" з Ґімлі! Але у своїй довгій "доповіді" Ферлей "доказав" що не тільки він киринник-хрунь, але киринники-хруні є також і ті, що влаштовують ту шопку 21 листопада в Індостріял Бюрі.

Ми, розуміється, не будемо тут суддями, хто з них хрунь, а хто киринник, застосувавши до них людську приповідку — "яке їхало, такого й здибало". Для нас цікаве тільке те, як "солідарно" протестували ці доларохапні діячі проти окупації Польщею Сх. Галичини. Друге цікаве нам, що коли народна зрада каже, що сама ґардероба для хористів коштує аж 400 доларів, то Ферлей каже, що та ґардероба була рентована за 50 доларів, що диріґент того хору не працював з патріотизму, але був добре плачений, що, нарешті, самі хористи, яких було дуже мало, були дезертири з різних товариств. Одним словом, хоч дуже коштовне, але дуже латане халтурне "мистецтво".

Ми думаємо, коли ця маніфестація коштувала 2,000 доларів, то в ній не тільки диріґент, але взагалі ніхто не працював з "патріотизму".

Переходимо до самої шопки.

Не дивлячись на "киринну роботу хрунів" — шопка відбулася в призначений день і час і в призначеному місци з конґресменами, послами, з Підгорецьким, Кремаром, з хором і панахи-

дою, з бенкетом в Роял Александра готелі і т. д. і т. п.

Головою шопки був др. Блейк, тодішній консервативний посол домініяльного парляменту, промовляв конґресмен Геміл, який розказав українцям про Україну, промовляв Кернс, який з конґресмена чомусь зробився бувшим американським сенатором, ну й "амбасадор" "ради" в Оттаві Мекі. Голову міста репрезентував алдермен Меклін, який заразом вніс резолюцію, а яку підтримав якийсь Артур Лонґ, а зміст якої такий:

> **"Ми, анґлійці, зібрані на сім вічу, вислухавши з великим заінтересованням бесід поодиноких прелеґентів, віримо, що канадські українці є цілковито оправдані дати поміч Укр. Нар. Республиці, котра зістала проголошена на основі принціпу самоозначення народів, тому ухвалюємо як слідує:**
>
> **щоб аліянти визнали Українську Народну Республіку —**
>
> **щоб стримали війну між поляками а українцями,**
>
> **щоб уряд дав поміч зорґанізуванню Українського Червоного Хреста,**
>
> **щоб копії тої резолюції вислати всім урядам аліянтів".**

Це вам все, що коштує 2,000 доларів, зібраних для "сироти Івася". Ви мабуть чули оповідання, як один "спец" почав робити леміш, а зійшов на голку і кінець кінцем зробив пшик? А ось вам пшик за 2,000 людських доларів.

В неділю, 23 листопада 1919 р., тобто два дні пізніше, влаштували ще другу "маніфестацію" в Квінс театрі, на Селкирк Евню, вже для українців, як казали. На тому вічу "announcing"

піп Підгорецький, "експерт" з доларохапних рахунків та Слободян з "Українського Народного Комітету" в Америці. (В Канаді була "Укр. Нар. Рада", а в Сполучених Державах — "Укр. Нар. Комітет".)

Вечером того ж дня відбувся бенкет в Роял Александра готелі "для американських делеґатів", каже "Кан. Українець" і на цьому бенкеті з маніфестацією було покінчено, а заразом покінчено й з двома тисячами доларів того "сирітки Івася", який десь в Галичині благав: "мамо їсти, мамо я змерз, дуже змерз".

Коли рахуватимете, що ця маніфестація коштує 2,000 доларів, то не забудьте до тих двох тисяч додати ще 400 доларів за ґардеробу для хору.

На інших точках того фінансового звіту ми спинятися довго не будемо. **"Пропаґанда в анґлійській пресі в Канаді й Анґлії — $651.83".** Хочте вірте, хочте не вірте, але заплачено тій пресі 650 доларів. Якій саме пресі? За що?

"Відзнаки Ради — $372.75". Відзнаки, розуміється, в такій роботі річ просто необхідна. Без відзнаків ніякої "народної роботи" не робиться. Ви думаєте, чому українська галицька армія загинула на Україні? Від тифу? Від продажньої політики? Ні! Тому, що не вистарчило відзна́к. Коли не вірите, то загляньте в **"Спомини"** С. Шухевича, частина III, сторона 28—29. Не хватилю, значить відзнак, післали проф. Івана Боберського літаком з Винниці до Відня за відзнаками, сам Шухевич запевнив полковника Шаманенка, **"що (Боберський) це зовсім певна і славна людина і коли зобовязався доставити**

відзначення, то з певністю приречення додержить" — а проте

"Відлетів проф. Іван Боберський до Відня по відзнаки "для хоробрих борців", та залишився у Відні таксамо, як усі його попередники і навіть не повідомив, що в тій справі зробив". (С. Шухевич, "Спомини, ч. III. стор. 29, видавництво "Червоної Калини".)

Коли ж без відзнак не можна було жовто-блакитної політики робити на Україні, то що вже говорити про Канаду, де тобі стільки різних народів — як ти його між ними розріжниш без відзнаки, котрий з них з "Укр. Нар. Ради", а котрий з "Укр. Кан. Горож. Комітету"? Або котрий з них хрунь, а котрий киринник? Коли ж причепив відзнаку, то тут вже й знаєш — це активний діяч з долярохапної перезви. Жаль що тепер вони не носять цих відзнак, може б "сирата Івась", який вже підріс, приїхав до Канади й ходить на "реліф" — впізнав би та склав би щиру подяку за допомогу, за коляду...

***

А от ще "рятування" полонених в Італії — 115 доларів пересилка книжок і літератури — молитвенників.

"Канадські бонди побіди" — $500.00 — це щоб бодай по смерті всіх австрійських цісарів доказати канадській буржуазії, що "ми канадські патріоти".

В касі ще лишилося на 26 лютого 1920 року $2,668.00 — вічна їм память. **Ніхто вже з них звіту не бачив, а тимбільше не бачив їх "сирітка Івась".**

"Скажім собі правду в очі" — каже "Укр. Голос" з 10 березня 1920 року, говорячи про другий з'їзд тої народної зради й про звіт її доларових функціонарів. А ця **"правда в очі"** виглядає після "Укр. Голосу" так: викинено делеґатів укр. червоного хреста з того з'їзду народньої зради; викинено інших людей, "котрі не провинилися в нічім супроти свого народу". Коли деякі люди не хотіли таки вийти з салі, то закликано поліцію й вона випровадила іх з салі з'їзду народньої зради. Це тому, щоб вони не чули звіту — такі висновки "Укр. Голосу".

Проте коли керовники дали фінансовий звіт, каже "Укр. Голос", то один з ЦК тої "ради" **"п. Стефаник підносить питання, кілько з того** (з $14,022.01) **вислано на сироту Івася, а Кремар пояснив, що під висловом сирота Івась розумілося народну роботу, яку робилося".**

Коли Стефаникові закинено, що він не приходив на засідання, то він відповів, що його не повідомлювано, а коли він зажадав, щоб на з'їзді дали подробиці з видатків на всі місії в Оттаві, то, каже "Укр. Голос" — **"Стефаникові відповіли, що не можна всього пояснювати, бо видавалося на таку ціль, що публичне її вияснення було би ножем в серце для цілої справи".**

Нарешті погодилися на тому, що вибрали **"контрольну комісію, до якої були вибрані: п.п. Дик, Балешта, о. Крайківський, однак ця контрольна комісія має зложити присягу, що фінансових видатків нікому не вияснить".** ("Укр. Голос" з 10 березня 1920 р.)

На тому й закінчилася ця дія доларохапної перезви з "сиротою Івасем", та тому кінчаємо про неї й ми. Контрольна комісія заприсяглася поховати всі кінці в воду й нема більше про що тут писати.

“УКРАЇНСЬКИЙ ЧЕРВОНИЙ ХРЕСТ” В КАНАДІ

Приступаємо до 3-ої дії долярохапної перезви, до так званого “укр. червоного хреста” в Канаді. Над ним ми не будемо довго розводитися, але все ж таки обминути його не можна, бо він зібрав багато грошей.

Коли цілковито провалилася справа з “власною державою”, жовтоблакить на якийсь час розгубилася й не знала що робити. З долярохапною політикою жаль було розставатися, надто ж бо поплатна це була робота. Тому то Укр. Кан. Горож Комітет, як тільки провалився з делеґацією в Парижі, то закрутився, як сміття в ополонці, не знаючи, як йому далі збирати долари, на яку ціль.

В “Укр. Голосі” з 27 серпня 1919 року читаємо його заяву, що він вже проголошує збірку на **“народний фонд”: “на підмогу діяльности тих народних орґанізацій на Україні, що борються... за справу української демократії, селянства й робітництва... на вияснення української справи... на поширення просвіти й горожанської свідомости серед українських іміґрантів в Канаді”** і т. ін.

Проголосивши отаку саламаху, УКГК не заспокоївся й вдався із своєю слабою головою

до доктора В. Сіменовича в Чікаґо, а той, як експерт, порадив канадським долярохапникам створити "укр. черв. хрест", а навіть приобіцяв приїхати й допомогти (приїздив і допомагав).

19 листопада 1919 р. читаємо ми в "Укр. Голосі" вже відозву п. н. **"Український Червоний Хрест в Канаді".** В тій відозві широко "вияснюється", як то в старому краю **"десятки тисяч дітей лишилося без батька матері, на жебранім хлібі", і "лютий ворог зробить з них яничарів",** а тому —

"Укр. Кан. Горожанський Комітет порішив з'орґанізувати "Український Червоний Хрест" на Канаду з централею в Вінніпеґу. Роботу цю думаємо робити в злуці з українцями в Злучених Державах, з комітетом, на чолі якого стоїть др. В. Сіменович". Підписані під відозвою всі керовники УКГК, отже ті самі люди, тільки змінили форму долярохапництва.

Два тижні пізніше, 3 грудня 1919 р., читаємо в "Укр. Голосі" нову відозву майже тих самих людей, в якій вони повідомляють, що вже зорґанізували **"Український Запомоговий Комітет",** який має **"сейчас взятися до роботи в справі несення помочи рідному краєві".**

Касієром, звичайно залишається той самий, що й в УКГК. Тиждень пізніше, 10 грудня 1919 року читаємо в тому ж "Укр. Голосі" знову відозву "укр. черв. хреста", щоб всі гроші посилати до того самого касієра. Один касієр і для УКГК, і для "Укр. Запомогового Комітету" і для "укр. черв. чреста". Що всі ті комітети мали робити? Кликати людей, щоб складали до-

лари й засилали до касіера від трох комітетів.

***

Перескакуємо через період часу від 10 грудня 1919 р. до 12 травня 1920 р. — пять місяців, в якому "укр. черв. хрест" завзято провадив кампанію на **"рятування сиріт"**, що залишилися без родичів і гинуть з голоду, й нарешті 12 травня 1920 р. з редакційної статті "Укр. Голосу" довідуємося:

"Дотепер в Канаді зібраню мабуть около 25,000 дол., або і більше, на поміч рідним в Европі. Однак зібрані гроші мусять чекати "слушного часу", коли буде можна їх переслати на призначену ціль".

Затямте, що, "Укр. Голос", менаджер якого був касіером "укр. черв. хреста", **заявляє, що до 12 травня 1920 року зібраню коло 25,000 доларів, або і більше** (чому така непевна мова?), але клопіт, що цих грошей не можна до старого краю посилати. Є чим сиротів рятувати, але ніяк ти до них не дістанешся.

Чекаємо ще два місяці і в "Укр. Голосі" з 28 липня 1920 р. читаємо заяву "укр. черв хреста" за підписом — **"За Гол. Ком. Укр. Черв. Хреста в Канаді — Н. В. Бачинський"** (нинішній посол манітобського парляменту). В тій заяві "За Гол. Ком. Н. В. Бачинський" пише таке:

"Справа з Укр. Черв. Хрестом мається ось як: Всіх грошей зібраню дотепер около 25,000 доларів. В руках головного комітету є поверх 15,000".

Два місяці тому було "около 25,000 доларів, а може й більше", два місяці збирали ще гро-

ші й проте "всіх грошей зібрано дотепер **около 25,000 доларів"!**

Перескакуємо ми ще період в майже повних пять місяців, від 28 липня до 15 грудня 1920 року й в "Укр. Голосі" з тої дати читаємо фінансове справоздання нового вже касієра "укр. черв. хреста", С. Ковбеля. В тому справозданні говориться, що **від дня 27 листопада 1919 р. до 15 листопада 1920 року вплинуло на руки касієра "Укр. Черв. Хреста $18,526.11.**

Як це так штудерно могло статися, що сам секретар головного комітету "укр. черв. хреста" ще 28 липня 1920 р. писав що, **"всіх грошей зібраню дотепер около 25,000 доларів",** два місяці ще передтим "Укр. Голос" писав, що **"зібрано около 25,000 дол."** — а півроку пізніше новий касієр дає повний звіт, приходи й розходи та заявляє, що **від 27 листопада 1919 року, тобто від часу заснування "укр. черв. хреста",** до **15 листопада 1920 року всього зібрано $18,526.11.**

От яка **"бухгальтерія"!** Кажуть, що герой петлюрівщини Симон Петлюра був по фаху бухгальтером, тож певно від него ці "народні діячі" навчилися такої бухгальтерії.

Коли касієр Гол. Ком. С. Ковбель опублікував 15 грудня 1920 р. справоздання, що всіх грошей зібрано **лише $18,526,11, тобто коло $6,500 менше, як було оголошено пять місяців тому назад,** то "Укр. Роб. Вісти" з 5 січня 1921 року запитали, що то за рахунок, чому то замість збільшитися, фонди так багато зменшилися? "Укр. Роб. Вісти" поставили запитання руба й зажадали вияснення.

Касієр Голкому "укр. черв. хреста" С. Ковбель це "недорозуміння" "вияснив" у своїй заяві, яку він опублікував в "Укр. Голосі" з 12 січня, а в "Кан. Фармері" з 14 січня 1921 року. Ось що він "вияснив":

1. "Передовсім що до рахунків, то за них в першій мірі відповідає не секретар, а касієр. І що в такім разі тільки ту цифру можна брати під суд, яку подає той, хто гроші числить.

2. "Що секретар У.Ч.Х. Н. Бачинський був оголосив в липні м. р., що зібраню около 25 тисяч дол., то в тім він ПОМИЛИВСЯ, що забагато подав, а в тім, що не подав, де їх зібраню. Він казав що зібраню в Канаді, а се не значить, що їх зібрав вінніпегський Черв. Хрест".

"Ясна" відповідь, правда?

Так відповів на запитання "УРВ" С. Ковбель, якого втягнено до того "укр. черв. хреста" та ще й на касієра Голкому, щоб ним підреперувати дуже підмочену репутацію тої доларохапної перезви. Тому й вияснення вийшло таке нефортунне. Чому не спростував своєї **"помилки"** сам Бачинський?

І не **сам** Бачинський, а цілий Гол. Ком. "укр. черв. хреста", бо ж то в його імени писав і підписував, як секретар Н. Бачинський, ту ніким не вимушену заяву. І два місяці перед тим в редакційній "Укр. Голос" писав — чи не сам Бачинський, який, якщо не помиляємося, був тоді редактором "Укр. Голосу", те саме. Але чомусь ніхто тої "помилки" не спростовував, ні сам Ковбель,. аж поверх півроку, поки "Укр. Роб. Вісти" не пришпилили.

Отже "помилка" тут дуже загадочна. Так

саме, коли писав Бачинський, то писав виразно **"про стан Укр. Черв. Хреста"**, а не про якісь там різні комітети і говорив від Гол. Ком. як його секретар, і вибілювання його писанини Ковблем таке "біле", як пательня.

Та ми думаємо, що ця справа трішки вияснитьсн, коли вглянемо глибше в роботу того Голкому від 3-ої дії жовтоблакитної долярохапної перезви.

Гроші Голком мав. Нікуди їх не висилав, бо казав, що не доходять, що непевний, чи дійдуть, як вишле. Отже "**safety first**" — притримувався Голком засади. Але пощо мають гроші лежати? Якщо небезпечно їх висилати не тільки до Львова, але й до Італії, то чому не спекульнути ними тут у Вінніпеґу?

"ВЕЛИЧАВИЙ ФЕСТИН-МАНІФЕСТАЦІЯ".

В жовтоблакитній вінніпеґській пресі з 25 серпня 1920 р. появилися великі проголошення "укр. черв. хреста" такого змісту:

"ЙДІМ ВСІ НА "ЕКСЕБІШЕН". В СУБОТУ, 28-ГО СЕРПНЯ О 2 ГОДИНІ ПОПОЛУДНИ ВІДБУДЕТЬСЯ НА "Exhibition Grounds" СЕЛКІРК АВЕ.

ВЕЛИЧАВИЙ ФЕСТИН МАНІФЕСТАЦІЯ

В МАНІФЕСТАЦІЇ ВІЗЬМЕ УЧАСТЬ БАГАТО ВИЗНАЧНИХ АНҐЛІЙСЬКИХ СПОРТОВИХ ТОВАРИСТВ; УКРАЇНСЬКИЙ ХОР В НАРОДНИХ СТРОЯХ ВІДСПІВАЄ КІЛЬКА ГАРНИХ УКРАЇНСЬКИХ І АНҐЛІЙСЬКИХ ПІСЕНЬ; ПРИГРАВАТИ БУДЕ БАНДА ВЕТЕРАНІВ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ".

В поясненні до того оголошення говорилося, що **"маніфестацію цю устроює комітет Укра-**

їнського Червоного Хреста в Канаді і цілею його є зібрати фонди на закупно медикаментів для хорого і голодного населення Східної Галичини".

Коли "укрнаррада" хотіла заапелювати "до серця й розуму" українського населення в Канаді за доларами, то покликалася на "жертволюбивість" чехів та поляків. Коли комітет "укр. черв. хреста" постановив влаштувати фестин-шопку, то казав:

> **"Ми бачили, як жиди робили щось подібного. Ніхто нічого злого, а противно, все добре про цю маніфестацію говорив. Жиди своєю солідарністю, безвгляду на політичні чи які там інші особисті справи, показали своїм сусідам, що вони є і що з ними треба числитися.**
>
> **Нас українців в місті Вінніпегу є багато, багато більше, як жидів. І СЕЮ ВЛАСНЕ МАНІФЕСТАЦІЄЮ МИ ПОКАЖЕМО ХТО МИ, ЩО МИ, ЯКІ І КІЛЬКО НАС Є".**

Найбільша жидоїдська братія отак покликалася на жидів, влаштовуючи нову шопку, для якої тут вже обєдналися і греко-православні і греко-католицькі лідери.

"Народ, що не вміє сам обстояти за свої права, не має права жадати цих прав. Народ без солідарности, це турма" — такими застереженнями згори воювали керівники тієї нової політичної шопки за гроші "укр. черв. хреста". Це був політичний ярмарок: з "визначними анґлійцями, з анґлійськими (буржуазними) спортовими товариствами, з **"бандою ветеранів великої війни"**, ну й з **"українським хором в народних строях".**

Не будемо описувати того **"фестину-маніфестації"**. Його описав добре один з того самого табору (Олекса Грімало) в "Кан. Фармері" з 3 і 10 вересня. Це був такий провал із політичного й фінансового боку, що про него потім в самому комітеті "укр. черв. хреста" говорили тільки пошепки, щоб бува стіни не почули.

Українське населення Вінніпеґу, не дивлячись на те, що в "укр. черв. хресті", як хвалилися його лідери, були зарепрезентовані "всі товариства й інституції" — **цілковито зіґнорувало той фестин.** Прийшло, як каже Гримало, дещо англійців, але не тому, щоб подивитися на "народні строї українського хору", але щоб подивитися на перегони моторсайклів і автомобілів, що ними "укр. черв. хрест" хотів задемонструвати перед буржуазними анґлійськими політишенами "національну солідарність українців". Ось що пише про ці перегони згаданий нами Олекса Гримало в "Кан. Фармері" з 3 вересня 1920 р.:

> **"На жаль; превеликий жаль, ті перегони закінчилися страшною траґедією, якої, здається, ніхто з присутніх на фестині не забуде до смерти. Ото підчас послідних 15 милевих перегонів оден автомобіль, коли був в найбільшім розгоні, вивернувся до гори колесами кілька разів в наслідок чого два окупанти зістали смертельно покалічені. Непритомних відвезено сейчас до шпиталю ДЕ ОДИН (Гавкі) ВЖЕ ПОМЕР і в четвер зістав похований, а другий (Лоґан) ще жие, але чи вийде то ще питання... Нещасний (Гавкі) числив 36 літ, і його смерть оплакує його жінка-вдова".**

Це тільки один епізод — "морального", так би сказати здобутку, чи політичного — кляси-

фікуйте, як хочете.

Не забуваймо ще успіху "матеріяльного". Проголошуючи ж цю "фестин-маніфестацію" "укр. черв. хрест" казав, що — **"цілею його є зібрати фонди на закупню медикаментів для хорого і голодного населення Східної Галичини".**

Тимчасом в англійській вінніпеґській буржуазній ґазеті "Free Press" з 3 вересня читаємо заяву з уст головного керівника того "фестину-маніфестації" такого змісту:

> **"Paul J. Borecki, who had charge of the sporting program, stated that the enterprise of the Ukrainian Red Cross Society had beeu a financial failure. The gate receipts did not exceed $1,200 and the expenses were $3,000".**

В перекладі це буде так:

> **"Павло І. Барицький, який керував спортовою програмою, заявив, що підприємство Українського Червоного Хреста потерпіло фінансову невдачу. Продаж тикетів при вступі не перевищила 1,200 доларів, а розходів було 3,000 доларів.**

О. Гримало в "Кан. Фармері" з 10 вересня каже, що зі вступу, який був одиноким джерелом прибутку, **"було трошки більше, 1,100 доларів".** (Вступ був по одному доларові.)

Коли взяти на увагу, що на тому "фестинові" була частина анґлійської публики, яка прийшла подивитися на перегони (й "не забуде їх до смерти"), то побачимо, як численне українське населення міста Вінніпеґу збойкотувало цю нову жовтоблакитну шопку, до якої долярохапники доклали поверх $1,800, сколєктова-

них в Канаді з робітників і фармерів для вдів і сиріт в старому краю.

Та це стільки доложено лише за саму невдачу тої шопки. А потім був ще клопіт з убитим чоловіком, що його треба було якось полагодити.

Проте керівники тої цілої шопки й "укр. черв. хреста" всю вину за невдачу звалили за українське населення міста Вінніпеґу. Секретар "укр. черв. хреста" Н. В. Бачинський писав, що **"маніфестація не вдалася тому, що наша публика не взяла собі до серця справи як стій"...** що, **"правда, наші люди жертволюбиві, але не вінніпеґські"**, що "замість йти через ворота за тикетами, вони перелазили через паркан" і т. д. Одним словом всю вину звалено на "публику".

Що ж до Олекси Гримала, дописувача, а може й самого редактора "Кан. Фармера", то Н. В. Бачинський, секр. "укр. черв. хреста", назвавши його у двох "спростуваннях" (гляди "Укр. Голос" і "Кан. Українець" з 8 і 15 вересня 1920 року) з півтори копи раз брехуном та іншими епітетами, закінчив погрозою, щоб той перестав писати та викривати —

"Бо коли ви сього не зробите до двох неділь, то так скоро, як лише довідаюся, що за худоба криеся за імя Гримало, розправлюся з ним так, як він собі заслужив". ("Укр. Голос" і "К. Укр." з 15 вересня 1920 р.)

Коли пригадаємо, як оголошуючи цього "фестина-маніфестацію" "укр. черв. хрест" писав, що **"сею власне маніфестацією ми покажемо хто ми, що ми, які і кілько нас є"**, то треба признати, що справді тим "фестином" жовто-

блакитні лідери показали **хто вони, що вони, які і кілько їх є.**

"Кан. Фармер", редактора якого чомусь відсунули від цього нового долярохапного комітету, почав "шукати справедливости", тобто домагатися від "укр. черв. хреста" повного фінансового звіту з того "фестину" та зі всіх зібраних грошей. Редактор "Кан. Фармера" попередньо був членом екзекутиви Укр. Кан. Горож. Комітету, тому він певно дещо знав, як відбуваються видатки цих комітетів. Відповідаючи на заяву "укр. черв. хреста" в "Укр. Голосі" з 29 вересня 1920 р., що Гол. Ком. У.Ч.Х. нічого із зібраних грошей на фестин не дав, "Кан. Фармер" в редакційній з 15 жовтня 1920 р. пише, що коли УЧХ

> **"з грошей зібраних на поміч старому краеві не видав ані цента на покриття коштів маніфестації"** — то — **"той самий комітет збирав гроші на поміч старому краеві і на Укр. Черв. Хрест. Отже з одного фонду не міг дати, а з другого дав... Лише на самі оголошення (фестину) в англійській пресі видано, здогадуємося, 700 до 750 долярів".**

Редактор "Кан. Фармера" каже, що він не для себе, але для людей домагається звіту, а про себе каже, що **"він може й знає"**, якими грішми заплачено той "фестин", і я, каже міг би сказати про це людям, але аранжери назвуть тоді мене брехуном, тому треба, щоб сам "укр. черв. хрест" дав повний фінансовий звіт за той "фестин". **"Будьмо отже справедливі панове... і люди будуть мати нас за люди"** — благав "Кан. Фармер".

Та ніколи ніхто не обізвався на ті мольби,

й сам "Кан. Фармер" ще подриґав з пару тижнів, та замовк про цю справу на віки — і не тільки замовк, але **прилучився до тих людей для** дальшого збирання доларів.

В тих самих числах — "Кан. Українець" з 15 вересня 1920 р. — писав, нарікаючи, що люди збойкотували "фестин", що **"у Вінніпеґу є люде, що навіть на таку справу, як поміч старокраєвим нуждарам не дадуть долара за вступ на фестин, а перелазять через або попід пліт".**

Чому? — бо **"тут** (у Вінніпеґу) **загал зґанґренований і здеморалізований".**

СКІЛЬКИ ГРОШЕЙ ЗІБРАВ УЧХ І ЩО ВІН З НИМИ ЗРОБИВ?

Ми не будемо переходити день за днем і не будемо спинятися на подробицях того, що робив "укр. черв. хрест", як він гроші збирав, кому їх висилав. Збирав він гроші всіма засобами, різними покликами й до "людського милосердя" й до патріотизму, вживаючи усіх до того часу випробованих метод. Висилав він збирані гроші, як це він проголошував в місцевій жовтоблакитній пресі, до Львова на адресу Стефана Федака, директора "Дністра", до Праги петлюрівцеві Смаль-Стоцькому і до Відня також петлюрівцеві проф. Дністрянському.

26 лютого 1921 року в залі Укр. Народ. Дому у Вінніпеґу відбулися річні збори "укр. черв. хреста" й 16 березня 1921 року вмішений був в "Укр. Голосі" й інших жовтоблакитних ґазетах фінансовий звіт за рік.

З того звіту довідуємося, що від дня заснування "укр. червоного хреста" **зібрано було**

$32,343.13. З тої суми вислано Ст. Федакові до Львова та взагалі до Галичини $23,900. До Праги та Чехословаччини взагалі — $4,413.50. До Відня $1,000. Значить, всіх грошей вислано $29,313.50. Загально розходи в Канаді $2,779.12, а в касі того дня залишалося $230.51.

В покликах лідери "укр. черв. хреста" казали, що гроші — $2,000 вони висилають "для укр. вдів і сиріт" (це до Федака у Львові), для голодного українського населення — $12,900 (це також до Федака у Львові), для потерпівших українських селян — $4,000 (до Федака), для населення Східної Галичини і Покуття — $3,000 (також до Федака й частину до Шекерик-Донникова.)

Степан Федак — це був дистрибуційний пункт на цілу Галичину з Покуттям і т. д.

В Празі таким дистрибуційним пунктом був петлюрівець Смаль-Стоцький, а у Відні петлюрівець Дністрянський.

Гроші в Канаді збирала ця "добродійна" орґанізація від українських робітників і фармерів **для українських вдів і сиріт, для зруйнованих українських селян, і для голодного українського населення.** Так бодай казали ці пани й підпанки та їхні причипихвости у своїх покликах. Але не висилали вони цих грошей на руки тих потерпілих, зруйнованих та голодних. Вони висилали ті гроші на руки тих, які нічого спільного з тим голодом та руїною не мали, вони висилали ці гроші на руки визискувачів, контрреволюціонерів, ворогів робітників і селян.

Кожний свідомий український робітник і селянин знає хто є ті пани, на руки яких ви-

силав гроші "укр. черв. хрест" з Канади. Щоб не бути голословним, ми візьмемо для прикладу Степана Федака, на руки якого найбільше вислано грошей, або через руки якого велася майже вся "дистрибуція" на Галичину.

Коли в "Укр. Голосі" з 29 грудня 1920 р. було проголошено, що "укр. черв. хрест" вислав Федакові $12,900 (а передтим вислав $2,000), то соціял-демократичний орґан "Вперед", який виходив тоді щоденником у Львові й співпрацював з українською буржуазією, приніс 16 листопада 1920 року вістку, як Федак, як директор асекураційного товариства "Дністер", повикидав з роботи українських робітників і робітниць.

"Вперед" з 16 листопада 1920 р. писав, що Ст. Федак викинув 13 листопада з роботи в "Дністрі" 7 жінок-робітниць, з котрих 2 працювали там по 10 літ, одна 7 літ, дві по 5 літ і дві по 3 роки. І викинув їх не тому, щоб зменшити видатки "Дністра" —

"бо управа приняла на місце віддалених старих нові "свіжі" сили з майже такою самою платнею. А між віддаленими є одна КРУГЛА СИРОТА БЕЗ РОДИЧІВ І ОПІКИ, яку патріотична інституція викинула під зиму на вулицю" ("Вперед", 16 листопада 1920).

Хто може запевнити тих, що жертвували гроші для вдів і сиріт, що такі вовки, як Федак, які викидають сиротів з роботи, надінуть на себе овечу шкіру й роздаватимуть сиротам та вдовам чи голодуючому населенню сколектовані для них в Канаді гроші?

У Львові існувала тоді професійна спілка

українських службовців, яка видавала свою ґазету **"Службовик".** Цю ґазету, редаґував якраз один із службовців "Дністра". Ґазета, розуміється, впімнулася за викиненими від праці з "Дністра" робітницями. Коли довідався про це Федак, то за своїм підписом написав до того робітника "Дністра", редактора "Службовика", листа такого змісту:

> **"Наголовок часописи "Службовик" звучить, що це фаховий і становий орґан українських приватних урядників. З трох чисел "Службовика", які досі вийшли, переконуємося, що це виключно станова часопись. Супроти сего, що Ви ведете редакцію сеї часопити, ВЗИВАЄМО ВАС, ЩОБ ВИ ПРИМІНИЛИСЯ ДО ПОСТАНОВ § 16. службових правил.**
>
> **Пежанський і д-р. Федак".**

Навівши того листа, "Вперед" з 27 листопада від себе тільки дав таку замітку: **"Чи потреба тут ще якихнебудь коментарів?"**

Так, на нашу думку — потреба коментарів. Ґазета "Службовик" була орґаном не тільки українських службовців "Дністра", але українських службовців взагалі. І хто мав впімнутися за викинених Федаком робітниць, коли не їхній орґан. І як тільки вона впімнулася, то Федак загрозив її редакторові 16-им параґрафом, тобто викиненням з роботи. І то не тільки за те, що ґазета впімнулася за викиненими з роботи робітницями, але й Федак подиктував тут редакторові, який повинен бути напрямок ґазети взагалі, бо коли він його не змінить, то... закушає 16-го параґрафу (щось на взірець канадської 98-ої секції). Визискувач диктує робітникам, що їхня ґазета не сміє впоминатися за

робітниками й що вона має писати взагалі.

Такому паразитові "укр. черв. хрест" в Канаді висилав гроші для "допомоги голодуючому населенню", для "зруйнованих селян", для "вдів і сиріт".

Брехня! Гроші ці висилалися на контрреволюцію, висилалися провідникам жовтоблакитно-буржуазних партій до Львова, Праги, Відня. Це був ще гірший глум над українськими жертводавцями в Канаді, як збірка на делеґацію до Парижу, бо там виразно говорилося, що гроші збирається на політичну роботу, а тут політику прикрито було "добродійністю" та "милосердям".

Чому ніколи ніде не було оголошено, які саме сироти та вдови ці гроші отримали? Чому ніколи ніде не було оголошено, які саме "потерпівші українські селяни" отримали цих чотири тисячі доларів, про які каже "укр. черв. хрест", що їм вислав? Хоч би назву сіл подали, коли вже не селян. Нарешті $12,900 (майже тринацять тисяч доларів — велика сума), **каже "укр. черв. хрест", вислано "для українського голодуючого населення" в Галичині. Хто ці гроші там дістав? В яких селах чи містах їх роздавано? В якій формі ту допомогу давано?**

Це є льоґічні запитання. Зараз в Канаді є десятки тисяч української повоєнної іміґрації, яка в 1920 і 1921 році була в Галичині — то нехай хтось скаже, нехай напише нам, чи роздавано там по селах або містах зруйнованим селянам та голодуючому населенню допомогу з Канади, чи ні? **Близько 24,000 доларів висла-**

но в самому 1920 році тієї допомоги — хто її дістав?

Зрештою тоді вже починали приїзджати з Галичини до Канади нові іміґранти і довідавшись, що тут таку велику суму зібрано й вислано до Львова "для українського голодуючого населення", здивувалися, бо в Галичині ніхто про цю допомогу нічого не чув. Люди почали тут про це говорити. Це спонукало скарбника "укр. черв. хреста" С. Ковбля до вміщення в "Укр. Голосі" 19 січня 1921 року (та в інших жовтоблакитних часописах) заяви **"до всіх тих, котрі кажуть і пишуть, що з жертв Укр. Черв. Хреста їх родина ще нічого не дістала".**

С. Ковбель пнеться у тій заяві когось переконати, що таке говориться лише тому, **"щоби знівечити всі поклики"** і перешкодити збиранню грошей. Коли б він на тому в заяві й обмежився, то може дехто йняв би віри, але ж бо він далі в ній почав доказувати:

1. **"Найперше — той, хто приїхав сюди, мабуть скорше виїхав з дому, ніж наша поміч туди зайшла, отже проста річ, що не міг нічого дістати, ані чути, що хтось дістав".**

2. Годі думати, щоб з мізерних сімнацять тисяч всіх обділити; коли б навіть вислати 40 тисяч, то припаде тільки по одному центові на душу.

3. Там всі сироти й каліки допомоги не потребують, бо... **"я знаю і таких людей таки в моїм селі, що маєтків подоробляпись"** — каже Ковбель.

4. Не треба бути самолюбами і не нарікати,

що наша рідня не дістала тої допомоги, яку ми тут складали.

5. "Чого тут отже кричати?"

6. "За свої гроші ми відповідаємо і знаємо, що пішли вони в певні руки".

7. "Ми те все зберемо і зложимо в одно велике зеркало, де кожний побачить себе і свого знакомого".

Такого плутаного самозаперечення наплів касієр "укр. черв. хреста" в тій заяві **"нерозумним і безсовісним людям".**

Ці "докази" самі насувають запитання:

Коли вислані до Галичини тисячі доларів розминулися з тими людьми, які тоді приїзджали до Канади, то на тому треба було обмежитися в заяві.

Коли ж далі доказується, що "з мізерних сімнацять тисяч" годі всіх обділити, то тим вже доказується, що гроші в дорозі не розминулися і про них бодай би із старокраєвої преси повинен би був хтось довідатися.

Четверта точка просто каже людям, що **коли нічого не дістали й не дістанете, то не нарікайте, бо це самолюбство.**

Пяте й шесте — це батогом по воді. Ніхто не сумнівається, що ці гроші не пішли "в певні руки", але питання в чиї руки? Федакові чи Смаль-Стоцького "руки певні", а хіба руки робітників і селян, для яких ці гроші збиралися, — "непевні"? Що ж до зеркала — то хоч воно "велике" але малпяче, у нього заглядає "добродійність", а виглядає контрреволюційна пика.

Ще одно запитання:

Якщо на початку 1921 року ті люди, які

їхали з Галичини до Канади, могли розминутися з грішми в дорозі, а тому не тільки ніякої допомоги не дістали, але й нічого про неї не чули, то від того часу десятки тисяч приїхало до Канади українських робітників і селян і нехай скажуть вони, **чи роздаваю в 1920 і 21 роках допомогу з Канади українському голодуючому населенню в Галичині?**

СКІЛЬКИ Ж ТО ВСІХ ГРОШЕЙ ЗІБРАВ УКР. ЧЕРВ. ХРЕСТ В КАНАДІ?

Не будемо переходити всіх рахунків "укр. черв. хреста" кожного року зокрема, але із звіту третіх річних зборів бачимо, що всіх грошей від початку існування (від 23 березня 1920 р.) **до 15 березня 1923 року зібрано $55,627.42.**

Чомусь у тих річних звітах говориться не однаково про саме заснування "укр. черв. хреста". Так у звітах загальних зборів — гляди "Укр. Голос" з 15 грудня 1920 р. говориться, що "укр. черв. хрест" засновано 27 листопада 1919 року і від того часу подається звіт; потім в "Укр. Голосі" з 16 березня 1921 року подається звіт із других зборів, де також говориться, що "укр. черв. хрест" **засновано 27 листопада 1919 року за** ініціятивою д-ра В. Сіменовича... а розширено і доповнено місяця грудня 1919 р.; потім у звіті із зборів "укр. черв. хреста" з 28 лютого 1922 р. ("Укр. Голос" 8 березня 1922 р.) говориться вже, що "укр. черв. хрест" засновано 23 березня 1920 року, те саме говориться й у звіті загальних річних зборів 29 березня 1932 р.

Значить: на перших двох зборах говориться що "укр. черв. хрест" засновано 27 листопада

1919 р., а на других двох зборах говориться, що його засновано 23 березня 1920 р. Для чого зайшли такі зміни — не пояснено, але ми бачимо із звіту "укр. черв. хреста" в "Укр. Голосі" з 15 березня 1920 р., що від першого до другого заснування тобто від 27 листопада 1919 р. до кінця березня 1920 року "укр. черв. хрест" зібрав поверх $16,500.

У своєму звіті ("Укр. Голос" з 2 травня 1923 року) "укр. черв. хрест" подає, що він вислав гроші так:

До Галичини	$36,850.23
До Буковини	1,375.00
До Австрії	2,210.00
До Риму	350.00
До Берліну	100.00
Разом	**$49,506.78**

Розуміється, коли ви вище наведені цифри підрахуєте, то побачите, що загальна сума не буде $49,506.78, але $40,855.23. Коли візьмемо на увагу, що ще до 1923 року "укр. черв. хрест" вислав до Чехословаччини, як він каже $8,101.55, то в цьому рахунку мабудь буде пропущена сума $8,621.55, що її "укр. черв. хрест" вислав до Чехословаччини.

Буковину чомусь "укр. черв. хрест" найгірше скривдив, бо коли Чехія дістала поверх вісім і пів тисяч доларів, Австрія $2,210, то Буковина дістала заледво $1,375.

Зате на долю Галичини припало $36,850.23. Коли ж взяти на увагу, що на цьому збірці ще не кінець, то Галичина повинна була дістати

$40,000, тобто ту суму, після якої, як це писав касієр С. Ковбель, припало б по одному центові на душу й тільки ж аж тоді люди були б довідалися про допомогу з Канади. А так то ці гроші, попавши "в певні руки", не дали про себе чути широкому голодуючому українському населенню Галичини. Закінчилося хіба тим, що "Укр. Голос" вмістив був кілька листів від парахвіяльних захоронків з подякою.

На цьому про "укр. черв. хрест" закінчуємо й ми, бо **наспіває велика політична долярохапна перезва — Боєра-Цегельського з одним мільйоном долярів.**

“ПЕРША НАРОДНА ПОЗИЧКА СВОБОДИ”

Найбільшим же глумом над українськими робітниками й фармерами в Канаді була спроба жовтоблакитних доларохапників здерти з українського населення Канади **один мільйон доларів у формі позички для уряду Петрушевича** — “позичка”, якої сам той “уряд” Петрушевича ніколи не затверджував.

Побачили пани й підпанки, що людей ще можна а можна дурити, порадилися між собою й рішили встругнути таку доларохапну перезву, від якої й “жертволюбивим чехам” було б встидно. Рішили явно серед білого дня видурити в людей один мільйон доларів.

Цю затію придумав якийсь монтреальський жидівський спекулянт Ф. А. Боєр. Певно ж, наші жовтоблакитники на такий сміливий крок самі не пустилися б.

До Сполучених Держав приїхав в літі 1921 року “амбасадор” уряду Е. Петрушевича — др. Лонгін Цегельський. Ф. А. Боєр порозумівся з д-ром Льоньом Цегельським, потім обидва ці спекулянти підібрали собі спритних аґентів, склали хитрого пляна, постановили втягнути в цю аферу всю жовтоблакитну пресу та лідерів жовтоблакитних орґанізацій в Канаді й прого-

лосили, **"позичку свободи" на один мільйон доларів.**

Вже перед тим жовтоблакитники не раз вираховували, що коли в Канаді є між 300 а 400 тисяч українського населення, то коли б кожний дав тільки по одному доларові — то була б це величезна сума. Але що ніяк не можна було всіх переконати, щоб давали гроші у формі жертв, то от пани постановили "переконати" людей, щоб давали гроші у формі позички. Вони ж навіть добрий процент людям обіцяли за цю позичку. А що самі вони знали, що обовязково, як тільки пічнуть напливати долари, вони між собою пересваряться, то взяли собі за провідника і за фактичного продавця цих бондів спекулянта Ф. А. Боєра. Його зробили цілим диктатором тої перезви.

Сам доктор Льоньо Цегельський приїхав до Монтреалу й там разом з Боєром, як "представник Західно-Української (Галицької) Народної Республіки" склав від імени уряду Евгена Петрушевича величезного маніфеста, якого надрукувала вся жовтоблакитна преса в Канаді на першій стороні ("Кан. Українець" з 3 серпня 1921 р. вмістив його на цілу першу сторону), оповіщаючи **"всіх уроженців Галичини і північної Буковини",** що уряд Петрушевича, його представник др. Цегельський, а Боєр, як представник Цегельського і "голова позичкового синдикату" постановили ощасливити цих **"уроженців Галичини й північної Буковини"** позичкою на один мільйон долáрів.

"Хто є московський чи польський запроданець-наймит, той буде від позички відмовляти других і тим поможе катови накладати руку на свого брата.

Певно, таких нещирих людей серед нас не знайдеться. Певню, що голосу московських і польських наймитів ніхто слухати не буде".

("Кан. Укр.", 3 серпня 1921)

Так піялося на адресу робітничих орґанізацій і їхньої преси, які вдарили на тревогу перед цим новим наступом доларохапників на нужденні заробітки українських робітників і фармерів.

Хоч самий "маніфест" Цегельського-Боєра появився в жовтоблакитній пресі 3 серпня, то проте підготовка "публичної опінії" до тої "позички" почалася в пресі вчасніше, а це якраз свідчить, що в справі тої нової доларохапної перезви провадилися позакулісові переговори між лідерами жовтоблакиті та добивалося угоди між жовтоблакитним проводом а Боєром.

Наприклад, "Укр. Голос" підготовку почав редакційною 13 липня, 1921 р., 20 днів перед проголошенням "маніфесту". Аґітуючи за потребою такої позички, "Укр. Голос" договорився до того, що признав, що всі зібрані до того часу з трудящих гроші кинено в безодню.

"Як тепер є, то ми кидаемо свої гроші в безодню, якої ніколи не зможемо заповнити" — писав він про всі ті десятки тисяч доларів, що їх до того часу зібрано. Але щоб таки заповнити ту безодню, рішили жовтоблакитники за одним махом зібрати один мільйон доларів.

В редакційній з 10 серпня 1921 р., "Укр. Голос", вияснюючи **"на що є галицька позичка**

свободи", повідомив, що **"зі своеї сторони канадське правительство позволило на збирання сеї позички в Канаді"**, тобто, консервативна партія дала свою згоду, розуміється, ціною українських голосів в часі парляментарних виборів, що зближалися.

Проголошуючи в Канаді "позичку" **на один мільйон доларів,** Цегельський обмежився в Сполучених Державах **тільки 100 тисячами доларів "позички".** І коли "Укр. Роб. Вісти" запитали, чому така "нерівність", чому в країні свого осідку, в країні, де українська іміґрація у двоє а може й втроє численніша, як в Канаді, Цегельський проголосив позичку тільки на 100 тисяч доларів, то "Укр. Голос" в згаданій вже нами редакційній з 10 серпня 1921 р. пояснив, що, проголошуючи в Канаді "позичку" в один мільйон доларів, а не в 100 тисяч, — **"галицьке правительство зробило їм** (українцям в Канаді) **велику честь"**, бо воно **"не дивилося на величину канадійської іміґрації, а на її серце і розум"**, бо канадські українці маючи "чутливе серце", **"не дадуться збити на бездоріжа хвилевими невдачами" — "тому галицьке правительство виріжнило нас, еміґрантів в Канаді, понад всіх других українських еміґрантів і дало нам признання, якого другі еміґрації не дістали".**

От які то ми були в Канаді щасливі!

Нападаючи на робітничі орґанізації, на ТУРФДім, на "Укр. Роб. Вісти", як на "московських запроданців", лідери жовтоблакиті проте попробували підсолодитися до Українського Робітничого Дому у Вінніпеґу й за власноручними підписами "найвидатнішої" тринацятки

(нещасливе число!) надіслали до Укр. Роб. Дому у Вінніпеґу листа такого змісту (подаємо повністю дослівно):

ВІННІПЕҐ, МАН., 6 СЕРПНЯ, 1921.
ДО ХВАЛЬНОГО ВІДДІЛУ УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО ДОМУ В ВІННІПЕҐУ.

ЗЕМЛЯКИ!

Як Вам відомо, наша спільна Вітчина, Галичина, находиться вже від двох літ в тяжкім польськім ярмі. Спроба наших братів виборота собі свободу і незавнсимість, які одинюко дають спромогу здобути добробут для населення краю, не увінчалися успіхом. Поляки, відвічні вороги і гнобителі українського народа, хотячи і дальше вдержати своє панування над Галичиною, татарською навалою звалилися на наш рідний край і в крові втопили змагання галицького населення. Наші брати вже від двох літ караються по польським тюрмам і таборам, гинуть від голоду і пошестей, терплять від реквізицій і явних рабунків, скитаються вигнанцями поза границями рідного краю, а на тій землиці, що її наші батьки, діди й прадіди віками зрошували своєю кровю і потом, польські наїздники насаджують спроваджених з глубокої Польщі Мазурів. Українське населення Галичини, свідоме того, що під польським урядуванням жде його загибіль, добуває послідних зусиль, щоби скинути з себе ненависне ярмо і кладе надію на поміч української еміґрації.

При розпаді австрійської монархії всі народи, які входили в склад тої держави, утворили свої правительства. Таксамо населення Галичини й північної Буковини утворило своє правительство, на яке згодилися всі партії краю. І се правительство, хоч виперте наїздником за границю, має досі за собою населення краю а перед світом є воно одиноким правним і фактичним представництвом Галичини й північної Буковини. Наколи б се правительство перестало істнувати, не буде кому перед світом в імени Галичини виступати і Галичина остане при Польщі без застережень.

Так старий край як і галицьке правительство дивляться тепер на українську еміґрацію в Канаді та Злучених Державах з надією, що ми сповнимо свій обовязок супроти рідного краю в той сам спосіб, як се зробили еміґрації других поневолених народів. На нас лежить обовязок не завести наших рідних в їх надіях!

Галицьке правительство якраз тепер розписало позичку, яка має послужити для провадження дальшої праці і боротьби за свободу та независимість Галичини. Відвічальність за успіх отсеї позички спадає на всі українські часописі, орґанізації, партії і ґрупи на еміґрації в Канаді. На нас дивиться рідний край, дивляться і другі народи. Успіх отсеї Позички Свободи буде доказом, що доля наших братів, загибаючих в польській неволі, не є нам байдужна та що ми не позволимо робити їм кривди. Рівночасно буде се доказом, що український народ, як народ, що вміє постояти за свої права, є зрілий сам вирішати свою долю.

(Під цим листом були підписані власноручно редактори "Укр. Голосу", "Кан. Українця", "Кан. Фармера", "Ранка", адвокати, докторі, еґомосці — разом тринацять осіб.)

В тому маніфесті Цегельський і Боєр запевняли, що Ліґа Націй на засіданні 23 лютого 1921 року "заявила одноголосно, що Галичина не належить до Польщі", що як тільки скінчаться в Лідзі Націй справи Шлеску й Вільни, то прийде справа Галичини й тоді за Польщею залишиться тільки дим і нитка, так вона втікатиме з Галичини на розказ Ліґи Націй, а це тимбільше, що за Петрушевичом стоїть посол міста Львова Ернест Брайтер і т. д.

Після довжезного маніфесту йшло формальне оповіщення у всіх жовтоблакитних ґазетах Вінніпеґу ("Укр. Голос", "Кан. Українець", "Кан. Фармер" і "Ранок") тої "позички народної свободи". Ми нище наводимо уривки з того оповіщення:

"На основі декрету з 21 червня 1921 року, виданого Президентом Республики Д-ром Евгеном Петрушевичом, РОЗПИСУЄТЬСЯ ОТСИМ

ПЕРШУ НАРОДНУ ПОЗИЧКУ

До розпродажи в Домінії Канади серед тутешніх Уроженців Галичини та північної Буковини а то в висоті

1,000,000 ДОЛАРІВ.

Бонди цеї ПОЗИЧКИ НАРОДНОЇ СВОБОДИ будуть звучати на 25, 50, 100 або 500 доларів канадійської валюти та мають бути викуплені назад Західно-Українською (Галицькою) Републикою до десять літ їх видачі, за готівку в канадійській валюті. Цему, хто купив ці довжні листи (Бонди) будуть вони приносити 8 процент річно.

Бонди ці будуть носити підписи Президента Д-ра Евгена Петрушевича та представника Західно-Української (Галицької) Республики на Америку, Д-ра Лонгіна Цегельського, як також витискану печать дипльоматичного представництва Галичини у Вашінгтоні. Забезпечені ці БОНДИ всім майном Західно- Української (Галицької) Републики та її майном у землі, будинках, залізницях, лісах, салінах і її будучими доходами з монополів, податків і граничного мита.

Далі говориться, що уряд Петрушевича до цього часу господарив так ощадно, що не затягнув довгів, отож боятися нема чого, а тому:

"ЗЕМЛЯКИ! Уроженці Галичини і Північної Буковини! — Горожани Західно-Української (Галицької) Републики!

Як представник Правительства Української Національної Ради Західно-Української (Галицької) Републики на цім континенті, взиваю Вас оцим СПОВНИТИ ВАШ НАРОДНИЙ І ГОРОЖАНСЬКИЙ ОБОВЯЗОК ТА КУПУВАТИ БОНДИ ЦЕЇ ПОЗИЧКИ СВОБОДИ!

ВАШІ РІДНІ В СТАРІМ КРАЮ ПРИНЕСЛИ В ЖЕРТВУ РІДНОМУ КРАЄВІ ВСЕ: МАЙНО, ЗДОРОВЛЯ, РОДИНУ, КРОВ І ЖИТТЯ! ВИ ДАЙТЕ ЛИШЕ ПОЗИЧКУ В ГРОШИ РІДНОМУ КРАЄВИ.

Думаю, що не треба мені покликуватися на приміри чехів і словаків, айришів, литовців, лотишів, жидів та поляків..."

Потім апелюється до всіх, у кого "бє ще українське серце", апелюється від рідних сел "Верховини, Покуття, Підгіря, Поділя, Надсяня і з над Буга", щоб підписували й купували "позичку свободи", а після тих усіх переконувань та благань йде інформація:

"Для інформації подаю до відома загалу, що головним агентом для розпродажі бондів цеї Позички Свободи я установив синдикат, на чолі котрого стоїть Ф. А. Бойер у Монтреалі, 604 Друммонд Білдінг".

Далі оповідається, що самих бондів ще немає, щоб виробити їх візьме довгий час, а тому за підписом Цегельського будуть видаватися цертифікати.

"Хто купує цертифікат, мае заплатити повну вартість закуплених бондів, а то пересилаючи ціну закуплених бондів чеком, долученим з боку до цертифікату, до Сон-Трост Компанії 32 Ст. Джеймс Стріт, Монтреал, Квебек.

Ся Компанія е іменована Тростісом Правительства Західно-Української (Галицької) Републики для сеї Позички Свободи, то е, мае переховувати бонди, мае принимати і переховувати гроші, вплачені за цертифікати, та мае по одержанню сих грошей вислати власникові цертифікату належні йому бонди як лише сі будуть готовими.

Монтреаль, в провінції Квебек у Канаді
19 липня 1921.
Д-Р ЛОНГІН ЦЕҐЕЛЬСЬКИЙ
Представник Західно-Української
(Галицької) Народньої Републики.

***

Вся дипльоматична машина була хитро, хоч як видно, на швидку руку, спрепарована й пущена в рух.

У всіх жовтоблакитних ґазетах вміщено було "високо-патріотичні" редакційні статті, аґенти розсипалися по Канаді, всі лідери всіх жовтоблакитних таборів знову обєдналися, підписалися під спеціяльними маніфестами, що вони їх розсилали всім орґанізаціям. Пробували навіть робітничі орґанізації втягнути до цієї долярохапної авантури, або в крайньому разі невтралізувати їх. Почалися на широку ногу бенкети в першоклясних готелях у Вінніпеґу місцевих жовтоблакитних провідників з аґентами Боєра, які прибули з Монтреалу до Вінніпеґу, бо, коли Монтреал зроблено адміністраційним центром цієї долярохапної авантури, то Вінніпеґ зроблено центром "духовим", "патріотичним", що мав підогрівати "запал народу" до купування цих "бондів", чи цертифікатів.

"ПОКАЖІМО, ЩО МИ БРАТТЯ" — під таким наголовком вмістив "Кан. Українець" з 3 серпня "високо-патріотичну" редакційну.

"На нашій рідній землі ще не стихли розпучливі зойки... не раз брутальна стопа наїздка тратувала нашу рідну землю... лишились попалені домівства, поорані ґранатами поля, сотки тисяч бездомних, калік, а сиріт круглих як звізд на небі" — і далі в такому тоні.

Брехалося в тій статті, що "Галичини не признано полякам", тобто, що алiянти признали Галичину самостійною, але треба урядові Петрушевича грошей, щоб якось ту самостійність оформити. "I серце українського народу кровавиться на саму згадку: Що буде з нами? Ось-ось і беріг, а не стає сил..."

Складіть на руки Ф. А. Боєра один мільйон доларів і вже ми на березі. А на закінчення погроза й пятнування тих, хто не стане під долярохапний прапор Боєра.

Хто в нас в міністрах не бував, —
Осли, телята, поросята,
І жовтодзюбі горобята.
Тепер же инший час настав:
Тепер призначують на жах
І на загибель всього люду
Іскаріотського Іуду,,
Що ввів дурних дітей в облуду
І обезславив по світах.

Так писав про петлюрівських міністрів у своїй "Еміґранській Перезві" В. Валентин з віденської доби. Коли можна було "більшим дипльоматам" з республіки на колесах призначувати таких міінстрів, що "ввели дурних дітей в облуду й обезславили по світах", то чому канадським жовтоблакитникам не попробувати було щастя та Ф. А. Боєром не ввести в облуду української іміґрації в Канаді? Коли нема відповідного авторитету між собою, то треба його знайти деинде і своїми власноручними підписами ствердити, що він неабищо, а таки

справжній авторитет, борець за "самостійну", "незалежну" і т. д.

"Кан. Фармер", після навернення його редактора назад до "обєднаного фронту", в кількох числах вмістив навіть фотографію Боєра, а під нею дав такий підпис:

> **"Запамятайте собі імя того чоловіка, який не будучи з уродження українцем, працював без впину два довгі роки за визвіл та самостійність української держави, який зносив і зносить чи мало трудности та фізичного напруження їздячи до Европи кількома наворотами в сій справі... Запамятайте, щоб дітям та внукам розказати, що і ми мали чужинців, які по братерськи постояли за нашу свободу".**

Ані згадки — коли, куди й чого їздив Боєр, де він тих "без впину працював два роки за визвіл та самостійність української держави" "Кан. Фармер", щоб ввести людей в облуду, навіть старався переконати, що Боєр — скачмен. До кого їздив Боєр до Европи? До Петрушевича, щоб дістати від него монополь на тютюн та нафту в Галичині?

Та ми зараз в подробиці тої скандальної облуди входити не будемо, а це тимбільше, що вона цілком провалилася. Погуляли собі Боєрові хлопці здорово в першоклясних готелях у Вінніпеґу й закінчили тим, що одного з них аж арештувала була поліція, бо щось там накоїв в готелі в Давфін, Ман.

Збанкротувала ця афера не тому, що Боєрові хлопці гуляли, а тому, що "Укр. Роб. Вісти" й всі робітничо-фармерські орґанізації наробили великого крику, розголосу, перестороги. "Укр. Роб. Вісти" вперішу чергу здемаску-

вали Боєрових "консулів", які, по його вказівкам, ґастролювали, як "консулі Західньо-Української Народньої Республіки", викрили їхнє спекулянтське походження, як також і самого Боєра, якого "народні" (жовтоблакитні) діячі робили великим борцем за волю України.

Робітники всюди в Канаді розбивали віча цих облудників. У Вінніпеґу, наприклад, всі жовтоблакитні лідери скликали в цій справі масове віче 7 серпня 1921 р. в Квінс салі, саме в той час, коли в Укр. Роб. Домі відбувалося віче проти тієї "позички". Вони думали, що в цей спосіб їм вдасться уникнути небажаних людей, які, мовляв, підуть на своє віче до УРД. Але помилилися. Бо хоч саля УРД була переповнена, то проте робітники в Квінс театрі розбили віче жовтоблакитників, де пробували промовляти "найвидатніші лідери" жовтоблакиті, власноручні підписи яких ми вже бачили під Боєровою "позичкою".

Денікінці! Зрадники! Де поділи гроші з сироти Івася? Як там у Форт Ґері готелі? (там перебували Боєрові аґенти, які продавали бонди) — такими словами вітали робітники промовців, які насилу того дня зібрали 52 долари.

Коли з Відня до Канади наспів орґан "уряду" Петрушевича "Український Прапор" з 3 вересня 1921 р., то в нему, говорячи про стотисячну "позичку" в Сполучених Державах, про канадську "позичку" писалося таке:

"Натомість справи першої "Народньої Позички" в Канаді в сумі одного міліона канадійських доларів ще не предложено Урядові Галицької Републики до затвердження".

Це дорешти викрило канадських боєрівсько-жовтоблакитних спекулянтів, бо навіть ті люди, які стояли в жовтоблакитних орґанізаціях, від сахнулися від тої "позички". "Укр. Роб. Вісти" широко використали цю заяву "урядової" ґазети, щоб до решти здемаскувати долярохапників, які на власну руку, в порозумінні з Боєром проголосили "позичку", не повідомивши про це "уряду" Петрушевича.

"Укр. Голос" з 28 вересня 1921 року, в статті **"В справі позички для Галичини"**, звивався як опарений, щоб якось вийти сухим з тої багнюки, але це йому не пощастило. Ось що він писав:

"Викликає баламуцтво нотатка в "Українськім Прапорі" лише через те, що вона очевидно скорочена і то невдачно (!?). В ній повинно було ще бути згаданим, чому справа позички мала бути предложена до затвердження і чому в хвилю, як нотатка була написана, Уряд ще не був затвердив сеї справи".

Потім "Укр. Голос" описує, що "уряд" Петрушевича вислав до Сполучених Держав Мишуґу й Березовського, тому там позичка затверджена, а **"натомість позичку в Канаді заараnжував др. Цегельський... але ради формальности подробиці позички був обовязаний закомунікувати Урядові до затвердження. СЕ Ж ЯСНА РІЧ, ЩО УРЯД НЕ МІГ ОДОБРИТИ ПОЗИЧКИ, ЯК ДОВГО ПРО НЮ НЕ ЗНАВ"** ("Укр. Голос" з 28 вересня 1921 р.).

Так виправдуючи діла Боєра, Цегельського й свої власні, "Укр. Голос", притиснений до стіни "Укр. Роб. Вістями", визнав, що "уряд"

Петрушевича нічого про канадську позичку не знав, що все це зробили на власну руку Боєр, Цегельський та канадські жовтоблакитні долархапники. І хоч "уряд" про цю "позичку" не знав, то жовтоблакитна зграя в Канаді далі таки рвалася з тою "позичкою", проголошувала її у своїх ґазетах, лаяла більшовиків і "спасала рідний край".

Та це було її останнє "подригані€". В самому таборі жовтоблакитників почалися сварки перше за таку невпляновану підготовку, а потім за те, хто буде контролювати ці гроші, а найгірше, що "уряд" Петрушевича свого потвердження так таки й не присилав — а саме тому, що Бойер мав поставити Петрушевичові такі умовини, що сам Бойер мав стати економічним диктатором і "урядом" майбутньої "самостійної української держави".

Тимчасом наближалися домініяльні вибори в Канаді — перші по війні. Тому, що й жовтоблакитники ділилися не тільки на релігійні табори, але й на політичні партії — греко-католицький табор все сторонив консервативну партію, а греко-православний — ліберальну, то з наближенням дня виборів почався знову розкол і між самими жовтоблакитниками. Потім почало наклььовуватися, що ціла та позичка була повязана з голосами українських виборців, що дозвіл на ту "позичку" дав уряд Мієна також через те, що наближалися вибори й консервативна партія хотіла дістати українські голоси.

"Укр. Роб. Вісти" з 3 грудня 1921 року віддаючи останнє подзвінне тій "позичці", між іншим писали:

"Нарешті ціла та (боєрівсько-цегельського) **авантура стала "притчею во язиціх" в політичних партійних кругах консервативної й ліберальної партій Канади. Вінніпеґська "Free Press"** **з 29 листопада** (1921 р.) **каже, що про цю авантуру говорять в найтісніших партійних кругах і говорять багато такого, чого не можна висловити на папері і що не може бути розказане в детайлях, поки не буде розказане в суді, що є дуже можливим".**

Розуміється, справа до суду не дійшла, проголошення позички тихцем зсунулося зі шпальт жовтоблакитної преси, як собака з соломи, головний аґент цієї позички чкурнув десь з Канади, поки бодай травою не заростуть стежки за бондами. "Ліберальний" "Укр. Голос", щоб дотримати лінії до кінця, став завзятим консерватистом і у виборах тілом і душею підтримував консервативну партію й Мієна, а консервативний "Кан. Українець", який через цілий час писав, що Мієн — **це ангел-хранитель Галичини,** що **"старі приятелі, найліпші приятелі",** тиждень перед виборами гостро змінив фронт, виступив проти консервативної партії та почав підтримувати лібералів, а навіть фармерських "проґресистів". Зробив він це не тому, що консерватисти змінили фронт до "української справи", але що фонди виборчі потекли мимо носа редакторів "Кан. Українця".

Після цього ніхто більше про "позичку свободи" в Канаді не згадував, хіба Куркуленко у своїх фейлєтонах на сторінках "Укр. Роб. Вістей".

Скільки бондів було продано, хто їх купив

— годі довідатися, бо ніхто ніякого публичного звіту з цього не давав, і якщо хтось може й купив цих бондів, то мовчав, бо встидно було признаватися, що дав себе так "ловко" обдурити.

Ми все ж таки про неї тут написали, бо був це не тільки нечуваний "фрейм-ап" на тяжко запрацьовані центи українських робітників і фармерів в Канаді, але й великий політичний торг Східньою Галичиною, тісно повязаний з політикою буржуазних партій в Канаді.

Але помиляєтеся, якщо думаєте, що він був останній.

"ПОЗИЧКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ" Й СВАРКА ДОВКОЛА НЕЇ

ЇХАВ, ЇХАВ... КОСТЬ ЛЕВИЦЬКИЙ, А ПРИЇХАВ НАЗАРУК.

Щось місяців зо два мовчали жовтоблакитники після перших невдач. Не писали ані слова у своїх часописах, що сталося з тою "позичкою свободи", що сталося з тими, що її зарядили, де поділися ті спеціяльно зорґанізовані "синдикати", "трости", бонди, "консулі" — цілий "державний" позичковий апарат.

Аж ось в "Канадійському Українцеві" з 14 грудня 1921 року читаємо "урядове" оповіщення **"В справі позички для Галичини"** такого змісту:

"На підставі урядового оповіщення від Президії Галицького Правительства подаємо до відома нашого загалу в Канаді, що Галицький Уряд замінив одноміліонову канадійську ДЕРЖАВНУ позичку на ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ і дотичні акти вислав вже фінансовій комісії до Вашинґтону, яка в справі цієї позички приїде небавом до Канади.

В тій самій справі виїзджає цими днями з Лондону до Канади і Америки міністер закордонних справ ДР. КОСТЬ ЛЕВИЦЬКИЙ, знаний між нами український галицький політик.

Коли дотичні комісії розглянуть справу тут на місци та уложать спосіб переведення позички, вдо-

воляючи канадійське право і даючи певність загалови, що справа є понад сумніви безпечна, тоді бонди позички п. др. Л. Цегельського і Боєра будуть перебрані і перемінені на бонди цеї нової Позички Національної Оборони".

Далі "Кан. Українець" запевняє, що цим разом він буде "слідити справу пильно", чи ця позичка буде затверджена урядом і просить всі орґанізації "ласкаво щиро приняти і вислухати" Костя Левицького й допомогти йому таки дістати один мільйон доларів.

Так від "позички **свободи"** перейшла доларохапна перезва до позички **оборони.** Тут також бачимо, що Костеві Левицькому прийдеться ще рахуватися, чи **"вдоволяти канадійське право",** бо 6 грудня відбулися домініяльні вибори й до влади прийшла ліберальна партія, то ж хто зна, яке її становище буде до "української справи" після коншахтів Боєра з консервативною партією. Одним словом обставини ускладнялися, а люди "нетерпляче" очікували, кому мають "позичати" гроші.

Але —

Ще ми не згинули марно,
Ще ми на пси не зійшли,
Світить нам дивно прегарно
Сонце надій серед мли...

Потішав нас В. Валентин отак і серце раділо. І хоч, правда, др. Кость Левицький, "яснеє сонечко" мінзакcправ з Лондону до Канади не приїхав, то зате приїхав з Відня сам "міністер преси й пропаґанди" др. Осип Назарук.

Що ж то за радости та втіхи було!

ЖОВТОБЛАКИТНІ СКОРОХОДИ.

Поки ми прийдемо до приїзду й до роботи Осипа Назарука, ми скажемо кілька слів про тих різних "відпоручників", що почали мандрівку до Канади "за золотим руном". В. Валентін і для них у своїй **"Еміґранській перезві"** присвятив "поему", що починається отак:

Ледве чутка донеслася,
Що Америка знайшлася
Без стежок і без дорог,
Що Колумб там — цар і бог,
Разом вирішив народ —
Хай біжить наш скороход.
Хай біжить, часу не гає,
Хай Колумба привітає,
Хай розтелеться, як дим,
Заведе торговлю з ним,
Привезе людей, майна
(Бо в той час була війна).

Отак почали їхати петрушевичівсько-жовтоблакитні скороходи до Канади "за золотим руном", за мобілізуванням народньої енерґії й доларів на "оборону вітчини", для інформації анґлійської публики, для "тіснішого встановлення контакту" з канадським урядом, бо він одинокий у світі, що "прихильно ставився до української справи".

Приїде такий скороход жовтоблакитний, вийдуть йому на зустріч на станцію вінніпеґські жовтоблакитні лідери, навиголошують промов бомбастичних, дасть він "інтервю" англійській буржуазній ґазеті, вона вмістить його фото-

ґрафію (все це робиться за протекцією, через просьбу задніми дверима), скороход той скаже, чого він приїхав, що швидко мусить назад вертати, бо там, в старому краю чекає на него з нетерплячкою поневолений народ — і після кількох смачних обідів та принять в жовтоблакитних товариствах скороход береться за роботу.

Найперше він пускається в подорож по Канаді, де на него "чекають і недочекаються". З подорожі вертає він розчарований, але тільки в особистих листах до своїх друзів пише про це, називаючи українське населення Канади **"єгипетською тьмою".** В пресі ж оповідає, як його всюди радо приймали й що українське населення в Канаді це найсвідоміші національно українці під сонцем, тільки... кляті більшовики його деморалізують. Тому мабуть прийдеться тому державному скороходові залишитися в Канаді надовше, щоб відбити усі підходи більшовицької деморалізації.

Так проходить рік, два, три — сидить наш скороход в Канаді.

Все згнили кістки Колумба,
А посол сидить, як тумба:
Ні сюди, а-ні туди,
Мов жахається води:
Сядь, мовляв, на корабель
І крутися серед скель.

В. Валентін.

Нема, мовляв, дурних бовтатися по воді, щоб кишки тобі вивертало. Народ та "уряд" там в старому краю чекає? Хай чекає. Скороход

'дипльоматичний' вирішив, що корисніший буде "українському народові", як він на віки вічні залишиться в Канаді... ну от хоч би шифкартовим аґентом, або натягне на себе рядно греко-православного попа. Чого доброго — згодом можна тут і до парляменту попасти—послали ж тут до парляментів таких типів, що їм той "посольський" обовязок так пасує, як свині сідло — таке тихцем оповідають між собою ці старокраєві скороходи, залишаючись в Канаді "for good".

Хочете фактів? Візьміть першого скорохода — шифкартового професора Івана Боберського. Приїхав він до Канади, як **"відпоручник правительства Петрушевича"** — тут його привітали, він вручив "посольські грамоти", він і на з'їздах і в "червоних хрестах" дає доповіді, звіти, вказівки, накреслює пляни "визволення неньки" і т. д.

Правда, 9 квітня 1921 р. появляється в "Укр. Роб. Вістях" стаття Укр. Січового Стрільця з Відня, в якій широко описуються "зделки" того "професора" з майном Боєвої Управи УСС, а потім Центральної Управи УСС, яке нарешті той "професор" перетворив у своє приватне підприємство "Умна", потім те підприємство продав і чкурнув до Канади.

Ще пізніше довідуємося ми зі **"Споминів"** Ст. Шухевича про походи УГА, як то цього професора-скорохода вислано було літаком з Відня до Винниці за відзнаками для вояків УГА, як за него там перед вищою команою поручився сам Шухевич, бо... скільки тих "відпоручників" не літало з Винниці, Камянця до Відня за

медикаментами для тифозної армії, за набоями — тільки їх і бачили, навіть чутки не подали, що з ними сталося. За Боберського Шухевич поручився, мовляв, той як полетить, то назад прилетить — такий бо "надійний".

Полетів "професор" за відзнаками з Винниці до Відня — тільки його й бачили. Навіть не повідомив, чи щасливо до Відня долетів.

Справивши "державні діла" у Відни, відплив "професор" з Відня до Канади, як "відпоручник уряду" чи то там "правительства" Петрушевича. Приїхав державні діла тут полагодити й вертати та старий край рятувати.

От маєте —

"Вже згнили кістки Колумба,
А посол сидить, як тумба" —

і в інтересі "української справи" продає шифкарти.

Приїхали сюди (до Америки) Цегельський, Мишуґа — тут і залишилися. Назарук — не залишився, але це зовсім не його вина. Тут йому було затісно, завузько, не було де розгорнути свого "дипльоматичного" хисту — головно після того, як скінчилася доларохапня, що дала йому коло $41,000, якщо не більше, його тут з'іґнорували всі його бувші допомагачі, а нарешті його оскандалив його власний лист до Петрушевича. В Польщі епископ Хомишин та польська дефензива запропонували йому кращий джаб — от він і вернув "з єгипетської тьми" в багно дефензиви.

Ґенерал, наприклад, приїхав сюди один дуже великий, петлюрівський, з самого Будапешту.

З процесією на станції вітали його сили жовто-блакитні вінніпеґські, поклони до стіп йому складали — прийди, мовляв, великий і хоробрий муже та отамануй над нами, бо українська іміґрація тут велика, але більшовицька зараза її бунтує.

Поблагословив ґенерал братію меншу свою і увійшов в приготовані йому чертоги. За пару тижнів, як проминули дні хвилювання та привітань, чуємо, ґенерал наш курми й яйцями вже торгує, а в його ґенеральському мундурі сержант Бєльський з Ірчанової "Дванацятки" грає ролю польського жандарма на сцені Укр. Роб. Дому у Вінніпеґу.

Потім почали їхати дрібні скороходи: тут вам і есерівські Мандрики "тьму єгипетську" з фармів розвіювати приїхали, тут і орґанізатори "Ліґи Бритійських Українців" появилися, тут і шутерські (стрілецько-громадські) на кожний з'їзд із старого краю, як "спеціяльні делеґати" приїзджали й ніколи до того старого краю назад не вертали. Десь і сьогодні найсвіжіші із них шляються по Канаді та морочать людям голови.

Один зі всіх них повністю дотримав свого слова — Володимир Бачинський. Той приїхав як польський відпоручник не щоб рятувати Галичину, але щоб вивезти з Галичини все українське населення до Канади та звільнити західньо-українські землі для кольонізації їх "героями" армії Пілсудського. Приїхав, попіячив від океану до океану, мало не втопився пяний у ванні одного з першоклясних готелів у Вінніпеґу — витягнули його з ванни, обсушили, подивилися, що шифкарта його заплачена в обид-

ва боки й відіслали назад під догляд і на службу до польської охранки.

Це наша тільки побіжна, загальникова характеристика цих скороходів. Хто ж з нами не погоджується, то нехай сам перевірить туттаки в Канаді на фактах.

"ОДИН З НАЙВИЗНАЧНІШИХ УКРАЇНЦІВ ЯКІ ТЕПЕР ЖИВУТЬ".

Так схарактеризував "Укр. Голос" д-ра Осипа Назарука, нинішнього слугу епископа Хомишина й польської дефензиви. Є дуже правдоподібним, що О. Назарук вже й в часі свого приїзду до Канади був на услугах польської дефензиви, бо чим можна пояснити собі, що його лист, якого він вислав до Петрушевича, попав перше польській тайній поліції. Але про це пізніше.

Костя Левицького до Канади ми недочекалися за тим одним мільйоном доларів. Чому? — й до цього часу не вияснено та жалкувати нема потреби. Зате 2 вересня 1922 року приїхав до Вінніпеґу д-р Осип Назарук. Ось що пише про той приїзд "Укр. Голос" з 6 вересня 1922 р.:

"Дня 2 вересня с. р. вечером о 9.30 год. прибув з Европи до Вінніпеґу др. Осип Назарук. На двірці привитали його: відпоручник галицького правління проф. Іван Боберський; представники українських орґанізацій; о. П. Олексів, як представник епископської канцелярії; п. Т. Д. Ферлей, як голова Українського Центрального Комітету; п. М. Гаврилюк, як голова Запомогового Брацтва св. о. Миколая; редактори чотирох українських часописів, пп. З. Бичинський, О. Г. Гикавий, Ів. Рудачек і Мир. Стечишин. На двірці зібралося бльше число визначних україн-

ців. Привіти сказали пп. Боберський, Барилюк, Ферлей і Гаврилюк.

ДР. ОСИП НАЗАРУК ПОБУДЕ В КАНАДІ ЯКИЙСЬ ЧАС, ЩОБИ ПОЗНАКОМИТИ КАНАДІЙСЬКИХ УКРАІНЦІВ З ПОЛОЖЕННЯМ В РІДНІМ КРАЮ.

Потім йде широке славословіє Назарукові, яке починається так: **"Др. Назарук є одним з найвизначніших Українців, які тепер живуть"**, що "він був на Великій Україні міністром преси у двох кабінетах (Чеховського і Остапенка), тепер є одним з членів галицького уряду" і т. д., а закінчується так: **"Канадійські українці будуть мати нагоду довідатися від него не мало цікавого і поучаючого. В імени канадійських українців складаємо дорогому гостеві як найщиріший привіт".**

Стільки "Укр. Голос". А "Кан. Українець" — так той розпластався перед Назаруком по єзуїтськи — величаючи його: "наш найбільший", "наш найславніший", "наш найкращий бесідник, якому не дорівнає й Лойд Джордж".

Чого приїхав Назарук до Канади? Невже ж тільки того, щоб **"познакомити канадських українців з положенням в рідім краю?** — як писав "Укр. Голос". Чи виплатиться шкіра за виправу, тимбільше, що ця виправа так дорого коштувала — т и с я ч у доларів місячної платні Назарукові, як "міністрові", першої кляси шифкарта, утримання цілої "дипльоматичної місії" (Назарук і Боберський) у Вінніпегу і т. д.

Ні, в приїзді Назарука до Канади робітники вбачали щось інше, як тільки "інформацію".

"Укр. Роб. Вісти" з 6 вересня 1922 р., тобто в перших днях приїзду Назарука до Вінніпеґу, в редакційній статті п. н. **"Прилетів ще один пташок"** — перестерігали робітників і фармерів перед новим замахом на їхні тяжко запрацьовані центи. Вони запитували Назарука, хто так швидко злопав 110 тисяч доларів **"позички",** що її зібрали для Петрушевича Мишуґа й Березовський в Сполучених Державах. "Укр. Роб. Вісти", схарактеризувавши роботу української контрреволюції й її керівника Назарука, кликали. **Не дайте ані цента денікінцям!**

Від 2 до 27 вересня нічого не було чути ні офіціяльно, ні зі шпальт жовтоблакитної преси що робитиме Назарук в Канаді. Два — тижні мертвої мовчанки. Але... 5 вересня прийшов "сам" Назарук в супроводі Боберського до редакції "Укр. Роб. Вістей" і поставив справу ясно: він приїхав за грішми й просить, щоб "Укр. Роб. Вісти" не перешкаджали йому збирати гроші, які він ще не знає, як буде збирати — чи у формі "позички" чи добровільних жертв.

На поставлені численні запитання, Назарук відповів:

Орієнтуємося на антанту, бо без неї Галичини не відберемо від Польщі.

Відібравши Галичину від Польщі, **антанта сформує в Галичині свою комісію, яка скличе парлямент.**

Земельної програми не маємо — коли матимем землю, тоді будемо думати про програму.

Гроші, які збираємо, йдуть на утримання уряду та місій поза кордонами.

В уряді Петрушевича та в місіях сидять йо-

го фаміліянти, бо у нас брак людей.

Державні гроші розходується необережно й я це критикував на засіданнях віденської ради.

Як буду збирати гроші в Канаді, чи як позичку, чи як добровільні жертви — ще не знаю, перше познайомлюся з положенням на місци, потім має приїхати з Вашинґтону до Вінніпеґу др. Мишуґа й ми порадимося, що маємо робити.

Критикуйте наш уряд, але не перешкаджайте нам збирати гроші.

Такі відповіди дав Назарук на запитання редакторів "Укр. Роб. Вістей" й все це широко було розяснено робітникам в "Укр. Роб. Вістях" з 16 вересня 1922 р. та далі кликано: Не дайте ані цента денікінцям.

А в "Укр. Голосі" з 27 вересня 1932 р. і у всій жовтоблакитній пресі Канади появився широчезний на цілу першу сторону маніфест, яким проголошувалося в Канаді **"Позичку Національної Оборони".**

Під тим маніфестом були вже підписані: др. Петрушевич, вл. р., президент галицької національної ради, а за ним йшли підписи "міністрів": Костя Левицького, Вол. Сінґалевича, Осипа Назарука, Ст. Витвицького, Р. Перфецького, Селезінки, О. Сироїчковського і Мирона Гаврисевича. Всі вл. р. (власно ручно). Маніфест той був підписаний у Відни 17 серпня 1922 р., тобто один день перед виїздом Назарука до Канади. Отже брехав Назарук, що він не знає ще що буде робити — збирати позичку чи добровільні жертви. Хіба, що є дуже також можливим, він мав в кешені два маніфести: один для "по-

зички", а другий для добровільних жертв і вже тут на місци мав розвідатися, котрий з них використати.

Всі гроші ("позичку") мав вже збирати сам Назарук, всі гроші мали пересилатися до него. Висота позички — **пятьдесять тисяч долярів,** такий карколомний скок з одного мільйона.

Про Боєрову мільйонову "позичку" ані словом в тому "маніфесті" не згадувалося, ніхто не в тому "маніфесті" не згадувалося, ніхто не знав, чи Назарук за неї відповідає, чи ні, чи дістала вона "потвердження уряду", чи ні, чия це була "позичка", — ані словечка не згадувалося, неначе б то її й на світі не існувало.

"Довжні записи" нової "позички" виготовлені на 5, — 10, — 25, — 50, — 100 — долярів", "позичка" шістьпроцентова, а сплачуватиметься за десять літ якимсь льосованням.

Слід також згадати, що коли запитано було Назарука в редакції "Укр. Роб. Вістей" що сталося з Боєровою "позичкою", то він, зітхнувши, відповів, що нічого про неї не знає й нічого спільного з нею немає, а Боберський, який був присутний з Назаруком, признався, що вінніпеґські **"редактори й адвокати не хотіли його втаємничити в цю боерівську авантуру й він, побачивши, що починається щось недоброго, всіма силами старався цю боєрівську кампанію розбити. Це він сказав в присутности Назарука. Боберський потвердив всі вибрики боєрівських аґентів в Вінніпеґу, їхні, "вечерниці" в "приличних готелях", які так завзято обороняв "Укр. Голос".** ("Укр. Роб. Вісти", 18 жовтня 1922 року.)

Коли запитано було О. Назарука в редакції "Укр. Роб. Вістей", чи правда тому, що із зібраних в Сполучених Державах 111 тисяч доларів "позички" "уряд" Петрушевича дістав лише 63,500 доларів, то Назарук сказав, що нічого про це не знає. Тимчасом "Укр. Роб. Вісти" дістали були протокол і цілу промову Назарука із "довірочного" засідання "національної ради" у Відні, на якій "міністер фінансів" Сінґалевич дав фінансовий звіт, в якому сказав:

З американської позички прийшло лише 63,500 доларів.

З розходів — **подорож "наших відпоручників до Америки коштує 7,500 доларів, маніфестація у Вашинґтоні 1,500 доларів", а решшта 38,500 доларів не відомо де ділося,** або як Сінґалевич каже—**"решта розійшлася на кошта в Америці".**

А на закінчення свого звіту Сінґалевич каже, що "уряд ЗУНР переговорював з консерцією Боєра за галицький тютюн, а з другою компанією (канадійсько-американською) за залізниці й нафту".

Такий звіт дав Сінґалевич на засіданні "національної ради" у Відні 15 червня 1922 р.

А на другому засіданні тої самої "національної ради" у Відні "міністер закордонних справ" Кость Левицький ще додав:

"Др. Березовський був нашим фінансовим делеґатом для збирання фондів в Америці. По повороті з Америки купив собі в Стирії віллю".

Як видно, то не пішли марно ці 38,500 доларів, що їх не отримав Петрушевич із "позички"

Америці, бо Петрушевичові "амбасадори" почали купувати собі вілі.

НАЗАРУК В РОЛЯХ: "ХРИСТОС В КАНАДІ" І "УКРАЇНСЬКИЙ ЖИД В КАНАДІ".

Тимчасом "**Representative of Western Ukraine in Canada**" — Назарук і його підручний — Боберський почали збирати "позичку" в Канаді. Ми не будемо над нею довго розводитися. Кампанія ця була щось найгидкішого, що можна собі уявити. Назарук написав маленьку книжечку п. н. **"Христос в Канаді"**, а "Укр. Голос" створив йому на допомогу **"Українського Жида в Канаді"** — спеціяльно видану летючку під такою назвою.

Боберський, який виконував обовязки "діловода", розсилав цю книжечку й летючку (**"Христа в Канаді"** й **"Українського Жида в Канаді"**) по фармах. Той "український жид" пописував також і в "Укр. Голосі". Та ясним було, що ролю "Христа" й "жида" грав тут сам О. Назарук, щоб тільки вициганити від людей долари.

Всі ж місцеві лідери жовтоблакиті, підписи яких ми бачили й під Боєровою позичкою, завзято Назарукові допомагали. Вони всім "ради старатися", бо це була поплатна перезва.

Назарук зробив Христа підпалювачем. Ось що Христос говорив людям в тій книжечці, що її розсилав Боберський з Назаруком:

> **"Людина, сину мій, не є на ланцюху у Бога й має серце свобідне, як вітрець на полі, — відповів Спаситель Світа** ("чоловікові в кожуховій шапці", що збирав "позичку" для Назарука.)

— А кому післати гроші, які я зібрав? (питає той чоловік).

— Вшануй волю жертводавців, бо жертва річ свята (тобто, вишли гроші Назарукові). **А тих пять божих кводрів, які так урадували мене, пішли також до старого краю, але при них виразно напиши, що вони призначені на сірники.**

— На сірники? На які сірники? — запитав чоловік в кожуховій шапці.

— НА ПОЖАР, МІЙ СИНУ! — твердо відповів Спаситель.

Чоловік в "кожуховій шапці" — також спритний був спекулянт. Він перше післав із старого краю до Канади жінку заробляти гроші. Вона тут добре доробилася не тільки грошей, але й дітей, післала чоловікові шифкарту до старого краю, спровадила його до Канади й от він, шукаючи своєї жінки по степах Саскечевану, стрінувся на інструкцію Назарука з Ісусом Христом, а той, знову ж таки за намовою Назарука, післав його збирати "позичку національної оборони".

Багаті фармері давали тому чоловікові "в кожуховій шапці" по 5 доларів, а до бідних він і не хотів заходити. Коли ж побачив, що багаті не дуже то розщедруються, **"тоді постановив вступати вже до менше заможних. У них діставав вже більше: по 10, 20 і навіть по 50 доларів"** — розповідає Назарук.

В якогось бідного робітника дістав той чоловік одного долара, а в ще біднішої вдови дістав "кводра". Це й були ті 5 кводрів "на сірники" на воєнний пожар в Галичині.

Хитрого дипльомата зробив Назарук з Хри-

ста. Зробив його не тільки підпалювачем, але намовив його, щоб дав чоловікові "в кожуховій шапці" такі інструкції: кводри (25-центівки) можуть люди посилати навіть впрост до старого краю "на сірники". А пятки, десятки, двацятки та пятьдесять-доларівки — **засилати тільки до Назарука.**

Послухайте но далі, що то Назарук тим "Христом в Канаді" виробляв.

> **"Тоді чоловік в кожуховій шапці запитав:**
> **— Чому Ти, Господи, не поразиш уже гнобителів народу мого, аби він не терпів так страшенно від них?**
> **— Сину мій! — відповів Спаситель. — Вір мені, що терпіння не є таке зле, як страшне. Воно очистить вас і зробить благородними й сильними, як сталь. Адже, краєш, синку деревину, коли щіпиш її. Потім болю вона принесе кращий овоч. А на гнобителів прийде також час і пора. Ні вухо людське не чуло, ні око не бачило ще того, що я приготовлю їм за кривду вашу. Пішлю вам мужів сильних, які попровадять нарід ваш. І в силі великій осядете на землях ворогів своїх. І будете тверді, як караючий меч в руці Господній. Бо справедлива є вага, яку я держу в окріваленій руці своїй і до семого покоління відімщу кривду вашу тим, що гноблять вас".**

Це є маленький взірець тої пропаґанди, що з нею Назарук з Боберським йшли між людей за доларами. В цій пропаґанді "спасителеві" допомагав ще в такий же спосіб "український жид в Канаді" — і в окремій летючці й на шпальтах "Укр. Голосу".

Кампанія за "позичкою" провадилася цілий рік. Тяжко приходилося Назарукові, хоч його

повною силою підтримувала вся жовтоблакитна преса, церковні товариства і ін. Але в той час вже міцно стала на ноги робітничо-фармерська орґанізація — ТУРФДім та "Укр. Роб. Вісти" виходили два рази на тиждень й молотили здорово доларохапників. Та й люди, памятаючи паризьку делеґацію та "сироту Івася", не дуже то вже довіряли й "самим міністрам". Тому то прийшлося Назарукові йти за кличем: "голота хитра на вигадки" й вигадувати "Христа в Канаді" та "українського жида".

Назарук і вся його зґрая дурили ще людей, що справа Сх. Галичини ще не вирішена, що треба грошей на втримування місій в Парижі, Женеві, Відні та й самого уряду, бо вони роблять дуже важливу роботу. Так дурили вони людей до 14 березня 1923 року, коли остаточно рада амбасадорів в Парижі вирішила справу Сх. Галичини. Це рішення дуже пошкодило дальшій збірці, але Назарук не піддавався. Лаяв більшовиків, дурив людей, вживав брехонь і найгидкішої демаґоґії. В "дипльоматичних колах" поговорювали, що є також якийсь нелад між Назаруком і Петрушевичем, головно ж між Назаруком і Костем Левицьким. Навіть між Назаруком і місцевими жовтоблакитними доларохапниками почалося тертя, але... на шпальти ґазет воно не виходило, бо обидві сторони були зацікавлені в збиранні доларів.

Аж ось в "Укр. Голосі" й "Кан. Українцеві" з 15 серпня 1923 р. прочитали ми —

"ЗАМКНЕННЯ ПОЗИЧКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ

Ч. 21/ПРЕЗ.
1923.

А

Отсим замикаю з днем 15 серпня 1923 розписану на основі розпорядку з дня 10 серпня 1922 ч 386 (През. Д. І. 21. 1922) Позичку Національної Оборони в Канаді.

Б

Замкнення позички прошу оголосити в спосіб на місці принятий в дни замкнення.

Берлін, Дня 10 липня 1923
Др. Евген Петрущевич вр."

З великим сумом оповістив це "замкнення" Назарук **"до відома Світлого Громадянства"** та закликав, щоб до 31 грудня 1923 року сплатили заяви (деклярації) тих, що до цього часу ще не зробили.

У своїй же заяві скаржився Назарук на посуху, на тяжкі часи, а навіть на "чужих банкирів", що "кинули жереб за окровавлений одяг українського народу".

Тут же було проголошено зібрану суму:

Готівки зібрано	$34,281.64
Заяв (деклярацій)	6,750.75
Разом	$41,032.39

"Світле громадянство" ніколи не запитало ні Назарука, ні Петрушевича, чому вони замкнули "позичку" не досягнувши квоти — 50 тисяч доларів. Коли б замкнули були зараз після 14 березня 1923 р. — то мали б були виправдання, що справа Галичини "вже вирішена". А то ж дурили ще людей близько пять місяців,

що вони таки ще Галичину виборуть і збирали гроші.

Зараз по замкненні "позички", "Укр. Роб. Вісти" дістали зі Львова повідомлення (написане ще перед замкненням "позички"), що Назарук, зібравші гроші, звернувся до провідників своєї радикальної партії в Галичині, щоб вони дали йому мандат, який уповноважував би його ділність в "уряді" Петручевича. "Дуби" радикальної партії відповіли, що вони Назарука членом радикальної партії більше не вважають і за його роботу відповідальности не несуть.

Тоді Назарук почав просити провід радикальної партії, щоб **його відтягнули, разом із зібраними доларами, з "уряду" Петрушевича.**

Про це довідався Петрушевич — тобто довідався, що Назарук, зібравши долари, починає бунтуватися проти Петрушевича, щоб в цей спосіб не дати йому, коли не всіх, то значної частини зібраних в Канаді доларів. В цьому повідомленні зі Львова до "Укр. Роб. Вістей" просто говорилося, що Назарук не хоче дати Петрушевичові 20 тисяч доларів — це після того, як сам він за свою "роботу" брав на початку по 1,000 доларів місячно, а потім по 600 доларів (пережив знижку "зарплатні", але за це почав поза плечима "уряду" страйк).

Петрушевич вживав усіх способів, щоб дістати від Назарука "позичку", писав до него, переконував, грозив, але... Назарук відповідав: **"Ну, то ще побачимо, як буде. Підождемо, що скаже край (Галичина)".** "Укр. Роб. Вісти" — гляди число 77 з 26 вересня 1923 р. — виразно в редакційній статті зазначують, що такі пові-

домлення вони отримали від чоловіка, що грав **визначну ролю в радикальній партії.** "Укр. Роб. Вісти" домагалися від Назарука вияснення або заперечення цього, але Назарук тільки вилаявся, назвав своїх противників сконками, при чому ця назва — "міністер-сконка" залишилася при самому Назарукові, доки він не виїхав з Канади та з Америки взагалі.

Два тижні після викриття цього нового скандалу в доларохапному сімействі появилося в "Укр. Роб. Вістях" нове викриття, яке повністю підтвердило попереднє. В ньому говорилося:

1. Що Назарук написав листа до Петрушевича, в якому виразно сказав, що не дасть його "урядові" зібраних в Канаді грошей з "позички національної оборони".

2. Що всі "міністри" "уряду" Петрушевича й їхні жінки засипали Назарука листами — грозьбами й просьбами та виторгували у него дещо, але 9 тисяч доларів Назарук категорично відмовився дати й залишив в себе. Назарук викручувався тим, що радикальна партія казала йому не дати цих грошей Петрушевичові.

Після викриття цього скандалу "Укр. Роб. Вісти" поставили Назарукові такі публичні запитання:

1. Чому він казав, що гроші збирає для уряду Петрушевича й "на сірники" для старого краю, але грошей туди не посилає?

2. Чому про свій "бунт" проти "уряду" Петрушевича не повідомив своїх "бондголдерів", але далі збирав від імени "уряду" гроші?

3. Хто його вислав до Канади збирати гро-

ші — Петрушевич чи радикальна партія?

4. Чому він, посварившись з Петрушевичом, далі виступав в його імени?

5. Що за звязки має він з польонофільськими провідниками радикальної партії — отже як назвати те, що в Канаді Назарук виступає як ворог Польщі й тримає звязок в старому краю з радикальною хруніядою, яка служить польській шляхті (Данилович і ін.)?

Було там ще більше запитань поставлених до Назарука, на основі відомостей, що їх отримали "Укр. Роб. Вісти" з самого середовища "уряду" ЗУНР і між іншим "Укр. Роб. Вісти" писали:

> **"Підносимо цей факт, як новий доказ чести і витривалости "патріотів". Не боронимо тут (і не думаємо) Петрушевича з його фіктивним "урядом", ані не нападаємо на пана Назарука. Ми, свідоме клясово робітництво, найменше з усіх потерпіли, бо з першого дня не вірили в щирість гадючих слів патентованих патріотичних обманців, однаково, чи то в Канаді, чи Америці, чи Відни, чи Галичині. Але за нашу прямолінійну, чесну працю нас називали оті панки преріжними вуличними словами, від зрадників народу, москвофілів до сконків. Та праця кожного є найкращою відповідю. І сьогодня, підносячи лицемірство і "бунт" бувшого пана "міністра" Назарука, ми ставимо скромне запитання:**
>
> **Хто з нас зрадник і сконка?**
>
> **Хто завонює гнилим трупом і безсоромним скритим обманством українське фармерство і робітництво?"**

Та Назарук на це вже не мав часу відповідати, він пакував вже манатки на втечу з Канади.

ВТЕЧА НАЗАРУКА З КАНАДИ ДО СПОЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ.

Залишатися Назарукові в Канаді далі було невигідно. Хоч залишилися у него долари "позички національної оборони", але репутацію таки добре було підмочено, вона смерділа сконкою. Сватався Назарук до "Кан. Українця", але, як видно, Будка його боявся. "Укр. Голос" хоч далі ще пнявся величати його, але бачити його у свому таборі не хотів. Зрікся Назарука й "Христос в Канаді" й "український жид". Даремно обнюхував Назарук пороги редакцій жовтоблакитних ґазет, і хоч мав він "міністерський" нюх, то проте цей нюх не завжди дорівнює нюхові тих дрібних долярохапних спекулянтів, що на долярохапних справах в Канаді добре насобачилися. Доки збираєш долари й можна тобою й коло тебе погрітися, доти ти бажаний і шанований гість; скінчилася долярохапна перезва — то "просимо, пане міністре, посидьте, ось ваша шапка, а он двері... посидьте"...

Надів Назарук шапку — не знаємо, чи кожухову, й чкурнув до Сполучених Держав — січових стрільців "гетьманові" Скоропадському орґанізувати й "Січ" редаґувати. А жовтоблакитники вінніпеґські лицемірно йому в слід:

> **"Що канадійські українці не могли затримати у себе так знаменитої сили як ВП. Др. Осип Назарук, це свідчить і про наше фінансово-економічне безсилля і ніде правди діти — про нашу не високу культурність"** ("Кан. Українець" з 7 листопада 1923).
>
> **"Великий жаль що канадійські українці не зуміли найти серед себе місця для др. Назарука, щоб**

використати для себе його великі письменичі та бесідничі здібности ("Укр. Голос" з 21 листопада 1923).

А з Відня й зі Львова далі наспівали до "Укр. Роб. Вістей" кореспонденції, які повідомляли про **переполох і розпуку в "уряді" Петрушевича й про втіху польської шляхти з приводу "бунту" Назарука.** Гр. Лелик писав до "УРВ" з Европи, що "збунтований Назарук **наробив чимало шуму своїм здержанням грошей** так в "патріотичних" кругах, **як навіть серед польських панів. Польська преса з насолодою смакувала "бунт" петрушевичівського "міністра" і, розуміється, брала це на карб всіх українців".**

Далі в тій кореспонденції викривалося:

> **"Назарук зажадав перед виїздом до Канади щоби: 1. його добре вбрали; 2. заплатили найкращу клясу через море і залізницею; 3. ПЛАТИЛИ ЙОМУ МІСЯЧНО ЗА ЧАС ПЕРЕБУВАННЯ В КАНАДІ 1,000 (ТИСЯЧУ) ДОЛАРІВ. На всі ці пропозиції уряд погодився. Однак по якомусь часі, як Назарук був вже у Вінніпеґу, "уряд" був примушений знизити місячну платню Назарукові з ТИСЯЧІ НА ШІСТЬСОТ ДОЛАРІВ. І ПАН НАЗАРУК, АЖ ДО СВОЄЇ ОФІЦІЯЛЬНОЇ "ДЕМІСІЇ" БРАВ КОЖНОГО МІСЯЦЯ ШІСТЬСОТ ДОЛАРІВ, НЕ РАХУЮЧИ В ЦЕ НІЯКИХ РОЗХОДІВ ПОДОРОЖІ".**

Скільки взяв Назарук грошей після "демісії" — ніхто не знає. Назарук у своєму листі до Петрушевича з 1 серпня 1923 р. писав, що він йому виплатив вже дві третини зібраної позички, а ціла **одна** третина є ще в него, Назарука й він її не дасть Петрушевичові, бо Петрушевич **не дотримав приречення, що зі всіх отриманих грошей вишле третину до Галичини.**

ПЕТРУШЕВИЧ І НАЗАРУК ОБМАНУЛИ І СТАРИЙ КРАЙ І КАНАДСЬКИХ "БОНДГОЛДЕРІВ"

Розписуючи "позичку національної оборони в Канаді на 50 тисяч доларів, Назарук знав, коли скаже, що всі гроші йдуть для "уряду" Петрушевича, то не буде успіху, люди не "позичатимуть" доларів. Тому то він за своїм підписом та за підписом др. Луки Мишуґи видав офіціяльну заяву "до українського громадянства в Америці й Канаді, яку вмістив в "Укр. Голосі" і "Кан. Українці" з 4 жовтня 1922 р і яка так закінчувалася:

> **"Отсим подаемо до відома загалу, що на основі порозуміння між Урядом і Краем рішив уряд, що ОБА НАШІ ПРЕДСТАВНИКИ З АМЕРИКИ Й КАНАДИ МАЮТЬ ПОСИЛАТИ ПРОСТО ВІДСИ ДОПОМОГУ СТАРОМУ КРАЄВІ В ПРОЦЕНТОВІЙ ВИСОТІ, ЯКОЇ ХОТІВ КРАЙ. Супроти сего взиваемо все українське громадянство до сильного скріплення одностайної фінансової допомоги. Нехай же наші свідомі люди доброї волі напружать всі свої сили для фінансового забезпечення боротьби за визволення Рідного Краю, якої керманичем є Галицький Уряд і тільки Галицький Уряд. Шануючи свій державний провід і в довірю до нього осягнемо свою високу ціль.**
>
> **ДР. ОСИП НАЗАРУК,**
> **За Представ. Галицької**
> **Републики в Канаді.**
>
> **ДР. ЛУКА МУШИГА,**
> **За Представ. Галицької**
> **Републики в Америці.**

Як сам Назарук дотримав "пошани й довіря" до "уряду" Петрушевича, якого він вважав тільки єдиним "керманичем визволення рідного краю", свідчить його "бунт" проти цього "керманича", який ми описували вище, **невиплата грошей тому "единюму керманичеві"**, а нарешті

й самий лист Назарука до Петрушевича, цитати з якого ми новодимо нище. З того листа побачуть наші читачі, що навіть про давання грошей з "позички національної оборони до "старого краю" (нинішнім ундівцям) говорено тільки тому, **щоб мати кращий доступ до людей в Канаді за грішми.**

Та ми приступаємо до Назарукового листа до Петрушевича.

ДОЛАРОХАПНІ СПЕКУЛЯНТИ САМІ ПРО СЕБЕ.

Наш опис долярохапної перезви затягнувся довше, як ми сподівалися і навіть як бажали. Та коли ми вже у него залізли, то треба вичерпати з тої долярохапної перезви бодай найголовніше. На нашу думку — все описане нами в цій "перезві" на основі численних фактів має велику історичну вагу й українські робітники та фармері повинні про це знати.

Коли ми нині маємо перед собою обєднаний фронт жовтоблакитників з поліцією в Канаді, то треба знати ті передумови, на яких це обєднання виростало. Розуміється, наш опис і четвертої частини не охоплює тої клясової боротьби між українським населенням в Канаді, яка тут провадилася й розвивалася почавши від Жовтневої революції. Боротьба ця провадилася ще й перед Жовтневою революцією, але від переможнього Жовтня вона набрала гострішого характеру, вона почала викристалізовуватися, поки не дійшла того степення, на якому ми бачимо її сьогодні.

Ми взяли тут тільки один її бік, що був і є

неподільно звязаний з визвольним рухом трудящих мас Західньої України. Ми майже зовсім не торкаємося в цьому описові клясової боротьби між українськими робітниками й незаможніми фармерами, а українською буржуазією на чисто канадському ґрунті, ми не говоримо нічого про боротьбу довкола Радянської України й СРСР. Ми говоримо тільки про Західню Україну, й то тільки переважно про ту її частину, що є під Польщею та про ту боротьбу, що довкола неї провадилася в Канаді доларохапня.

Ми приступаємо до обговорення листа Назарука до Петрушевича, бо він кидає багато світла на те багно, що називало себе "урядом ЗУНР" і яке так ганебно, разом з петлюрівщиною, кинуло західньо-українські землі в кігті польської шляхти, румунських бояр і чехословацької буржуазії й яке нині так по рабськи тим же панам вислуговується та творить з ними спільний фронт проти Радянської України. Головно ж сам Осип Назарук, як чура епископа Хомишина, стоїть нині повністю на услугах польської шляхти.

Що ж читаємо ми в тому листі Назарука до Петрушевича з 1 серпня 1923 року?

В першому його розділі на самому початку читаємо, що Кость Левицький, "мінзаксправ", розпорядженням ще 8 жовтня 1922 р., тобто пару місяців по приїзді Назарука до Канади, скинув Назарука з правного представника "уряду", а представником зробив Боберського. Кость Левицький сказав Назарукові, що він може тільки

своїм підписом **"скріплювати те, що п. проф. Боберський зарядить".**

> **"Я повідомив дня 16 XI. 1922 про це дивне зарядження Вп. П. Президента і просив пояснення та бодай про відпис інструкції, але навіть відповіди не одержав по нинішній день. Таким чином перестав я бути представником, а став аґітатором, котрий мав тільки право колляціоновання актів представництва"** — скаржиться Назарук в листі до Петрушевича. А що Боберський не приняв обовязків "управителя представництва", то, як пише Назарук — **"ТОДІ УТВОРИВСЯ ДИВНИЙ СТАН, НА ОСНОВІ КОТРОГО Я ВЖЕ НЕ МАВ ПРАВ І ОБОВЯЗКІВ ПРЕДСТАВНИКА, А П. ПРОФ. БОБЕРСЬКИЙ ТЕЖ ЇХ НЕ МАВ, БО НЕ ПРИНЯВ".**

Значить: було в Канаді два представники "уряду", але обидва не мали права його репрезентувати й обидва проте збирали для него гроші, яких потім "урядові" не дали. Звичайно: який "уряд", такі його представники, така їх робота й політика.

Далі в листі Назарук дорікає Петрушевичові, що він **забагато грошей зуживає на місії** й каже, **"поки суспільність непохитно стояла за урядом",** то можна було собі на це позволяти, але тепер треба бути ощадними, бо не на довго вхватить.

Ще нище в тому самому розділі Назарук пише, що як тільки він довідався про рішення ради амбасадорів 14 березня 1923 р., яким віддано Галичину Польщі то негайно вислав Петрушевичові **"по тім акті ще 3,000 доларів, щоб у тяжкій хвилі мав Уряд якийсь гріш".** Признається Назарук, що коли й висилав дещо грошей "урядові", то не з обовязку, але **"з пошани до уря-**

ду", щоб **"у тяжкій хвилі мав уряд якийсь гріш".** Але більше грошей "урядові" не висилатиме, бо —

> **"Уряд не додержує приречення, даного краеви, а саме, що даватиме з заморських фондів одну третину на край... а по змозі більше. Мимо того, коли представництво зажадало доказів що край одержує одну третину, АБИ МАТИ ЧИМ ВИКАЗАТИСЯ ТУТ ДЛЯ ПОБИВАННЯ ПРОТИВНИКІВ УРЯДУ, котрі твердили тут, що край не одержує нічого — прислано представництву в Канаді через представництво у Вашингтоні відпис двох посвідок з дати: Прага, 14 лютого 1923, одну з підписом д-ра Селезінки, другу з підписом п. Ів. Рудницького, з котрих виходить виразно, що крім 1,000 доларів на противиборчу акцію й 800 доларів, переданих "впрост" (кому? — не написано), КРАЙ НІЧОГО БІЛЬШЕ НЕ ОДЕРЖАВ, бо інші позиції тих квітів уже своїм титулом вказують, ЩО КРАЙ ТИХ ГРОШЕЙ НЕ БАЧИВ, ЧИ МОГЛИ МИ ТІ КВІТИ ПОКАЗУВАТИ КОМУ?"**

В таке положення поставив Петрушевич Назарука й цей тепер йому відплачується тим, що не виплачує йому "позички". Найгірше болить Назарука не те, що "край" грошей не отримав, а те, що він не має чим побивати в Канаді противників. Даремно апелював Назарук за ресітами, що "край" отримав гроші. **"Просьби представництва про відповідні квіти збував д-р К. Левицький або загальними фразами... або просто мовчанкою"** — пише Назарук, бо **"д-р К. Левицький є того переконання, що політика це шахрайство".**

В другому розділі того листу Назарук заявляє, що "резиґнує" (після того, як його викинено) з "уряду" з трох причин:

1. Бо вже всі виреклися Петрушевича й він тепер самотній, тому вирікається його й Назарук.

2. Бо Петрушевич не спростував нападу К. Левицького на Назарука ("чи можуть собі Вп. П. Президент представити, щоби пр. міністр заграничних справ Анґлії, Франції або Німеччини нападав в американській пресі на свого посла").

3. Бо Петрушевич скасував "уряд преси", навіть не повідомивши про це Назарука, а він же був "шефом" того "уряду".

"Письмо (про закінчення "позички") **врятувало нас з незвичайно прикрого положення"** — пише Назарук, бо люди грошей вже й так не давали.

В третьому розділі свого листа дає Назарук Петрушевичові "засадничі вказівки" дальшої політики. Ось вони:

1. Українських земель без війни Польщі з іншими державами з під Польщі не освободимо (а цілий час людей дурив, що "позичкою" "освободить").

2. Треба для цього **"засадничої опозиції за кордоном"**, а **"Вп. П. Президент не надаються на провідника тої опозиції"**.

3. Але що нема ліпшого провідника, то нехай Петрушевич залишається, тільки "з дотеперішніх дорадників мусять Вп. П. Президент рішучо позбутися д-ра Костя Левицького", як інтриґанта, який пише "ноти" до Ліґи Націй, як семинарист листи, а Петрушевич, "на жаль, їх підписує".

4. Каже Петрушевичеві не вірити людям, **"які від десяток літ ніч за ніччю пересиджували по**

шинках, не читали ніякої політичної книжки й думають, що голова сильна до горівки мусить бути сильна також до публичних справ" (так характеризував Назарук Петрушевичових міністрів). **"Надзвичайно цікаве,** — пише Назарук далі, — що **той тип** (К. Левицький) **має ще сміліость писати сюди по гроші на "дипльоматичну місію"** (а дзуськи з'їси — каже Назарук).

У своєму листі далі Назарук пророкує, що **"Польща дасть ще даром сальонові ваґони для всіх, кого поручить той ґеній",** Кость Левицький, щоб його самого і всіх "міністрів" дістати до Галичини. Це пророкування, як відомо, справдилося не тільки щодо Костя Левицького і всіх інших "міністрів" Петрушевича, але й щодо самого Осипа Назарука, якому також дала польська шляхта сальоновий ваґон до Галичини й нині він вірно її служить разом з Костем Левицьким. Але тоді сварилися вони за долари.

Коли по приїзді до Канади прийшов Назарук до редакції "Укр. Роб. Вістей", про що ми писали вже вище, то на запитання відповів, що в Парижі "українську справу" репрезентує син Ев. Петрушевича, бо він знає французьку мову й "у нас брак відповідних людей", а в листі сварить Петрушевича, за те, що **"в такім важнім місті, як Париж провадить молодий і недосвідчений син Президента, хоч там мігби лучше працювати н. пр. д-р. Т. Галіп. Що було відповідати на такі закиди буковинцям, яких у Канаді багато?"** — питає сердито Назарук Петрушевича.

Ще далі Назарук в листі каже:

"Галицька справа була погребана вже тоді, коли в найприкрішій для Львова хвилі допущено було тому місту поживу; вже тоді чужі побачили, що годі рахуватися з народом, який має такий добродушний (продажній — В-ц.) **провід".** І радить Петрушевичові підготовити собі **"гарний відхід і смерть".**

Нарешті Назарук повідомляє Петрушевича, що "найбільша партія краю" (нинішня ундівська — тоді вона називала себе трудовицькою) **"недвозначно покинула уряд і прислала на адресу п. проф. Боберського письмо з дати Львів 7 червня 1923, щоб представництво здержалося з висилкою грошей Урядові".** Лист той підписали Охримович і Федорців. Потім ще радикальні "дуби" з Бад Навгайм, Бачинський і Макух також писали, що вони зреклися "уряду" й казали, щоб гроші вислати їм **"на основання інформаційного бюра заграничного".**

Коли ж Назарук побачив скільки сватків є до зібраних в Канаді з робітників і фармерів грошей, то вирішив справу ще коротше: **дав всім їм здорову міністерську дулю.** Розуміється, цю дулю "з пошани до уряду" він обвинув такими дипльоматичними міркуваннями: що **"без полагоди порозуміння з краєм не може представництво висилати гроші" урядові,** що **"інтрига д-ра Костя Левицького сильно причинилася до того, що можність висилки грошей загводзжена",** що **"Вп. П. Президент не мають вже чим відповідати за фонди"** (нібито до того часу він мав чим відповідати, або Назарук, затримуючи гроші у себе, мав чим відповідати?)

Потішає Назарук Петрушевича ще гарними

жнивами в Канаді, але... **“представництво під Вашим іменем тут вже нічого не зробить”**, треба, щоб “представництво мало повновласть від краю”, але... “ні я ні проф. Боберський не може приняти в нім ніякого місця” — треба нових дурисвітів, бо старі всі вже смердять сконками.

Радить Назарук прислати з краю “бодай двох людей, **але робучих”** і дати їм гроші на утримання та на обїздку, бо “фінансовання їх роботи (на місци) майже безвиглядне”. Нарешті, “можна б запропонувати це місце редакторови “Українського Голосу” М. Стечишинови (від націоналістів) і одному з католиків”, каже Назарук. Клопіт тільки той, що коли назначити “представниками” місцевих, то потім їх вже не позбудешся.

На закінчення листа Назарук пригадує Петрушевичеві, що д-р Цегельський, спільник Боєра й також “представник” Петрушевича, **“не вирахувався з дуже значних квот”**, а **“співвину... поносить також той сам др. Кость Левицький”.** Звіт про те, **що Цегельський не дав грошей Петрушевичові з “позички” в Сполучених Державах,** каже Назарук, він отримав **“щойно в часі останньої подорожі”.**

Ще скаржиться Назарук, що вірно служив “урядові”, не дивлячись на різні крутійства..., “я зносив навіть те, що до цеї пори П. Президент не подали мені до відома договору, підписаного таємно з одною з держав, хоч як голова пропаганди рішучо повинен його знати”. Ще хвалиться Назарук, що він вірно служив “урядові”, хоч знав, “що мене поневіряють”... “бо маю переконання, що **так повинен стояти кожний укра-**

їнець при своїй владі від манархістичного уряду до большевицького включно".

В пятому, "прощальному, розділі Назарук заявляє, що вважає себе **"звільненим з обовязків задержувати далі урядові таємниці, коли мені прийдеться виступити в пресі проти матацтв д-ра Костя Левицького"** й ще раз пригадує, що коли "П. Президент не полагодять" справи із краєм, то **"не тільки сами більше грошей не дістануть ні з Канади, ні з Америки, але на довгий час убють всякі збірки на публичні цілі серед заморської еміґрації".**

Так закінчив Назарук свого довжезного листа до Петрушевича й розпрощався з ним та з його "урядом", якого вже не було на світі. Для нас не робить різниці, чи ті гроші повинен був забрати Петрушевич і його віденський "уряд", Назарук чи ундівці в старому краю, чи радикали на своє "інформаційне бюро". Ми згори знали, що ці гроші, як і всі попередні збірки, розхоплять галапасники, розтринькають по віденських кавярнях, чи вінніпеґських готелях, а якщо частину з них видадуть на "дипльоматичну роботу", то значить на роботу контрреволюційну. Ми кликали людей не давати цим паразитам своїх црошей, але в рух пущена була вся церковна машина, преса, прозьби, прокляття **й багато людей ще раз було натягнено на 40 тисяч доларів.**

Правду писав Назарук Петрушевичові, що ця остання долярохапна перезва на довгий час убє всякі збірки жовтоблакитників. Так воно й сталося. Коли опубліковано було Назаруко-

вого листа до Петрушевича в "Укр. Роб. Вістях" в Канаді, а в "Укр. Щод. Вістях" в Сполучених Державах, то навіть "Укр. Голос" не витримав і написав:

"ОТСЕ МАЄ ПІДДЕРЖУВАТИ ВІРУ ДО УРЯДУ.

> **Українські Робітничі Вісти друкують відпис довірочного листа від д-ра О. Назарука до президента галицького уряду д-р Евгена Петрушевича з 1, VIII. 1923. Ми далекі від того, аби оспорювати автентичність листа. Коли звертаємо на него увагу, то з зовсім иншої причини. Довірочний лист д-ра Назарука міг дістатися до большевицької редакції тільки одною з двох доріг: 1. Міг його большевикам продати хтось з найблищого окруження президента, або 2. Міг його відписати хтось, хто має доступ до мешкання представництва в Вінніпеґу. Чи одно сталося, чи друге, — байдуже. Та одно ясне, що ГОДІ МАТИ ДОВІРЯ ДО УРЯДУ, в якім такий скандал можливий. Вже минувшого літа появлялися друком в тих самих Робітничих Вістях протоколи з тайних (!) засідань Національної Ради у Відни. Доси невідомо, чи Національна Рада сим бодай на стільки заворушилася, щоб пошукати зрадника між собою. Тепер ще більша зрада. І уряд, в якім такий скандал можливий, рефлектує на матеріяльну поміч з Канади. Не дайте висміятися, панове! Яку ви можете дати нам ґарантію, чи Польща ще ліпше не знає ваших тайн та документів, чим редакція большевицької ґазети в Канаді? Вам державу будувати?..** ("Укр. Голос" 19 грудня 1923 р.).

"Укр. Голос", як бачимо, навіть не пробував заперечувати автентичности Назарукового листа до Петрушевича, визнав, що протоколи "таємних" засідань "національної ради" у Відні, що їх містили "УРВ" з промовами "міністрів"— також були справжні, отже визнав "зраду" на кожному кроці між самими націоналістами, в

самому уряді, в найтісніших його колах, а навіть не був певний, чи не було часом тієї зради в самому "представництві" у Вінніпеґу.

"Тепер ще більше зради" — писав розпучливо "Укр. Голос". І яке ж ви, панове, маєте лице жадати матеріяльної допомоги? **"Не дайте висміятися, панове! Яку ви можете дати нам ґарантію, чи Польща ще ліпше не знає ваших тайн та документів, чим редакція більшовицької ґазети в Канаді? ВАМ ДЕРЖАВУ БУДУВАТИ?"**

Така розпука охопила тоді редакторів "Укр. Голосу". Рідко таке з ним трапляється. Ще раз якось недавно писав він на адресу самих петлюрівців, що, мовляв, знав бог, що робить, що не дав таким людям держави в руки.

Та редактори "Укр. Голосу" цими фразами тільки хотіли закрити власне обличчя — ховали голову у ці фрази, як струсь у пісок, бо самі вони добре знали, що в часі облоги українською армією Львова польський ґенштаб краще знав, що діється в українській армії, як у своїй власній. Ми радимо редакторам прочитати "Спомини" Шухевича, хоч ми певні, що вони й без того познайомлені зі справами. Що ж до петлюрівщини, то там зовсім не потрібно було зради "тайн" та намірів на користь Польщі, бо цілий "уряд" Петлюри був на утриманні польської шляхти. В тому таборі вважалося зрадою те, коли хтось виступав проти шляхетської Польщі. Нині такий самий стан і між ундівцями, католицькими союзами, радикалами й тою партією, на чолі якої стоїть епископ Хомишин й Назарук чура його.

Що то за люди стояли коло тих урядів, то

нехай найкраще вони самі про себе скажуть. І так: хочете довідатися про петлюрівщину — прочитайте книжку Назарука "Рік на Великій Україні". Хочете довідатися про Костя Левицького — прочитайте листа Назарука до Петрушевича.

Хочете довідатися про Боберського — прочитайте про него в споминах Шухевича — це не більшовицького видання, але жовтоблакитно-фашистського "Червона Калина". Хочете довідатися про самого міністра-сконку Осипа Назарука — запитайте редактора "Нового Часу" Дмитра Паліїва.

Тому, що вище була мова про Назарука, тому, що ми читали, що пише Назарук про Петлюру, його "міністрів", Петрушевича, Костя Левицького, то цікаво нам буде почути, що пише Д. Паліїв, один з лідерів ундівщини, про самого Назарука. Про Назарука вмістив львівський "Новий Час" з місяця лютого 1932 року статтю **"Катон католицької моралі"**. Цю статтю повністю передрукувала американська "Свобода" з 3 березня 1932 року, одним з редакторів якої є Лука Мишуґа, який разом з Назаруком підписував "позику національної оборони" в Канаді. Стаття надто довга, щоб її повністю наводити, але ми наведемо з неї цікавіші уступи.

І так:

Ще студентом університету Назарук **"кидав ґроми на студентів — священичих синів, які знімали перед церквами капелюх, або, сидячи за обіднім столом, разом з другими хрестилися"**. Він лаяв їх за це **"як останню голоту"**.

Так був Назарук радикалом — безвірником.

В жовтні 1918 року коли **"рук до праці не було"**, "український військовий комітет звертається до д-ра Назарука, який тоді як У.С.С. перебував у Львові на відпустці, з просьбою, щоби д-р Назарук, — провідник молодого покоління, чоловік відомий і досвідчений **взяв у свої руки організаційну підготовку державного перевороту.** Але д-р Назарук і говорити не дав. **Заявив, що на такі справи не має часу".** А по перевороті появляється Назарук в "Українській Національній Раді" й від того моменту починається його "правдива" каріера.

Та "рада" посилає Назарука до Києва **"просити гетьмана Скоропадського, щоби вислав січових стрільців на поміч до Львова".** Назарук на засіданні в Києві **"аж розплакався... так переконував присутніх про потребу січових стрільців у Галичині",** але... на тому ж таки засіданні "не тільки згодився, щоб Січові Стрільці не їхали до Галичини, але навіть **сам уже до Галичини не вернувся** здати справу зі свого посольства, тільки залишився робити зі Стрільцями повстання проти Скоропадського. Що більше: **це якраз він був автором відозви, в якій гетьмана названо "зрадником українського народу".**

Все це зробив Назарук тільки тому, що його зроблено "міністром преси і пропаґанди" в кабінеті Чеховського.

"Але коли наступ большевиків предсказував близький кінець владі Петлюри і цілій У.Н.Р., д-р **Назарук виступив з уряду, перекочував до Камянця Подільського** і там дуже швидко став

"персона ґрата" в оточенню диктатора д-ра Евгена Петрушевича".

"Популярність" серед галичан вироблював собі дуже просто: **на сторінках "Стрільця" лаяв на чому світ, Петлюру і наддніпрянців і тих самих Січових Стрільців, які недавно зробили були його міністром... і копав щораз більшу пропасть між галичанами й наддніпрянцями".**

Після втечі з Петрушевичом до Відня, був в "уряді" "уповноваженим для преси і пропаґанди"... **"дбав про те, щоб час до часу у віденсько-жидівській пресі були згадки про д-ра Осипа Назарука, як визначного українського діяча, а навіть раз з його — портретом!"** — пише "Новий Час".

Робив у Відни коншахти з якимсь спекулянтом Рандом, — сваток Боєра, — а коли побачив, що "уряд" дише на ладан, бо каса випорожнилася, **"коли ставало щораз ясніше, що закордонне вирішення галицької справи вийде на некористь Галичини, д-р Осип Назарук заметушився біля того, щоби през. Петрушевич вислав його до Америки збирати гроші. Так і сталося".** Далі подаємо дослівно:

> **"Коли ж тільки це некорисне вирішення дійсно прийшло — д-р Назарук, уповноважений Петрушевича, ВИРІКСЯ ЙОГО І ПОВІВ ПРОТИ НЬОГО НЕПЕРЕБІРЧИВУ КАМПАНІЮ. Тоді перейшов на службу... до гетьмана Скоропадського, того самого, якого кілька літ тому назвав за своїм підписом "ЗРАДНИКОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ".**
>
> **З червоного соціяліста-радикала став чорним реакціонером-анархістом; з заприсяженого атеїста — запеклим католицьким клерикалом! Став проповідувати теорію, що Україну згубила "козацька хоро-**

ба", але це не перешкаджало йому редаґувати монархістичний орґан, який називався... "Січ"! "Славними" сталими його відчити в Дітройті в листопаді 1925 року. В них висловлювався про свого недавного хлібодавця д-ра Петрушевича так, що ХТО, мовляв, ПІДТРИМУЄ АКЦІЮ ПЕТРУШЕВИЧА, ЦЕЙ "НОЖЕМ РІЖЕ УКРАЇНСЬКИЙ НАРІД".

ПРО ШЕВЧЕНКА КАЗАВ, ЩО ВІН "ГОРЛОРІЗ", ПРО ДРАГОМАНОВА, ЩО "АНАРХІСТ", ПРО ФРАНКА, ЩО "АТЕЇСТ", А ПРО ГРУШЕВСЬКОГО, ЩО ЦЕ ТАКИЙ ТУМАН, ЯКИЙ НАПИСАВ, ЩО ЛЮДИ КОПАЮТЬ ЯЧМІНЬ!"

Вернувши до Галичини — гетьманці, яких він так вихваляв, викинули Назарука й він, бувший безбожник, пішов на службу до польонофіла епископа Хомишина й став голосити беззастережну угоду з польською шляхтою.

От як того міністра-сконку схарактеризував Дм. Паліїв, один з лідерів ундівщини.

Пригадаймо но собі, як ту сконку величали жовтоблакитники в Канаді, як "найбільшого з живих українського чоловіка", як "найвидатнішого діяча" і т. д. Отже коли в таких "найбільших" стільки зрад, переходів, орієнтацій і плюгавства, то вже можемо собі уявити скільки то тої погані є у цілій тій жовтоблакитній зґраї, що грає "високу політику".

От якого то пташка мали ми в Канаді для виманювання від людей доларів. 40 тисяч доларів склали люди отаким політичним спекулянтам — чи то пак, "позичили". Цікаво, коли будуть домагатися звороту тої "позички" й від кого?

Скандал назаруківщини з "позичкою національної оборони" на довго вбив всякі збірки "на оборону старого краю". Канадська жовто-

блакить заняла становище: пильнуймо себе, бо ті старокраєві політикери завели нас під дурного хату.

"Укр. Голос" провадив ще був збірку на допомогу петлюрівському "урядові", що заїхав був десь на мазурщину до Хшанова, але це була допомога "фамілійна" — свій свому, вона напівтихцем почалася й невідомо коли й чим закінчилася.

"ЖИВИЙ ТРУП" РЯТУЄ ВІД ПОВЕНІ УНДІВСЬКИХ КООПЕРАТОРІВ

1927 року під осінь навістила Східну Галичину, головно Підкарпаття — страшна повінь. До Канади почали приходити розпучливі крики про потребу допомоги. Першими відгукнулися українські робітничо-фармерські організації, що створили центральний комітет у Вінніпеґу, а потім цілу Канаду вкрили комітетами несення допомоги жертвам повені.

Довго вагалися жовтоблакитники що робити: починати, чи не починати? Коли починати — то хто, як? Нарешті воскресили "укр. черв. хреста", що давним-давно вмер був, і цей труп взявся за "рятування". В цьому ж "червоно-

хрестному" трупі сидів ніхто інший, як ті самі добродії із старої доларохапної перезви. З "Кан. Українця" довідуємося, що ці доларохапники зібрали не менше, як 15,000 доларів. "Укр. Голос" з 14 березня 1928 року пише, що "укр. черв. хрест" вислав до Львова 10,000 доларів, а на руках має ще 3,000 дол., "які призначив здебільша для пересилки на Буковину, **а не вислав їх тому, що комунікація з Буковиною є дуже утруднена".** (Так була в 1920 році "утруднена комунікація" з Галичиною й ще 1928 року була "утруднена комунікація" з Буковиною?!)

Зате з Галичиною "комунікація не була утруднена" й жовтоблакитна преса в Канаді повідомляла, що гроші "укр. черв. хрест" висилає стало. Нехай буде й так, не станемо тут сперечатися з тими "добродіями". Але в ті часи їхало вже до Канади багато української робітничо-селянської еміґрації з Галичини, то нехай же хтось скаже, чи хоч чув хто в Галичині чи на Підкарпатті щось про таку допомогу, що її прислав "укр. черв. хрест" з Канади? Про ту допомогу, що її роздавав в десятках сіл тов. І. Навізівський, як допомоґу від українських робітників і фармерів в Канаді, можуть посвідчити не тільки численні документи даних сіл, але й сотки людей, що приїхали з тих сіл до Канади, але про допомогу"укр. черв. хреста" з Канади ніхто з потерпівших від повені селян та робітників не чув і про неї нічого не знає, **бо ніхто ніколи її там нікому не роздавав, вона до потерпівших від повені не дійшла. Ту "допомогу" злопали ундівські кооператори.**

Це не є голословна фраза, це не є наша ви-

думка, про це говорять нам і всім, хто має вуха щоб слухати, документи самих жовтоблакитних долярохапників в Галичині й Канаді. Про них ми тут вкоротці й розкажемо.

У Львові існувало кілька центральних комітетів, що ставили за мету допомагати жертвам повені: був комітет Шептицького, що він його сам назначив, сам ним керував. Той комітет роздава жертвам повені образки, хрестики й краватки. Був комітет ундівський, який співпрацював з польсько-воєводськими, а пізніше всюди в повітах злився з ними. Був робітничо-селянський комітет, якого через провокаційні цькування й доноси ундівців було заборонено й арештовано на самому початку несення допомоги — тому робітничо-фармерський комітет примушений був вислати з Канади до Галичини тов. Навізівського.

На початку ундівський комітет зібрав був дещо бараболь в непотерпівших повітах та в співпраці з воєводськими комітетами вислав їх в потерпівші місцевости й ними там провадив свою передвиборчу аґітацію — бо діялося це перед виборами до польського сойму. Тому т. Навізівському не дозволено було роздавати допомоги до виборів, але аж по виборах.

Ундівсько-воєводські ж комітети якраз робили навпаки, давали людям і то тільки із свого табору, гнилі й померзлі бараболі тільки перед виборами, а по виборах сказали, що голоду немає. Зате робітничо-селянські комітети перед виборами були розвязані, позаарештовувані й по виборах їм також не дали жити.

Але вертаємо до "допомоги" "укр. черв. хреста" в Канаді.

Отримавши від "укр. черв. хреста" з Канади 10,000 доларів, ундівський комітет у Львові постановив ані цента не дати з тих грошей на допомогу потерпівшим від повені українським селянам і робітникам. 10,000 доларів в Галичині це не гнилі бараболі, це такий ласий кусок, що коло него руки можна добре погріти. А віддати голодним і холодним селянам — то вони гроші проїдять і яка з того буде користь ундівцям.

От вони й врадили: взяти ці гроші для своїх кооператив, а там вже кінці так будуть поховані, що ніхто їх не найде. Так постановили й так зробили та поручили голові свого комітету Володимирові Децикевичові, нинішньому керівникові українського католицького союзу, написати до "укр. черв. хреста" в Канаді, що в Галичині вже голоду нема, що селяни добре маються і т. д., а тому "український центральний комітет допомоги жертвам повені у Львові" постановив зібрані в Канаді гроші для потерпівших від повені — цих грошей людям не давати, але віддати їх кооперативам у формі "позички". Зробив це ундівський комітет **за порозумінням і за повною згодою "укр. черв. хреста" в Канаді.**

Вол. Децикевич, в листі з 22 лютого 1928 р. до "укр. черв. хреста" в Канаді, що його опублікували жовтоблакитні ґазети у Вінніпеґу з 21 березня того ж року, пише:

> **"ВКІНЦІ ЗАЗНАЧИМО, ЩО МИ Є ДУЖЕ ЩАСЛИВІ, ЩО НАША ДУМКА ПРО УДІЛЮВАННЯ БЕЗПРОЦЕНТОВИХ ПОЗИЧОК ЗНАЙШЛА У ВАС**

ЗРОЗУМІННЯ, БО В ЦЕЙ СПОСІБ ЖЕРТВИ ВАШІ НЕ БУДУТЬ БЕЗПОВОРОТНО СКОНСУМОВАНІ. ЗГІДНО З ВАШИМ БАЖАННЯМ БУДЕМО УДІЛЮВАТИ ПОЗИЧКИ БЕЗПРОЦЕНТОВІ НА ДОВШИЙ РЕЧИНЕЦЬ. ПО СКІНЧЕННЮ АКЦІЇ ДОПОМОГОВОЇ СТВОРИМО КОМІТЕТ, ЯКИЙ БУДЕ ЗАВІДУВАТИ ФОНДАМИ ЖЕРТВОДАВЦІВ В КАНАДІ".

Злишнім тут буде наводити, що "укр. черв. хрест", апелюючи за фондами в Канаді, розписувався про страхіття голоду, про те, що десятки сіл не мають куска хліба в хаті, про тиф і інші пошести, що в наслідок голоду десяткують населення, й кликав поспішити тому населенню з допомогою. А зібравши гроші, сам сказав ундівцям не дати допомоги голодуючому населенню, але почати тими грішми звичайну спекуляцію. Бо Децикевич виразно пише, що ундівські комітетовці **"є дуже щасливі'** (ще б пак!), що "укр. черв. хрест" погодився на те, щоб тих 10,000 доларів потерпівшому від повені населенню не давати, бо вони **"будуть безповоротно сконсумовані",** але уділювати з тих грошей **"позички безпроцентові" ундівським кооперативам.**

Дуже почулися щасливі ундівці з такого рішення "укр. черв. хреста" в Канаді. Дістати 10,000 доларів і не дати їх тим, для кого їх збиралося — ундівсько-продажня порода почулася щасливою. А по тих десятьох тисячах прийшли ще дальші тисячі.

А **"по скінченні акції допомогової створимо комітет, який буде завідувати фондами жертводавців в Канаді"** — писав в тому листі Децикевич. З того часу минуло вже чотири роки, але

ніхто ні в Канаді, ні в Галичині не чув і чотири слові, чи такий комітет створено й що саме з тими грішми зроблено: кому їх визичено, як на довго, чи вже позички звернено? Ніхто про це не чув і не почує. Так знову ще раз обманено українських робітників і фармерів в Канаді шість літ після останнього "позичкового" обманства міністра-сконки Назарука.

Чим пояснювали ундівські лідери не виплачення допомоги жертвам повені? Послухайте, що пише Децикевич в тому листі далі:

> **"Тепер хочемо запевнити Вас, що час, коли грозив голод нашому населенню, минув, бо зістали розділені харчі і допомоги в такій скількости, що населення зістало достаточно забезпечене на час зими. Небезпека голоду може наступити ще на переднівку, одначе через зиму голоду на загал не було".**

Це 22 лютого 1928 року не було вже голоду між потерпівшим від повені населенням — тобто тоді, коли до голоду прийшов ще й холод? Це ж була найпідліша брехня, бо зима 1928 року в потерпівших від повені околицях була справжнім пеклом, нечуваним страхіттям. Це ж тільки польсько-шляхетська преса, злодії-спекулянти, що вирубали карпатські ліси — поширювали такі звідомлення для заспокоєння "публичної опінії" дома й закордоном, що голоду вже нема, бо "розділено харчі в достаточній скількости". Це була брехня польської шляхти й нею послуговувалися ундівці тільки для того, щоб не дати голодуючому населенню зібраних "укр. черв. хрестом" в Канаді кільканацять тисяч доларів. **І не дали!**

В тому ж самому листі В. Децикевич пише,

що вони мусять заплатити якісь довги польському "Банкові Рольному" з зібраних в Канаді грошей, бо **"Банк Рольни" не хоче взяти під увагу, що населення знищене"**, що **"діти-сироти находяться в дуже скрутному стані в наслідок зубожіння населення. Недостача одежі, поживи".**

Так крутили ундівські комітетовці. В одному й тому самому листі писали, що "населення вже забезпечене" й "голоду немає" (це щоб грошей йому не дати), а в другому місци, мовляв, мусимо платити якісь довги польському банкові, хоч... діти-сироти в скрутному положенні, хоч недостача одежі та поживи серед зубожілого населення.

Так за повною згодою "укр. черв. хреста" в Канаді зібрані тут в 1927—28 р.р. 15,000 доларів ніколи не пішли на ту ціль, на яку вони збиралися. Про це кажуть самі ундівці й червонохрестники, про це каже нам сама жовтоблакитна преса в Канаді з 21 березня 1928 р. А щоб якось приховати свою роботу, то та ж жовтоблакитна преса як скажена кричала та виписувала різні брехні про комітет робітничо-фармерських орґанізацій та про роздавання допомоги т. Навізівським.

А ЩО СТАЛОСЯ З ГРІШМИ ПРИЗНАЧЕНИМИ ДЛЯ БУКОВИНИ?

Що сталося з тими грішми, що були призначені для потерпівших від повені на Буковині, так і до цього часу ніхто не знає. Знаємо, що 14 березня 1928 р. "Укр. Голос" писав, що "укр. черв. хрест" має ще 3,000 доларів для Бу-

ковини, але... не може їх туди переслати, бо "утруднена комунікація", хоч в 1928 р., десять літ по закінченні світової війни, комунікація в цілому світі була вже нормальна. Зате ми довідуємося з черновецької ґазети "Рідний Край" з 22 січня 1928 р., як там "розділювано допомогу".

Черновецька робітнича ґазета "Боротьба" довідалася, що до Буковини вислано було з Канади ще в жовтні 1927 р. 500 доларів жертвам повені. На румунські леви в той час було це коло 90,000 левів. На Буковині про ті гроші не було ніякої чутки. Тому "Боротьба" з 1 січня 1928 р. поставила публичне запитання: де ті гроші поділися, хто їх отримав і що з ними зробив?

Тоді то аж 22 січня 1928 р. появилася в черновецькій жовтоблакитній ґазетці "Рідний Край" заява **"емеритованого надрадника суду"** Володимира Ясеницького, в якій він писав:

> **"Львівський комітет післав на мої руки 544 долари, як запомогу для нещасливих жертв повені... Створив я комітет допомоги жертвам повені в Чернівцях. В склад комітету увійшли люди гідні мого довірря".**

Далі пише, що ці люди, "гідні його довіря", добре попрацювали й роздали людям (також гідним його довіря) заледво половину присланої суми. Але якось так роздали, що ніхто нічого про це не знав в самій Буковині. На тому всі вістки про допомогу Буковині закінчилися.

* * *

Стільки то грошевих натягань було з українського населення в Канаді під різними пре-

текстами на різні контрреволюційнії затії, а то просто для власного жолудка. Все воно вже проминуло й... забулося. А забувати якраз і не слід. І коли тепер знову сюди приїзджають різні "добродії" й апелюють або пишуть до людей жертвувати то на "Рідну Школу" то на "Просвіту", то на "академію в Подебрадах", то на різні 'інформаційні бюра" в Лондоні, Женеві, то на пропаґанду "української справи", — українські трудящі маси Канади повинні памятати, що за доларами до них йдуть ті самі долярохапники з контрреволюційної долярохапної перезви, які взяли вже з українських робітників і фармерів в Канаді й Сполучених Держав сотки тисяч долярів і витратили їх або на контрреволюційні цілі, або... по системі попа Підгорецького.

Після підрахунку самих цих долярохапних комітетів грошей на різні "народні справи" зібрано з українських робітників і фармерів в Канаді:

На делеґацію до Парижу	$17,299.19
На "сироту Івася"	14,022.01
Для "укр. черв. хреста"	55,627.42
На Назарукову "позичку"	41,032.39
На потерпівших від повені коло	15,000.00
На повоєнний фонд коло	5,000.00
Разом	$147,981.01

Було ще багато інших збірок. Як ми вже згадували — петлюрівцям до Хшанова, на "Просвіту", "Рідну Школу", на інвалідів, на різні бюра в Лондоні, Женеві, на "академії", що разом

зробить не менше 20—25 тисяч доларів. Всі ці гроші зібрані з українських робітників і фермерів — не робітниками й не фермерами й не для робітників та не для селян. Збирали їх з трудящих мас ті, яким інтереси трудящих мас цілком ворожі й збирали їх та видали не ще більше поневолення трудящих мас Західньої України й на боротьбу проти Радянської України.

Ми вже й не згадуємо про ті величезні збірки на шери "народньої торговлі", на Рутенську Елеваторську Спілку, що їх збирали тіж самі жовтоблакитники в Канаді — десятки тисяч доларів зібрали й за всім цим залишився тільки ганебний спомин, бо й "народня торговля" збанкротувала й Рутенська Елеваторна Спілка щезла з лиця землі. Багато більше було тих збірок в Канаді на "українську народню роботу" таки в самій Канаді й все це травою поросло. Але про це прийшлося б писати цілу другу книжку.

Не дивлячись на теперішню тяжку економічну кризу, ті пани й підпанки ще й тепер ідуть, хоч не так відкрито, до трудящих мас за доларами, збираючи їх на різні явно контрреволюційні цілі. Ще й тепер їздять по Канаді якісь таємничі "старокраєві делеґати", ґенерали бувшої царської армії, дають "лекції" про "старий край", оповідають про те, "що може дати українцям нова війна", а на ділі проповідують війну проти Радянської України, підготовляють ґрунт для орґанізування "українських" батальйонів чи то на "Зелений Клин", чи на західній фронт під провід Пілсудського.

Одночасно дуже старанно спеціялізуються в

провокаційних доносах на українські робітничо-фармерські орґанізації та докладають всіх сил і старань, щоб депортувати з Канади передових в робітничо-фармерському русі українських робітників, щоб коли не цілковито розбити (це надто важка справа), то бодай ослабити робітничо-фармерські орґанізації, бо через них, через ту орґанізаційну й освідомляючу роботу, яку ті орґанізації провадять, жовтоблакитні долярохапники тратять вплив над фармерами й робітниками.

Кінчаючи ми кличемо: коли приходять чи пишуть до вас ці пани знову за долярами — то не дайте їм ані цента, бо кожний цент, що ви його дасте їм, буде вжитий проти вашого брата й товариша на Західній чи Радянській Україні й проти вас самих таки тут, в Канаді.

ДВА ІСТОРИЧНІ ДОКУМЕНТИ

ДВОЛИЧНІСТЬ І ЛИЦЕМІРСТВО ТА СПІВПРАЦЯ У ВІЙНАХ З ҐЕНЕРАЛЬНИМИ ШТАБАМИ ОТЦІВ ДУХОВНИХ.

Коли Австрія проголосила в 1914 році війну Сербії та дала заклик, щоб її горожани ставилися до зброї на "оборону вітчини", то голова греко-католицької церкви в Канаді епископ Будка негайно ж видав "пастирського листа" "до всч. духовенства і всіх вірних канадської Руси-України", щоб ставилися до австрійського війська, щоб зго-

лошувалися до австрійських консулятів в Канаді та йшли "ДО СТАРОГО КРАЮ НА ОБОРОНУ ВІТЧИНИ", та "старенького цісаря Австрії".

Того "пастирського листа" видав він 27 липня у Вінніпеґу й наказав всім еґомосцям проголосити його й мобілізацію в церквах, закликаючи одночасно й тих "русинів", що залишаться в Канаді, допомагати Австрії, "КОЛИ ВЖЕ ПОДОБАЛОСЯ БОЖОМУ ПРОВИДІНЮ КУЛЯМИ РІШАТИ ДОЛЮ НАШОГО КРАЮ".

Кілька днів після того, як цього "пастирського листа" було видано та вміщено в орґані Будки "Канадийському Русині", Велика Британія проголосила війну Німеччині й Австрії. Злякався "слуга божий" не господнього гніву, але реверенда його затрусилася, що скаже ґенеральний штаб канадський і написав другого "пастирського листа" "до всч. духовенства і вірних канадийських русинів-українців", щоб мобілізували вже тих самих "русинів" не для оборони Австрії й її "старенького цісаря", але щоб "ДАЛОСЯ ЗЛОЖИТИ РУСЬКІ ПОЛКИ" проти Австрії, як ворога.

Таке становище заняв на початку війни не тільки епископ Будка. Така політика була всієї жовтоблакитної буржуазної зґраї в Канаді, всі вони перед самою війною й по проголошенні війни Австрією Сербії, писали те саме, а як тільки Анґлія вступила в війну — закусили язики, а перами почали нараз виявляти свої "патріотичні" почування до Канади й Великої Британії, доказуючи, що вони вороги Австрії. Ця лицемірна політика довела до того, що тисячі українських робітників і фармерів кинено було у військові табори Канади, як горожан ворожої країни, а потім всіх українців позбавлено було горожанських прав.

Подаємо цих два документи, як наочний доказ того, як церква й її провідники виконують настановлення та накази ґенеральних штабів. Нині всі вони заанґажовані до протирадянської аґітації й з церковних амбонів провадять інтервенційну політику. В першому документі всі підкреслення наші, а в другому — підкреслення самого епископа Будки.

МОБІЛІЗАЦІЯ В АВСТРІЇ.

До Всч. Духовенства і всіх Вірних Канадської Руси-України.

Від ряду літ великі нещастя давлять нашу стару Вітчину. І то не лише та нужда, що вигнала тисячі наших братів в сьвіт широкий, яка останніми літами наслідком повений замінилася в загальний голод, але також нужда моральна, а іменно деморалізовання наших братів в Галичині і на Угорщині тьмою шпіонів, аґентів, брошур та ґазет платних рублями нашої сусідки Росії, чи то впрост з Росії, чи через Сербію, Америку і Канаду.

Над сим сумним станом висіло ще від літ марево війни, котру одначе миролюбивий Цісар Франц Йосиф І. все відсував і унеможлював.

Та прийшла подія, що і у наймиролюбійших відбере терпеливість. Дня 28 червня с. р. погиб в Сараєво від кулі сербського студента разом зі своєю женою наслідник австрійського престола Франц Фердинанд, муж великих надій в теперішню трудну хвилю для Австрії. Страту досвідченого наслідника трону відчув дуже болючо старенький Монарх Франц Йосиф І. і всі народи Австрії, **а в особливий спосіб ми, Русини, що покладали на него великі й оправдані надії.** Вороги Австрії, зосібна вороги Русинів-Українців, не таять своєї радости з приводу тої траґічної втрати.

Канадийські Русини-Українці **співчуваючи з горем нашої старої Вітчини** дали вислід свому почуванню в богослуженнях за убитих, та молитвах за долю рідного краю.

Нині лихо стало на вершку, бо до всіх нещасть прибуло найбільше, а іменно війна на разі зі Сербією, а можливо в короткім часі і з Росією, війна необчислимих нині наслідків, що не лише може змінити вигляд Австрії, але і цілої Европи, війна, що особливо нас Русинів може дуже діткнути.

Не дочекався старенький Цісар Австрії спокійної смерти: зачав 1848 р. рядити війнами і на конець довгого єго життя не заощадив Єму Всевишній того креста і нещастя, які відсував довго від підданих єму народів й мусить нині провадити війну.

До Канади прийшло урядове візвання, щоби австрійські піддані обовязані до війська, вертали до Австрії, щоби там бути готовими до оборони держави.

Бог знає, що може вийти. **Можливо, що треба буде боронити Галичину** перед загорненням її лакомою на Русинів Росією, — можливо, що треба буде боронити наших родичів, жінок, дітей, братів, та нашої рідної землі перед ненаситним ворогом. Можливо, що після війни ми останемо в Австрії, як є, або скріплені міліонами наших братів зза кордону, але можливо і се, що можемо опинитись під твердою рукою московського деспота. Усе — в руках Божих і — годі нам передвидіти, що буде. **На всякий случай треба бути всім австрійським підданим дома на позиції готовими до оборони нашого рідного дому,** наших дорогих братів і сестер, нашого Народу. **Хто дістане покликання, повинен, повинен йти боронити загроженої Вітчи-**

ни. Всім некликаним і немельдованим, а обовязаним до військової служби, всім дезертирам уділив Цісар амнестию, то є звільнення від кар, **коли лише сейчас ставляться до консуляту і виїдуть до старого краю на оборону Вітчини.**

Тим же, що рішилися остати на ціле життя в новій Вітчині, Канаді, а лише частию життя свого є звязані зі старим краєм, **годиться також взяти участь в великій пригоді Австрії й наших рідних братів: адже ж там рішається доля і нашого Народу!**

Наша співучасть не повинна ограничатись лише на читанню ґазет, щоби довідатись про воєнні події, **але ми повинні помочи нашій старій Вітчині, чим і як можемо.**

Чоловіколюбець Бог наш Богом мира, братолюбія, отже і бридиться гнівами, завистями і кривдами, яких вислідом є війни. Він справедливий і ласкавий каже в своїм незглубимім провидіню піддати рішаючим чинникам такі пляни і средства, які відсунуть все то, що на строгість і довготу війни впливає, так, що нещастя воєнне скоро скінчиться без непотрібного проливу крови... **Коли вже подобалося Божому Провидіню кулями рішати долю нашого краю,** то молім горячо і часто молім Всемогучого Бога, щоби та розправа з волі Божої якнайскорше скінчилася, та, щоби як найменче спричинила лиха. За згоду, розвагу, за терпячих вояків, та за їх неспокійні ридаючі родини, за мир всего світа та розширення царства Божого між людьми засилаймо сердечні молитви

до небесного Володителя світа, а Він певно вислухає просячих і помилує нас.

"Господи, спаси царя і услиші ни, в оньже аще день призовем Тя".

Время люте, тривога і горе, поможім жеж загроженим нашими щирими молитвами! Най станеться воля Божа!

Щоби підперти духа молитви та вспівчутя, заряджуємо, щоби Всі ОО. Духовні завзивали Вірних до Апостольства молитви, до добрих діл, особливо св. Причастия, та згоди погніваних, до покинення пиянства, та богохульних мов, проклонів, щоби тими добрими ділами, довершеними на інтенцію відвернення нещастя від наших братів в старім краю, упросити ласки і милосердия у Господа Бога.

При кожній Службі Божій аж **доки гроза нещастя не буде відвернена від Австрії,** мають всі священники додавати в обох ектеніях молитви зі служби "о мирі", що слідує по службі "на всякоє прошеніє" а по Службі Божій в неділю і свято відспівати суплікацію при виставленню Насв. Тайн. **Никита Епп.**

Вінніпеґ, Ман. 27 липня 1914.

Сей лист має бути читаний по всіх церквах.

(Вміщено в "Канадийському Русині" 1 серпня 1914 року.)

ДО ВСЕЧЕСНОГО ДУХОВЕНСТВА І ВІРНИХ КАНАДИЙСЬКИХ РУСИНІВ-УКРАЇНЦІВ.

Недавно порушила цілий світ вість, що Австрія веде війну зі Сербією. Всі прочі держави заняли вижидаюче становиско, а головно Ан-

ґлія всіма силами старалася зльокалізувати війну і привернути мир.

В сій то хвилі, коли кромі Австрії і Сербії ніяка держава не була загрожена війною, коли Анґлія не взивала своїх підданих до оборони власної вітчини, тоді Ми видали пастирський лист, в якім зазначили, що Австрія через ц. і к. конзулят в Канаді взиває своїх підданих, щоби ставали перед австрійський прапор, та сказали, що сі Русини, які лише на короткий час приїхали до Канади, повинні послухати поклику Австрії і іти боронити свої родини і майно. Та вже протягом кількох днів відносини політичні зовсім змінилися. Днесь цілу Европу обняла війна, днесь і Анґлія і ціла британська держава загрожена ворогами, днесь і наша нова вітчина Канада кличе своїх вірних підданих, щоби ставилися під анґлійський прапор готові віддати своє і життя за добро британської держави.

Днесь всі народи, що жиють під прапором британської держави шлють своїх синів на оборону британського прапора.

В сій отже хвилі, коли і до нас, як своїх вірних підданих звертається Анґлія з кличем, щоби ми ставали під її прапор, коли британська держава потребує і нашої помочі, днесь як вірні сини британської держави ми, канадійські Українці маємо великий і святий обовязок ставати під прапор нашої нової вітчини, під прапор британської держави і за ню віддати в потребі своє майно і свою кров.

Русини, Горожани Канади! Се наш великий обовязок стати в обороні Канади, бож се край, що пригорнув нас, дав захист під стягом сво-

боди британської Імперії, де ми найшли не лише хліб і можність духового розвою.

Се наш святий обовязок бути готовими віддати майно і кров свою за добро Канади, бо се нова вітчина, якій ми присягали вірність, якій присягою зобовязалися віддати всьо наше майно і життя, наколи сего вона буде від нас потребувати.

Се наша дорога вітчина, бо тут наша сімя, наші діти, тут майно наше, тут і серце наше ціле, наша ціла будучність.

Тому в отсій преважній хвилі памятаймо, що як вірні сини Канади, вірні присязі зложеній Вітчині і нашому королеві і ми маємо гуртуватись під прапор британської держави.

На бік всякі партійні міжусобиці і непорозуміння, на бік вся рівнодушність і байдужність.

Ми свідомо з почуття нашого найглибшого привязання і обовязку хочемо і будемо помагати нашій новій вітчині, коли вона загрожена ворогом.

Русини, Горожани Канади! Ви, що вже складали присягу на вірність нашому королеві Юрієві V., як і ті, що ще не горожанами, але маєте волю ними бути, памятайте, що присяга зобовязує Вас до вірности. За яке будь не льояльне діло чи слово чекає в нашій, як в кождій державі на стопі военній, кара смерти, як зрадника. Вірність обовязує до діл і жертв, і коли держава їх жадає, чи потребує кожний має бути готов навіть життя віддати. Якби треба було і далося зложити руські полки з канадійських Русинів — Горожан, то певно був би се види-

мий знак, що Русини в Канаді, се дійсні горожани, що готові за свою Вітчину все навіть життя віддати. Але ще раз зазначуємо, що маємо сей обовязок сповняти не тілько з послуху законам, але і з глубокого почуття наших обовязків.

Бог оден знає, як та найбільша в історії війна скінчиться. Молім Бога горячо, щоби був ласкав вплинути Своєю Всемогучостію на як найскорше її закінчення, та о се, щоби наша нова Вітчина Канада не понесла шкоди.

З огляду, що Наш попередний лист з дня 27 липня відносився до хвилі, коли війна була виключно між Австрією і Сербією і мало хто вірив, що війна розшириться на прочі держави, з огляду на мирове становище Анґлії, та що Анґлія не скликувала своїх вірних підданих до оборони власної держави, зазначуємо **з натиском,** що наш попередній лист з 27 липня с. р. стався супроти зміненої ситуації політичної безпредметовим і несміє бути публично **читаний по церквах. Натомість наказуємо** всім Священникам, щоби прочитали сей наш пастирський лист підчас богослуження в своїх парохіях і поучили відповідно до сего листу Русинів про їх обовязки зглядом Британської Держави.

Дано у Вінніпеґу 6. серпня 1914.

Никита Епп.

(Вміщено в "Канадийському Русині" 8 серпня 1914 року.)

FC 106 U5 S543 1932
SHATUL S KYI MATVII 1883-1952
ZHOVTOBLAKYTNA DOLAROKHAPNA
PEREZVA
MI 40190802 HSS

000040915662

DATE DUE SLIP

A6073